

**Nuorten huumeiden käyttöä käsittelevä mediakeskustelu
sosiaalisen todellisuuden luojaana – diskurssianalyysi
Yleisradion uutisartikkeleista**

Sanna Sipilä
Pro gradu -tutkielma
Sosiaalityö
Lapin yliopisto
2025

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Nuorten huumeiden käytön tarkastelua sosialisaaion ja normalisaation näkökulmasta	4
2.1 Nuoruus elämänvaiheena	4
2.2 Nuorten huumeiden käyttö	9
2.3 Huumeiden käytön normalisoituminen	17
3 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat.....	21
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys	21
3.2 Sosiaalinen konstruktionismi	22
3.3 Aineisto ja sen kerääminen.....	24
3.4 Aineiston analyysi diskurssianalyysin avulla.....	26
3.5 Eettiset kysymykset	29
4 Yleisradion uutisartikkeleissa esiintyvät diskurssit	31
4.1 Nuoret vaarallisina, väkivaltaisina ja rikollisina huumenuorina	31
4.2 Nuoret huumemyrkytyksen uhreina	38
4.3 Kovia ja lempeitä näkökulmia nuorten huumeiden käyttöön puuttumiseen.....	43
4.4 Huumeet osana nuorten elämää.....	47
4.5 Poliittiset puheet nuorten huumeiden käytöstä	51
5 Pohdinta	54
Lähteet.....	59
Liitteet	64

Taulukkoluettelo

Taulukko 1. Yleisradion uutisartikkelien määrä kuukausittain.....	25
Taulukko 2. Ensimmäiseen diskurssiin kuuluvat artikkelit	31
Taulukko 3. Toiseen diskurssiin kuuluvat artikkelit	38
Taulukko 4. Kolmanteen diskurssiin kuuluvat artikkelit	43
Taulukko 5. Neljänteen diskurssiin kuuluvat artikkelit	47
Taulukko 6. Viidenteen diskurssiin kuuluvat artikkelit	51

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Selontekojen ja maailman välinen suhde (Suoninen 2016)	27
Kuvio 2. Aineistossa esiintyvät diskurssit Suonisen (2016) diskursiivinen toiminnan mallia mukaillen	28

Lapin yliopisto

Tiedekunta: yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Nuorten huumeiden käyttöä käsittelevä mediakeskustelu sosiaalisen todellisuuden luoja – diskurssianalyysi Yleisradion uutisartikkeleista

Tekijä: Sanna Sipilä

Koulutusohjelma/oppiaine: Yhteiskuntatiede, sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -tutkielma/Maisteritutkielma_x_ Lisensiaatintutkimus__

Sivumäärä: 63, 1 liite

Vuosi: 2025

Tiivistelmä:

Tutkimus käsitteli nuorten huumeiden käyttöä käsittelevää mediakeskustelua. Tutkimuksessa vastattiin tutkimuskysymykseen: mitä eri diskursseja huumeiden kanssa tekemisissä olevista nuorista esiintyy Yleisradion uutisartikkeleissa. Tutkimuksessa aineistona hyödynnettiin Yleisradion vuonna 2024 julkaisemia uutisartikkeleita, jotka käsitelivät nuorten huumeiden käyttöä. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä käytettiin sosialisatian, normalisaation ja sosiaalisen konstruktionismin teorioita. Aineiston analyysikeinona hyödynnettiin sosiaaliskonstruktionistista diskurssianalyysiä.

Tutkimuksessa havaittiin, että Yleisradion uutisartikkeleissa nuorten huumeiden käytöstä puhutaan viiden eri diskurssin kautta. Ensimmäisessä diskurssissa nuoret esitetään väkivallan ja huumausainerikollisuuden kautta. Nuoret huumeiden käyttäjät nähdään vaarallisina rikollisina, jotka saavat vankilatuomioita raaoista teoistaan. Aineiston artikkeleista suurin osa, lähes puolet, kuuluvat ensimmäiseen diskurssiluokkaan. Toisessa diskurssissa nuorten huumeiden käyttöä tarkastellaan nuorten huumekuolemien kautta. Diskurssissa nuoria huumeiden käyttäjiä lähestytään lempeydellä ja säällillä. Diskurssin artikkelit ve-toavat lukijoiden tunteisiin surullisilla representaatioillaan.

Kolmannessa diskurssissa tarkastellaan konkreettisia keinoja, joilla nuorten huumeiden käyttöön voidaan puuttua. Diskurssissa esitellään huumeita käyttäville nuorille tarkoitettuja laitospalveluja sekä jalkautuvaa ja ehkäisevää päihdetyötä. Neljännessä diskurssissa nuorten huumeiden käyttöä tarkastellaan ilmiönä nuorten oman elämän kontekstissa tutkimustiedon, viranomaisten, kansalaisten, nuorisotyöntekijöiden ja nuorten itsensä näkökulmasta. Viidennessä diskurssissa ilmiötä puidaan poliittisella tasolla kriittisen näkökulman kautta. Aineistossa oli vähiten tähän diskurssiin kuuluvia artikkeleita.

Tutkimuksessa havaitut diskurssit vahvistivat tutkimuskirjallisuuden havaintoa siitä, että huumeet ovat normalisoituneet osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Normalisaation myötä huumeiden käytöstä on tullut normaalia etenkin nuorille. Tutkimuksen aineistona hyödynnetyt Yleisradion uutisartikkelit osallistuvat osaltaan normalisaatiokehitykseen, sillä sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta ne rakentavat ja muovaavat elämämme sosiaalista todellisuutta huumeiden osalta. Uutisartikkelien luomat diskurssit huumeista vaikuttavat myös nuorten sosiaalistumisprosesseihin, eli huumeita koskevien käsityksien ja arvojen muodostukseen.

Avainsanat: nuoret, huumeet, normalisaatio, sosialisatio, sosiaalinen konstruktionismi, diskurssit, Yleisradio

1 Johdanto

Elämme huumeiden osalta muuttuneessa maailmassa, sillä huumeiden käyttö on yhä normaallimpaa ja hyväksyttävämpää. Vuonna 2022 lähes kolmasosa Suomen aikuisväestöstä oli kokeillut tai käyttänyt jotain huumetta elämänsä aikana. Myös suomalaisten huumeasenteet ovat pehmentyneet, sillä yhä useampi on sitä mieltä, että huumeita on mahdollista käyttää kohtuudella niin, ettei käytöstä aiheudu ongelmia. Suomalaiset suhtautuvat nykyään myönteisesti etenkin kannabikseen, sillä vuonna 2022 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan kannabiksen säännöllisen käytön riskit nähtiin pienempinä alkoholin säännölliseen käyttöön verrattuna. Huume-myönteisimpiä ovat etenkin nuoremmat Y- ja Z-sukupolvet, sillä he pitävät huumeiden kokeilun ja käytön riskejä matalampina kuin vanhemmat sukupolvet. (Karjalainen 2023b, 2; Karjalainen 2023a; 29–30; Hakkarainen ym. 2020, 476.) Voidaan puhua huumeiden *normalisoitumisesta*.

Normalisaatioteoria tarkastelee huumeiden käytön tavallistumista yhteiskuntamme kulttuurissa ja sosiaalisessa todellisuudessa (Salasuo 2015, 48). Huumeiden normalisoitumisen myötä erilaiset yhteiskunnalliset ongelmat kuten rikollisuus, huumeiden aiheuttamat terveyshaitat ja myrkytyskuolemat ovat lisääntyneet (Hakkarainen & Tigerstedt 2002, 253). Nuorempien sukupolvien huumemyönteisyys näkyy myös heille kasautuvissa huumeiden aiheuttamissa yhteiskunnallisissa ongelmissa (Onnettomuustutkintakeskus 2024; Sutela, 2024). Etenkin nuoret ovat huumeiden osalta haavoittuvassa asemassa, sillä heidän vielä kehittyvät aivonsa reagoivat voimakkaasti päihteisiin, joka lisää heidän riskiään sairastua päihderiippuvuuksiin (Häkkinen ym. 2022, 181).

Kiinnostukseni nuorten huumeidenkäyttöön kumpuaa työkokemuksestani lastensuojelussa, mutta osaltaan myös siitä, että olen aktiivisesti mielenkiinnolla seurannut ilmiötä erilaisten uutismedioiden kautta. Työskentelin vuonna 2024 lastensuojelun sosiaalityöntekijän sijaisuuksessa pääkaupunkiseudulla ja opin, että nuorten huumeidenkäyttö on vakava ilmiö; huumeita on helposti saatavilla ja niitä käyttävät yhä nuoremmat lapset ja nuoret. Uutismedioiden uutisartikkeleissa ilmiötä puidaan huolestuneena lähes päivittäin. Esimerkiksi Yleisradion 29.11.2024 julkaistussa uutisartikkelissa A-klinikkasäätiön kohtaavan huumetyön asiantuntija Jenny Kaasinen-Wickman nimittää nykyistä huumetilannetta "*kansalliseksi hätätilaksi*". Ilmiön saama laaja mediahuomio on saattanut vaikuttaa siihen, että hallitus päätti käynnistää ohjelman nuorten huumekuolemien ehkäisemiseksi. Ohjelmalle on varattu rahoitusta yhteensä

10,9 miljoonaa euroa vuosille 2025–2027 (STM 2025). Sen tavoitteena on keskittyä etenkin nuorille suunnattujen päihde- ja riippuvuuspalvelujen toiminnan sujuvuuden ja nopeuden varmistamiseen (mt.).

Pro gradu –tutkielmani tehtävänä on tutkia diskurssianalyysin keinoin sitä, että miten nuorten huumeiden käytöstä puhutaan Yleisradion uutisartikkeleissa. Uutisartikkelit rakentavat, uusintavat ja järjestävät elämäämme sosiaalista todellisuutta (Jokinen ym. 2016). Sosiaalisen todellisuuden rakentumista, uusiintumista ja järjestäytymistä voidaan tarkastella *sosiaalisen konstruktionismin* käsitteen kautta. Sosiaalinen konstruktionismi tarjoaa kriittisen näkökulman elettyymme sosiaaliseen todellisuuteen (Burr 2015, 11). Sosiaalinen konstruktionismi haastaa kyseenalaistamaan sisäistämämme sosiaalisen tiedon objektiivisuutta ja itsestäänselvyyttä. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan yksilöiden ymmärrys sosiaalisesta todellisuudesta muodostuu ihmisten välisissä sosiaalisissa ja kielellisissä vuorovaikutustilanteissa. (mt., 11 & 13.) Pro gradu –tutkielmani kiinnittyy metateoreettisesti sosiaalisen konstruktionismiin. Sosiaalinen konstruktionismi tarjoaa tutkielmalleni mahdollisuuden suhtautua kriittisesti Yleisradion uutisartikkeleissa esiintyviin diskursseihin.

Diskurssianalyysi tarkoittaa aineiston analyysikeinoa, jossa analysoidaan kielenkäyttöä. Tässä pro gradu –tutkielmassa hyödynnän diskurssianalyysiä Yleisradion uutisartikkeleiden analysointiin sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta. Sosiaaliseen konstruktionismiin nojautavassa diskurssianalyysissä aineistoni uutisisällöissä esiintyvän kielenkäytön nähdään olevan vahvasti osa sosiaalista todellisuuttamme (Jokinen ym. 2016). Diskurssitutkimuksen mukaan kielen avulla ei ole mahdollista sanallistaa täysin neutraalisti omia tai toisen ajatuksia (Pietikäinen & Mäntynen 2019). Diskurssianalyysin näkökulmasta aineistoni uutisartikkelit edustavat siis Yleisradion subjektiivista kielellistä toimintaa, joka konstruoii käsityksiämme nuorten huumeiden käytöstä ilmiönä. Uutisartikkelit ovat vallankäytön väline, sillä ne rakentavat käsityksiämme sosiaalisesta todellisuudesta ja täten nuorista huumeiden käyttäjistä ihmisryhmänä.

Tutkielmassani etsin vastausta tutkimuskysymykseeni: *mitä eri diskursseja huumeiden kanssa tekemisissä olevista nuorista esiintyy Yleisradion uutisartikkeleissa*. Tarkastelen nuorten huumeiden käyttöä käsittelevää mediakeskustelua teoreettisesti normalisaation ja sosialisiaation teorioiden valossa. Sosialisatio tarkoittaa prosessia, jossa ihminen oppii yhteisössä toimimiseen vaadittavia asenteita, tietoja, sääntöjä ja käsityksiä (Helkama ym. 2020). Olen valinnut tutkimusaineistokseni uutisartikkeleita, sillä ne osaltaan luovat diskursseillaan sitä maailmaa,

johon nuoret sosialisoituvat. Uutisartikkelit ja media osallistuvat myös huumeiden normalisatiokehitykseen, sillä huumeita koskevat diskurssit vahvistavat huumeiden asemaa osana yhteiskunnan sosiaalista todellisuutta. Huumeiden jatkuva esiintyminen uutisotsikoissa osoittaa, että ne ovat juurruttaneet itsensä osaksi suomalaista kulttuuria.

Nuoruus on sosiaalisesti tarkasteltuna merkittävä ajanjakso. Nuorena opitut toimintatavat, käsitteet ja arvot muokkaavat sitä, millainen aikuinen yksilöstä kasvaa. Tätä kehitystä nimitetään *sosialisaatioksi*. Durkheimilaisen sosialisaaion mukaan kaikki ihmisen toiminta, täten myös siis huumeiden käyttö, perustuu sosiaalisesti sisäistettyyn tietoon (Siljander 2014). Tätä näkökulmaa vahvistavat myös maineikkaat sosiaalisen oppimisen ja sosiaalisen kehityksen teoriat (Bandura 1977; Vygotsky 1931). Sosialisaaion käsitteen luojana voidaan pitää ranskalaista sosiologia ja antropologia Émile Durkheimia. Durkheimin kehittämä sosialisaaiteoria tarkastelee sitä, miten yhteiskunnan kollektiiviset toimintarakenteet määrittävät yksilöiden toimintaa. Sosialisaaion näkökulmasta ihmisten toimintaa voidaan selittää keskittymällä toiminnan kollektiiviseen sosiaaliseen perustaan, eli yhteisön tapoihin, arvoihin, uskomuksiin ja kulttuuriseen perinteeseen. (Siljander 2014.) Jokainen yhteiskunnassa elävä yksilö osallistuu yhteiskunnan kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Yksilöiden ja yhteiskunnan välinen dialektiikka on subjektiivista, sillä jokainen sosiaalistumisprosessi on yksilöllinen. (Berger & Luckmann 1967, 161.)

Tutkielmani seuraavassa luvussa tarkastelen nuoruutta elämänvaiheena ja nuorten huumeiden käyttöä ilmiönä. Jatkan luvussa myös tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen käsittelyä; peilaan sosialisaaiota ja normalisaaiota suhteessa nuoruuteen ja nuorten huumeidenkäyttöön. Tutkielmani kolmannessa luvussa esittelen tutkimukseni metodologisia lähtökohtia; esittelen aineistoani, sen analysointia ja muita tutkimuksessa huomioonotettavia asioita. Luvussa neljä esittelen tutkimukseni tulokset. Tutkielmani viimeisessä luvussa tiivistän pro gradu –tutkielmani tutkimuksellisen annin pohdinnan muodossa.

2 Nuorten huumeiden käytön tarkastelua sosialisointin ja normalisointin näkökulmasta

2.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus on elämänvaihe, joka sijoittuu ajallisesti lapsuuden ja aikuisuuden väliselle aikakaudelle (Juvonen 2015, 25). Nuoruuskehityksen aikana yksilö käy läpi voimakasta fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä kasvua. Nuoruuden aikana yksilön aivot ja keskushermosto kehittyvät. Aivoissa tapahtuu kehitystä etenkin niillä aivoalueilla, jotka osallistuvat käyttäytymisen säätelyyn, tunteiden tunnistamiseen ja oman toiminnan suunnitelmalliseen ohjaukseen. Nuoruusvaihe on kehityksellisesti herkkä vaihe, sillä vahvat negatiiviset kokemukset tai tapahtumat voivat pahimmillaan uhata nuoren mielenterveyttä ja psyykkistä kehitystä. Nuoren mielenterveyttä ja psyykkistä kehitystä turvaavia tekijöitä ovat esimerkiksi hyvä itsetunto, läheiset ihmissuhteet ja toimivat selviytymiskeinot. (Mustonen ym. 2013, 23.) Nuoruusiässä sosiaaliset suhteet ovat erityisen tärkeitä. Niiden avulla nuori sosiaalistuu osaksi yhteiskuntaa ja sisäistää itselleen sopivan roolin yhteiskunnan jäsenenä. (Aalberg & Siimes 2007, 70–72; Berger & Luckmann 1967, 171–174.)

Nuoruudessa tapahtuvaa psyykkistä kehitystä voidaan tarkastella varhaisnuoruuden, varsinaisen nuoruuden ja jälkinuoruuden kehitysvaiheiden kautta. Varhaisnuoruuden, eli ikävuosien 12–14, aikana yksilö siirtyy lapsuudesta uuteen ikävaiheeseen puberteetin alkamisen myötä. Varhaisnuoruudessa nuori kamppailee syntyneiden itsenäistymistarpeiden ja vanhempien hoidon riippuvuuden välillä. Varhaisnuoruudessa nuori alkaa kyseenalaistamaan vanhempiansa toimintamalleja ja alkaa etsimään itselleen tärkeitä arvoja ja normeja. Varsinaisen nuoruuden, eli ikävuosien 15–17, aikana nuori alkaa sopeutumaan nuoruuden tuomiin kehityksellisiin muutoksiin. Jälkinuoruutta, eli ikävuosia 18–22, voidaan pitää jäsentymisvaiheena, jossa nuoren kokemukset hahmottuvat kokonaisuudeksi aikuisena olemisesta. Nuori on tässä vaiheessa itsenäistynyt vanhemmistaan ja pystyy suhtautumaan vanhempiinsa neutraalimmin. (Aalberg & Siimes 2007, 68–71.) Psyykkisen ja fyysisen kehityksen näkökulmasta nuoruusikä on kuitenkin ohi vasta noin 24–25-vuotiaana, kun yksilö kykenee riittävästi hillitsemään impulssejaan, toimimaan järkevästi ja minimoimaan riskejä (Hermanson & Sajaniemi 2018, 843).

Nuoruuden psyykkisen kehityksen merkittävimpänä osana voidaan pitää abstraktin ajattelun kehittymistä. Abstraktin ajattelun kyvyn myötä nuori kykenee rakentamaan kokonaisuuksia,

ymmärtämään niissä olevia syy- ja seuraussuhteita sekä etsimään ratkaisuja löytämiinsä ongelmiin. Ongelmien ratkaisuun nuori tarvitsee riittäviä tietoja ja taitoja. Nuoret ovat kuitenkin usein alttiita myös epäoptimaalisten valintojen tekemiselle. Epäoptimaaliset valinnat johtavat aiheettomalle riskinotolle. Riskienottamista tapahtuu nuorilla etenkin sosiaalisissa ryhmissä. Ryhmään kuuluminen lisää nuorten itsevarmuutta, jolloin he saattavat toimia tavalla, jolla eivät yksin uskaltaisi. Psyykkisen kehityksen myötä nuorten harkintakyky ja vaihtoehtojen punnitseminen vähitellen kehittyvät, jolloin myös aiheeton riskinotto vähenee. (Hermanson & Sajaniemi 2018, 845; Aalberg & Siimes 2007, 70–72 & 75.)

Nuoruutta voidaan tarkastella kehityksellisen näkökulman lisäksi myös kronologisen iän kautta. Kronologinen ikä vaikuttaa konkreettisesti ihmisen yhteiskunnallisiin oikeuksiin ja mahdollisuuksiin. (Juvonen 2015, 25.) Suomessa lainsäädäntö rajoittaa kronologiseen ikään perustuen esimerkiksi nuorten äänioikeutta ja ajo-oikeutta. Lainsäädännöllä voidaan asettaa myös velvoitteita kronologiseen ikään perustuen. Esimerkiksi oppivelvollisuuslain (2020/1214) 2 §:n mukaan alle 18-vuotiaat ovat oppivelvollisia. Tilastollisten ja hallinnollisten säädösten mukaan nuoruus sijoittuu kronologisesti ikävuosien 15 ja 29 välille (Juvonen 2015, 25–26). Myös nuorisolain (1285/2016) 3 §:n mukaan alle 29-vuotiaat henkilöt määritellään nuoriksi.

Kronologisesti nuoruuden voidaan katsoa pidentyneen, sillä monet aikuisuuteen liitetyt perinteiset mittarit ovat muuttuneet yhä epävarmemmiksi. Lisäksi aikuistumiseen liitetyt virstanpylväät ovat siirtyneet entistä myöhemmäksi yksilöiden elämässä. (Aapola & Ketokivi 2005, 8.) Teollistuneissa yhteiskunnissa aikuisuuteen liitetyt virstanpylväät, kuten vakituinen työsuhde, vanhemmuus, avo- tai avioliitto saavutetaan yleensä 30 ikävuoteen mennessä. 1900-luvun puolivälissä aikuisuuteen liitetyt virstanpylväät saavutettiin usein jo 20-vuotiaina. (Arnett 2007, 68–69.) Vakituisen työsuhteen saavuttamisesta on tullut nuorille yhä haastavampaa, sillä nuorten asema työmarkkinoilla on nykyään yleisesti ottaen heikompi verrattuna muihin työnhakijaryhmiin (Ylistö 2023, 46). Aikuisuuden tarkastelu virstanpylväiden kautta ei ole kuitenkaan niin yksiselitteistä, sillä yhteiskunnalliset olot ovat muuttuneet niin, että vielä myöhemmälläkin iällä voi esimerkiksi kouluttautua uuteen ammattiin tai solmia avo- tai avioliiton (Aapola 2005, 258). Kaikki eivät myöskään esimerkiksi näe vanhemmuutta, avo- tai avioliittoa tavoittelemisen arvoisina päämäärinä.

Monet aikuistumiseen liitetyt perinteiset virstanpylväät ovat siirtyneet yhä myöhemmäksi yksilöiden elämässä. Suomessa poikkeuksellisenä aikuistumiseen liitettynä virstanpylväänä voidaan pitää lapsuudenkodista poismuuttamista, joka usein tapahtuu Suomessa jo noin 20-vuotiaana (Salonen 2005, 74). Suomalaisnuorille lapsuudenkodista poismuuton varhainen suunnittelu on normaalia, mutta esimerkiksi Espanjassa omaan kotiin muuttaminen tapahtuu usein vasta noin 30-vuotiaana. Suomessa nuorten aikuistumista voidaan tarkastella individualistisen vastuun näkökulmasta, jossa korostuu vastuunottaminen itsestään omaan kotiin muuttaessa. Espanjassa nuorten aikuistumista voidaan tarkastella familistisen vastuun näkökulmasta. Espanjalaisnuorten muuttaessa omaan kotiin he ovat valmiita kantamaan vastuuta myös suvustaan ja perheestään. (mt. 89–90.)

Nuoruus ja lapsuus ovat sosiaalisesti tarkasteltuna merkittäviä ajanjaksoja, sillä ne määrittävät merkittävästi sitä, millainen aikuinen yksilöstä kasvaa. Nuoruudessa ja lapsuudessa tapahtuvaa sosiaalista kasvua voidaan tarkastella sosiaalisteoreettisesti sosialisatiokehityksen kautta. Sosialisatio tarkoittaa asioiden sosiaalista oppimista (Siljander 2014). Sosiaalisen oppisteorian mukaan sosiaalinen oppimisprosessi voidaan jakaa neljään vaiheeseen; tarkkailuun, muistamiseen, opitun asian tai toiminnon suorittamiseen ja motivaatioon. Sosiaalisessa oppimisprosessissa yksilö havainnoi muiden toimintaa, jonka myötä hän oppii toimimaan samalla tavoin. Opitun asian aktuaalisen fyysisen suorittamisen lisäksi opittua tulee vielä vahvistaa ulkoisen ja sisäisen vahvistuksen kautta. (Bandura 1977, 22–23.) Sosiaalisesti opitun asian suorittamiselle tulee siis olla jonkin yksilön tai yhteisön asettama syy, miksi sitä on järkevää suorittaa. Nuorten huumeiden käytön yksilöllisiä syitä voivat olla esimerkiksi hetkellisen hyvän olon tavoittelu ja yhteisöjen asettamia syitä kokemus yhteisöön kuulumisesta.

Sosialisatio alkaa jo yksilön lapsuudessa. Yksilön saama kasvatus toimii pohjana yhteiskunnan sosiaalisessa todellisuudessa toimimiselle. Kasvatuksen avulla yhteiskunta uusintaa itseään, sillä vanhemmat sukupolvet siirtävät nuoremmille sukupolville yhteiskunnan jatkuvuutta ja integraatiota ylläpitäviä sosiaalisia rakenteita. Sosialisatiolla pyritään siihen, että yksilö tulisi toimintakykyiseksi yhteiskunnan jäseneksi. (Siljander 2014.) Lasten sosiaalisen kehityksen näkökulmasta tarkasteltuna lapsen sosialisatian vaadittavan ajattelun kehitys riippuu sosiaalisten välineiden, kuten kielen, hallinnasta. Kielellinen ajattelu on yhteiskunnallis-historiallinen käyttäytymismuoto, jota tulee tarkastella historiallisen materialismin metodologisten periaatteiden kautta. (Vygotsky 1931, 104.) Kielellä on siis merkittävä asema osana sosialisatio-prosessia – sen avulla asioille rakennetaan merkityksiä. Kieli mahdollistaa sosiaalistumisen tapahtumisen sukupolvelta ja yksilöltä toiselle kielellisissä vuorovaikutustilanteissa.

Lapsuudessa tapahtuvaa oppimista ja sosialisatiota voidaan peilata suhteessa lapsen kehitykseen kolmen eri näkökulman kautta. Ensimmäisessä näkökulmassa sosialisatioprosessin edellytyksenä pidetään lapsen riittävää kehityksellistä ymmärrystä asioista. Näkökulmassa lapsen riittävän pitkälle edennyttä psyykkistä ja biologista kehitystä siis pidetään oppimisen edellytyksenä. Toisessa näkökulmassa oppimisen nähdään olevan vahva osa lapsuuteen kuuluvaa kehitystä. Kolmannessa näkökulmassa kehitystä ja oppimista ei tarkastella toisistaan irrallisina asioina, vaan niiden nähdään olevan sama asia. Ihmisten sosialisatioon kuuluvat oppimisprosessit edellyttävät erityistä ihmisille ominaista sosiaalista luonnetta ja prosessia, jossa lapset kasvavat kiinnittyessään ihmisten älylliseen elämään. (Vygotsky 1978, 80–81 & 88.)

Yksilön lapsuudessa tapahtuvaa sosialisatiota voidaan tarkastella primäärisenä sosiaalistumisprosessina. Lasten sosiaalistumisprosessissa merkittävässä osassa ovat tunteet, sillä vahva tunneside kasvattajiin mahdollistaa prosessin onnistumisen. Lapset sisäistävät vanhempiensa tarjoamat roolit ja asenteet, jonka myötä he alkavat muodostaa omaa identiteettiään. Yksilön muodostama identiteetti on objektiivinen sijainti tietyssä maailmassa, joka omaksutaan subjektiivisesti yhdessä eletyn maailman kanssa. Prosessissa dialektisuus on jatkuvasti läsnä, sillä toisten ja itsensä tunnistaminen sekä objektiivisesti määritelty ja subjektiivisesti otettu identiteetti vuorovaikuttavat vahvasti keskenään. (Berger & Luckmann 1967, 161–182.)

Primäärisen sosiaalistumisprosessin jälkeen yksilön sosiaalistuminen jatkuu sekundaarisen sosiaalistumisprosessin muodossa. Sekundaarinen sosiaalistumisprosessi edellyttää aina sitä, että yksilö on käynyt läpi primäärisen sosiaalistumisprosessin. Sekundaarinen sosiaalistumisprosessi tapahtuu yksilön nuoruudessa. Nuorilla on erityisen vahva tarve ja halu kuulua osaksi jotakin sosiaalista ryhmää. Sekundaarisessa sosiaalistumisprosessissa nuori käsittelee omaa muodostunutta minäänsä ja jo sisäistämää maailmaansa suhteessa muuhun maailmaan. Tässä vaiheessa kaikki uusi nuoren oppima tieto rakentuu aiemmassa prosessissa opitun tiedon päälle. Sekundaarisessa sosiaalistumisprosessissa nuori alkaa sosiaalistua institutionaalsiin tai instituutiopohjaisiin *alamaailmoihin*. Sekundaarisessa sosiaalistumisprosessissa nuoret sisäistävät instituutioihin pohjautuen itselleen sopivan roolin yhteiskunnan jäsenenä. Prosessissa nuoret oppivat rooliinsa pohjautuvaa sanastoa, rutiineja, tulkintoja ja käyttäytymistä. Nuoret oppivat myös erilaista hiljaista tietoa, arvoja ja merkityksiä. Sosiaaliseen ryhmään kuuluessaan nuori hyväksyy muiden ryhmän jäsenten kanssa jaetun identiteetin. (Berger & Luckmann 1967, 171–174; Aalberg & Siimes 2007, 70–72.)

Nuorten sosiaaliset ryhmät ovat sosiaalisia maailmoja, jossa he kohtaavat erilaisia vaikutteita ja signaaleja. Vaikutteiden ja signaalien kautta nuori kehittää omaa identiteettiään ja mielipiteitään. Vaikutteet ja signaalit ohjaavat lopulta nuoren tekemiä valintoja. Valintoja ohjaavia vaikutteita ja signaaleja muodostavia kokonaisuuksia voidaan tarkastella sosiokulttuurisina tekijöinä. Sosiokulttuuriset tekijät luovat asioille erilaisia merkityksiä. Merkityksen kautta voidaan tarkastella ensinnäkin jollekin asialle asetettua määritelmää. Toiseksi merkityksen kautta voidaan tarkastella jonkin asian arvottamista suhteessa johonkin toiseen asiaan. Nuoren sisäistämät asenteet ja arvot perustuvat asioille annetuille merkityksille. Myös nuoren motivaatio ja tarpeet voivat perustua merkityksille, vaikka niiden voidaan katsoa pohjautuvan enemmän yksilön persoonallisuuteen ja perustarpeisiin. (Koski 2015, 23–24.)

Nuoruus on kehityksellisesti herkkä vaihe, jonka aikana yksilöt käsittelevät omaa muodostunutta minäänsä ja jo sisäistämää maailmaansa suhteessa muuhun maailmaan. Sosialisaation näkökulmasta nuorten toimintaan ja aikuiseksi kasvamiseen vaikuttaa merkittävästi se, millaiseen ryhmään he kuuluvat. Nuoret jakavat sosiaalisissa ryhmissä yhteisen identiteetin, jolloin heidän arvonsa ja toimintansa pohjautuvat samoille periaatteille muiden ryhmän jäsenten kanssa. (Mustonen ym. 2013, 23; Berger & Luckmann 1967, 171–174; Aalberg & Siimes 2007, 70–72.) Jos nuori siis päätyy osaksi ryhmää, jossa huumeiden käyttöön suhtaudutaan myönteisesti, hän oppii huumeiden käyttöön liittyviä toimintatapoja ja arvoja. Omitut toimintatavat ja arvot edesauttavat nuoren huumekokeiluja ja huumeiden käyttöä sekä kasvua huumemyönteiseksi aikuiseksi.

2.2 Nuorten huumeiden käyttö

Nuorisotutkimuksen hallitsevana teemana voidaan pitää nuorten syrjäytymistä koskevaa tutkimusta (Kekkonen ym. 2014, 8). Syrjäytyminen nostaa tutkitusti riskiä nuorten huumeiden käytölle (Pyykkönen 2023, 18–19). Syrjäytyminen tarkoittaa huono-osaisuuden kasautumista, joka vaikuttaa nuoren mahdollisuuksiin osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan (Kajantie ym. 2013). Huono-osaisuus ymmärretään perinteisesti yhteiskunnallisena eriarvoisuutena, jossa resurssit- ja hyvinvointi jakautuvat epätasaisesti aiheuttaen osalle resurssi- ja hyvinvointivajetta. Huono-osaisuus voidaan nähdä myös sosiaalistumis- tai kasvatusongelmana. (Saari 2015.) Nuorten syrjäytymisen taustalla vaikuttavat huono-osaisuustekijät voidaan jakaa epävakaaseen työmarkkina-asemaan ja sosiaaliseen integraatioon. Perheessä vanhempien epävakaata työmarkkina-asema aiheuttaa köyhyyttä ja resurssien puutetta. Sosiaalinen integraatio pitää sisällään perheongelmia ja sosiaalisen tuen puutetta, jotka voivat haitata lapsen tai nuoren tasapainoista kasvua ja kehitystä. (Lämsä 2009, 218–220.)

Huono-osaisuus ja syrjäytyminen periytyvät sukupolvelta toiselle, joten nuorten syrjäytymisen taustalla vaikuttavat eniten perheolosuhteet, joihin nuori on syntynyt. Nuorten syrjäytymiseen merkittävimmin vaikuttavina tekijöinä voidaan pitää kasvuympäristöä ja vanhempien tarjoamaa mallia tai sen puutetta. Nuoren syrjäytymiseen vaikuttavia huono-osaisuustekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien puutteellinen koulutus, työttömyys ja erilaiset elämänhallinnan ongelmat. (Kajantie ym. 2013.) Nuoria syrjäyttää vahvasti etenkin se, jos vanhemmilla esiintyy ongelmallista päihteidenkäyttöä. Vanhempien päihdeongelman myötä perheen lapset joutuvat usein kärsimään kaltoinkohtelusta tai huolenpidon puutteesta ja täten turvattomuuden tunteesta, joka heikentää merkittävästi lasten hyvinvointia. (Holmila ym. 2009, 104.)

Haastavista perheoloista tulevilla lapsilla ja nuorilla esiintyy myöhemmin usein itselläänkin päihde- ja mielenterveysongelmia. Aikuisena heillä esiintyy usein myös taloudellisia haasteita. (Holmila ym. 2009, 104; Vauhkonen ym. 2017, 508.) Sosialisatian näkökulmasta tarkasteltuna haastavista perheoloista tulevat lapset ja nuoret sisäistävät vanhemmiltaan joitakin haitallisia toimintamalleja, jotka johtavat lapsen kasvaessa tietynlaiseen käytökseen ja ongelmiin. Toisaalta haastavat olot johtavat myös siihen, että lapset eivät saa osakseen riittävää tukea ja huomiota, joka johtaa tutkitusti nuorena syrjäytymiseen (Lämsä 2009, 219–220). Epävakaata kasvuympäristö primäärisessä sosiaalistumisprosessissa voi johtaa siihen, että lapsi alkaa muo-

dostaa identiteettiään häpeän, pelon ja turvattomuuden kokemuksiin pohjautuen. Vaikeat kokemukset ja tunteet asettuvat tällöin osaksi lapsen minä- ja maailmankuvaa. (Orjasniemi & Kurvinen 2017, 132–139; Berger & Luckmann 1967, 161–182.)

Epävakaaksi muodostunut primäärinen sosiaalistumisprosessi luo pohjaa ongelmien jatkumille myöhemmin nuoruuden sekundaarisessa sosiaalistumisprosessissa. Turvattoman lapsuuden kokeneella nuorella on riskinä päätyä ryhmiin, joissa huumeiden käyttöön suhtaudutaan myönteisesti. Tällöin nuori sosiaalistuu kokeilemaan ja käyttämään huumeita. Huumeita käyttävillä nuorilla on tutkitusti ympärillään päihteiden käyttöä tukeva kaveripiiri, joka tukee sosialisatioteorian näkemystä sosiaalisten ryhmien tärkeydestä asioiden oppimisessa (Häkkinen ym. 2022, 181; Siljander 2014). Huumeiden myötä nuoren elämään voi alkaa tulla lisää erilaisia ongelmia kuten opintojen keskeytymistä, rikollista toimintaa ja riippuvuudesta johtuvaa kärsimystä. Nuorilla on erityisen korkea riski sairastua päihderiippuvuuksiin, sillä heidän vielä kehittyvät aivonsa reagoivat voimakkaasti päihteisiin. Ajan kanssa kasvavan resistenssin myötä nuorten huumeiden käyttömäärät voivat nousta hyvin suuriksi. Suuret käyttömäärät aiheuttavat sen, että nuoret ovat hoitoon päästessään yhä huonommassa kunnossa. Lisäksi heillä on kohonnut riski menehtyä huumemyrkytykseen. (Häkkinen ym. 2022, 181.)

Epävakaassa kasvuympäristössä kasvaminen voi vahingoittaa vielä kehittyvien lasten ja nuorten itsetuntoa (Orjasniemi & Kurvinen 2017, 136). Vaikeat kokemukset ja rikottu itsetunto voivat aiheuttaa nuorille mielenterveydellistä oirehdintaa, joka saattaa muiden huono-osaisuustekijöiden kanssa lisätä nuoren riskiä päätyä käyttämään huumeita (Häkkinen ym. 2022, 181). Nuorilla yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ovat masennustilat, ahdistuneisuus- ja käyttöshäiriöt. Mielenterveysongelmista masennus ja ahdistuneisuushäiriöt ovat yleisempiä tytöillä kuin pojilla. (Haravuori ym. 2016, 13.) Vaikeat kokemukset ja niistä aiheutuva mielenterveydellinen oireilu voivat lisätä etenkin tyttöjen riskiä huumeidenkäytön aloittamiselle. Nuorten huumeita käyttävien naisten elämässä on todettu tapahtuneen erilaisia haavoittavia asioita kuten väkivaltaa, inestiiä, vanhempien avioeroja tai läheisten menetyksiä. Lisäksi naisten perheissä on esiintynyt usein päihdeongelmia, jotka tutkitusti lisäävät merkittävästi lasten riskiä joutua kaltoinkohdelluiksi (Väyrynen 2007, 93; Holmila ym. 2009, 104).

Huumeiden käyttö on miesten ja poikien keskuudessa yleisempää kuin naisten ja tyttöjen. Huumeiden käyttäjien yhteisöjen patriarkaalisuuden takia huumeita käyttävät naiset ja tytöt joutuvat omaksumaan miehisiä käytösmalleja yhteisössä pärjätäkseen. Miesvaltaisiin huumeporu-

koihin ajautuessaan nuoret tytöt kokevat asemansa tutkitusti olevan tasa-arvoinen ja vastavuoroinen yhteisön poikiin suhteutettuna. Yhteisössä kaikki pitävät hauskaa, hengailevat ja käyttävät huumeita tasapuolisesti omasta tahdostaan. Tytöille huumeet luovat illuusiota nautinnosta, vapaudesta ja kauneudesta. Huumeet voivat toimia riittämättömyyttä kokeville tytöille keinona rakentaa omaa identiteettiään. Miesvaltaisissa huumeporukoissa nuoret tytöt saavat kokea olonsa hyväksytyksi ja haluttavaksi. Tämä asetelma sosiaalistaa nuoret tytöt uuteen jännittävään asemaan. Huumeita käyttävien miesten elämäntapa edustaa tytöille jotakin vaarallista, jopa mystistä, johon he haluavat itsekin tulla osallisiksi huumeiden käytöllä. (Väyrynen 2007, 83, 85 88, 93 & 136.)

Huumeiden käytön jatkuessa naiset sosiaalistuvat ryhmässä uuteen alisteisempaan rooliin. Naisten elämää alkaa ohjata halventava ”pirihuora” -stereotypia, johon asettumista nuoret naiset pyrkivät toiminnallaan välttelemään. Patriarkaalisessa yhteisössä pärjätäkseen naiset sosiaalistavat ja sisäistävät tapoja, joilla he voisivat kategorisoida haluttuun ”hyvän jätjän” -stereotypiaan. Huora-identiteetiltä suojautuakseen huumeita käyttävät tytöt alkavat hyödyntää huumeporukoissa vallitsevia miehisiä suojakeinoja kuten fyysistä väkivaltaa, kovuutta ja suoruutta. Fyysisen väkivallan käyttäminen ja aggressiivisuus toimivat tytöille keinona ”hyvän jätjän” maineen saavuttamisessa. Vaarallinen käytös on konkreettinen keino saavuttaa huumeporukoissa arvostusta. Vaarallisen käytöksen sosiaalisesti oppineet tytöt välttävät perinteiseen ”kiltin tytön” tai leimaavaan ”pirihuora” stereotypiaan kategorisoitumisen. (Väyrynen 2007, 134–138.) Myös huumeporukoihin ajautuvat nuoret pojat joutuvat kamppailemaan omasta asemastaan. Väkivalta ja kovuus ovat arvoja, joiden toteuttamiseen tarvitaan harjoittelua.

Mielenterveyden ongelmiin kuuluvat käytöshäiriöt ovat pojilla noin viisi kertaa yleisempiä kuin tytöillä. Käytöshäiriö tarkoittaa lapsuudessa tai nuoruudessa alkavaa epäsosiaalista käyttäytymistä, jossa on tyypillistä toistuva aggressiivinen ja uhmakas käytös. Käytöksellään lapsi tai nuori haastaa toistuvasti iänmukaisia sosiaalisia normeja ja muiden perusoikeuksia. Lapsuudessa alkava käytöshäiriö on usein haastavampi kuin nuorena alkava. Lapsena alkavaan käytöshäiriöön liittyy usein myös oppimisvaikeuksia ja haasteita esimerkiksi neuropsykologiseen suorituskyykyyn liittyen. Lisäksi haastava käytös jatkuu usein yksilön aikuisuuteen asti. Etenkin varhain alkava käytöshäiriö nostaa nuoren riskiä huumeidenkäytölle ja rikolliselle toiminnalle. Käytöshäiriöisillä lapsilla ja nuorilla on samanaikaisesti usein myös muita mielen-terveyden ongelmia. (Von der Pahlen & Marttunen 2013, 97–98.)

Neuropsykiatrisista häiriöistä etenkin ADHD lisää nuorten riskiä huumeidenkäytölle. Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan ADHD voi jopa kaksinkertaistaa nuoren riskin käyttää päihkeitä (Lee ym. 2011, 6–7). ADHD, eli aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, voidaan jakaa tarkkaamattomuuspainotteiseen tai impulsiivisuus- ja ylivilkkauspainotteiseen tyyppiin tai näiden kahden yhdistelmätyyppiin. ADHD on synnynnäinen häiriö, joka alkaa oireilemaan jo lapsuudessa. ADHD:n oireet vaihtelevat yksilön iän ja kehitystason mukaan. Lapsena häiriö voi oireilla esimerkiksi motorisena ylivilkkautena. Motorinen ylivilkkaus vähenee usein nuoruuden aikana ja se muuttuu sisäiseksi rauhattomuuden tunteeksi, joka voi näyttäytyä esimerkiksi impulsiivisena käyttäytymisenä, kärsimättömyytenä ja päihteiden elämishakuisena käyttönä. (Haravuori ym. 2016, 99.)

Huumeiden käytön aloittamisen on havaittu olevan yhteydessä runsaaseen alkoholin käyttöön (Fröjd 2009, 18). Vuonna 2024 15–16-vuotiaista nuorista joka viides oli juonut itsensä humalaan kuukauden aikana ainakin kerran. Viikoittain itsensä humalaan juovien nuorten määrä on hieman kasvanut viime vuosien aikana (Raitasalo 2024, 1.) Nuorten alkoholinkäyttö on kuitenkin yleisesti vähentynyt voimakkaasti kahden viimeisen vuosikymmenen aikana (Raitasalo ym. 2018, 158). Alkoholi on tästä huolimatta nuorten suosituin päihde. Varhaisen alkoholin käytön on todettu altistavan myöhemmille päihdehäiriöille. Varhainen päihteidenkäyttö voi haitata nuoren aivojen kehitystä, sillä se voi vaikuttaa negatiivisesti esimerkiksi nuoren informaation käsittelykyvyn ja impulssikontrollin kehitykseen. (Fröjd 2009 17 & 19.)

Nuorten käyttämistä huumeista kannabis on kaikkein yleisin. Vuonna 2024 noin joka kymmenes 15–16-vuotias nuori oli käyttänyt kannabista ainakin kerran elämänsä aikana (Raitasalo 2024, 1). Yleisintä kannabiksen käyttö on kuitenkin nuorilla aikuisilla. Vuonna 2022 25–34-vuotiaista miehistä noin puolet ja naisista 40 prosenttia oli käyttänyt kannabista ainakin kerran elämänsä aikana. (Karjalainen 2023a, 15.) Kannabis on porttihuume, joka lisää nuorten riskiä siirtyä käyttämään muita entistä vahvempia huumeita (Von der Pahlen ym. 2013, 113). Kannabista vahvempina huumeita ovat muun muassa stimulanttihuumeet, opiaatit ja erilaiset lääkkeet.

Suomessa on syntynyt uusi amfetamiinia ja opioideja ongelmallisesti käyttävä sukupolvi. Vuoden 2017 tilastoja tarkastelevan tutkimuksen mukaan 15–24-vuotiaiden amfetamiinin ja opiaattien käyttö on noussut Suomessa korkeammaksi kuin koskaan aiemmin. (Rönkä ym. 2020, 7.) Suomessa käytetyimpiä opiaatteihin kuuluvia huumeita ovat morfiini, oksikoni, kodeiini ja

buprenorfiini. Buprenorfiinia käytetään myös opiaattiriippuvaisten ylläpito- ja vieroitushoidossa. (Meririnne & Seppälä 2004, 951.) Amfetamiinin ja opioidien ongelmakäyttö on yleisintä 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä, mutta ongelmakäyttäjistä kuitenkin noin viidennes kuuluu 15–24-vuotiaiden ikäryhmään. Nuorempien ongelmakäyttäjien ikäryhmässä amfetamiinin käyttö on hieman yleisempää kuin opioidien. (Rönkä ym. 2020, 4.) Amfetamiinin lisäksi muita Suomessa yleisesti käytettäviä stimulanttihuumeita ovat esimerkiksi kokaiini ja ekstaasi (Karjalainen 2023a, 16). Vuonna 2024 stimulanttien käyttö yleistyi etenkin 15–16-vuotiaiden poikien keskuudessa (Raitasalo 2024, 1).

Rauhoittavien sekä uni- ja kipulääkkeiden päihtymishakuinen käyttö on hieman laskenut nuorilla vuoden 2019 jälkeen. Vuonna 2024 pojista neljä ja tytöistä kolme prosenttia oli käyttänyt rauhoittavia tai unilääkkeitä päihtymystarkoituksessa. Kipulääkkeiden vastaava osuus oli molemmissa sukupuolissa viisi prosenttia. Lääkkeiden kanssa on yleistä käyttää samanaikaisesti alkoholia. Vuonna 2024 pojista neljä ja tytöistä kuusi prosenttia oli käyttänyt pillereitä ja alkoholia samanaikaisesti. (Raitasalo 2024, 5.) Lääkkeiden väärinkäyttö on yleisesti pysynyt melko tasaisena 15–24-vuotiailla ja se on yleisempää 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä. Sukupuolten väliset erot väärinkäytössä ovat melko vähäisiä. (Karjalainen 2023a, 18.)

Muita nuorten suosimia huumausaineita ovat esimerkiksi hengitettävä ilokaasu sekä erilaiset haisteltavat liimat, liuottimet ja muut aineet (Karjalainen 2023a, 19; Raitasalo 2024, 6). Ilokaasua hengitetään kaasupatruunoista. Aine siirtyy käytettäessä patruunasta paineella keuhkoihin ja aiheuttaa käyttäjälle lyhytkestoisen päihtymystilan. Kaasupatruunoita käytetään tyypillisesti yhden käyttökerran aikana useita (Tacke & Pasanen 2013, 1517). Vuonna 2024 15–16-vuotiaista pojista neljä prosenttia ja tytöistä kaksi prosenttia ilmoitti joskus kokeilleensa ilokaasua (Raitasalo 2024, 6). Tilastollisesti suurinta ilokaasun käyttö on 25–34-vuotiailla miehillä, sillä heistä 12 prosenttia on joskus kokeillut ilokaasua (Karjalainen 2023a, 19). Vuonna 2024 liimojen, liuottimien ja muiden aineiden haistelu lisääntyi nuorilla, sillä 15–16-vuotiaista pojista kahdeksan ja tytöistä yhdeksän prosenttia ilmoitti kokeilleensa tai käyttäneensä niitä (Raitasalo 2024, 6).

Arviolta noin 5–10 prosenttia nuorista kärsii nuoruusikänsä aikana päihdehäiriöstä. Päihdehäiriöstä kärsivillä nuorilla korostuvat myös erilaiset muut ongelmat, kuten esimerkiksi koulu-poissaolot, koulutuksen keskeyttäminen, tapaturmat, riskikäyttäytyminen, epäterveelliset elämäntavat, sosiaalisen tuen puute ja rikokset. Nuorilla on samanaikaisesti usein myös muita mielenterveysongelmia päihdehäiriön rinnalla. Yleisimmin nuorilla esiintyy päihdeongelman

rinnalla käytös- ja tarkkaavuushäiriöitä sekä mieliala- ja ahdistuneisuushäiriöitä. Kannabiksen käytön on todettu olevan yhteydessä myös nuorten skitsofreniaan sairastumisen riskiin. Päihdehäiriöistä kärsivät nuoret oireilevat voimakkaasti ja heillä on todettu olevan huomattava riski itsemurhalle ja itsemurhayrityksille. (Haravuori ym. 2016, 13–14; Von der Pahlen ym. 2013, 111.)

Huumeita käyttävillä nuorilla on kohonnut riski menehtyä huumemyrkytykseen (Häkkinen ym. 2022, 181). Onnettomuustutkintakeskuksen (2024, 14) raportin mukaan vuonna 2023 alle 25-vuotiaita nuoria menehtyi huumemyrkytyksiin yhteensä 79. Myrkytyksistä 51 johtui buprenorfiinin ja bentsodiatsepiinijohdannaisen yhteisvaikutuksesta (mt, 16). Vielä vuonna 2007 huumemyrkytyksiin kuolleista löydettiin ruumiinavauksessa buprenorfiinin ja bentsodiatsepiinin lisäksi usein myös alkoholia (Salasuo ym. 2009, 20). Vuonna 2023 huumemyrkytyksiin kuolleista alle 25-vuotiaista vain harvoilla esiintyi huumeiden ohella myös alkoholin käyttöä. Kymmenessä tapauksessa kuolemaan johtaneena aineena todettiin olevan opioideihin kuuluvaa oksikodonia. Oksikodonia sisältävistä näytteistä löytyi myös bentsodiatsepiinejä, jotka olivat tehostaneet opioidien vaikutusta elimistössä. (Onnettomuustutkintakeskus 2024, 16 & 19.)

Myrkytyskuoleman fyysinen mekanismi riippuu nuoren käyttämistä aineista. Myrkytyksiin kuolleet nuoret menehtyivät vuonna 2023 usein hengityslaman seurauksena. Nuorten käyttämät buprenorfiini ja bentsodiatsepiini aiheuttavat helposti samanaikaisesti käytettynä jopa pieninä pitoisuuksina hengityslaman. Hengityslama voi aiheutua myös opioidien, kuten oksikodonin, ja keskushermostoa lamaavien aineiden, kuten bentsodiatsepiinien, yhteisvaikutuksesta. Myrkytyksen tapahtumisen nopeuteen vaikuttaa tapa, jolla huumeita on käytetty. Esimerkiksi suun kautta käytetyt aineet vaikuttavat eri nopeudella elimistössä kuin suonensisäisesti pistetyt. (Onnettomuustutkintakeskus 2024, 16 & 19.)

Huumemyrkytykset tapahtuvat usein yksin tai tuttavien ja kaverien seurassa. Huumemyrkytyksiin kuolevien nuorten menehtyminen havaitaan keskimäärin vasta noin vuorokauden kulluttua kuolemasta. Myrkytyksen saaneen nuoren seurassa olevien henkilöiden on vaikeaa tunnistaa myrkytyksen oireita, sillä tavallisesti huumeita käyttänyt ja kuorsaava tai koriseva ei ole heräteltävissä. Yleensä myös muut paikalla olijat ovat itse käyttäneet huumeita, joka haastaa entisestään toisen myrkytystilan havaitsemista. Muut havaitsevat huumemyrkytyksen usein vasta silloin, kun nuori on kuolonkankea, kalpea ja kylmä. (Onnettomuustutkintakeskus 2024, 19.)

Huumemyrkytykseen menehtyminen voi olla tapaturma (Onnettomuustutkintakeskus 2024, 15). Tapaturmaisissa kuolemissa huumeita saatetaan käyttää vahingossa liikaa oman kehon sietokykyyn nähden. Päihteiden vaikutuksen alaisena on mahdollista menettää kontrolli itsestään, jolloin huumeita on helppo ottaa vielä lisää päihtymistilan vahvistamiseksi. Psykkisesti oireilevilla nuorilla huumeet voivat olla myös väline itsemurhan tekemiselle (Salasuo ym. 2009, 44). Itsemurhakuolemissa huumeita käytetään tarkoituksella kerralla liian suuria määriä kuoleman saavuttamiseksi. Huumeet voivat liittyä itsemurhiin myös välillisesti. Itsemurhaan välillisesti liittyvissä huumekuolemissa varsinainen itsemurha tehdään jollakin muulla keinolla, kuten hirttäytymällä tai ampumalla. (mt., 13 & 44.) Itsemurhaa suunnittelevalla nuorella huumeet voivat olla rohkaisukeino teon todelliselle toteuttamiselle.

Huumemyrkytyksiin kuolleilla nuorilla korostuu erilaisten ongelmien kasautuminen. Suurella osalla huumeisiin kuolleilla nuorista esiintyi mielenterveysongelmia ja pitkäaikaisia sosiaalisia haasteita. Huumeisiin kuolleet nuoret olivat kasvaneet usein vaikeissa perheoloissa ja heistä suurella osalla oli ollut lapsuudessa lastensuojelun asiakkuus. Kuolleiden joukossa on kuitenkin myös sellaisia nuoria, jotka olivat viettäneet lapsuutensa turvallisessa ja vakaassa perheympäristössä. (Onnettomuustutkintakeskus 2024, 107–108.)

Nuorten lisääntynyt huumeidenkäyttö näkyy myös nuorten huumausainerikosten kasvuna. Alle 21-vuotiaiden tekemät huumausainerikokset ovat nousseet vuosista 2014–2016 vuosiin 2021–2023 yhteensä 14 prosenttia (Sutela, 2024, 31). Huumausainerikokset voidaan jakaa huumausaineen valmistus, viljely, kuljetus, levitys ja käyttörikoksiin. Myös näiden rikosten yrittäminen on lain silmissä rangaistavaa. Huumausaineen viljelyrikoksella viitataan kokapensaan, psilosybe-sienien, kat-kasvin, oopiumunikon, hampun tai meskaliinia sisältävien kaktuskasvien viljelyyn. Viljelyksi katsotaan alkavan se hetki, kun kasvit istutetaan tai siemenet kylvetään kasvuinalustaan. Huumausaineen kuljetusrikokseen kuuluu huumeiden maahantuonti, maastavienti, kuljettaminen ja kuljetuttaminen. Huumausaineen käyttörikoksiin kuuluu huumausaineen hallussa pitäminen, käyttäminen tai hankkimisen yrittäminen. Huumeiden hallussa pitäminen ja käyttäminen liittyvät usein yhteen, mutta eivät aina. Huumeita voi käyttää ilman että niitä itse omistaa esimerkiksi polttamalla huumetta jonkun toisen piipusta. (Siro 2017, 66–82 & 111.)

Huumausainerikoksista epäillyille nuorille näyttää kasautuvan voimakkaasti myös muita rikoksia, kuten esimerkiksi omaisuusrikoksia, toisten henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia sekä muita rikoslaissa määriteltyjä rikoksia, kuten kunnianloukkauksia ja laittomia uhkauksia.

Huumausainerikosten lisäksi myös muissa nuorten tekemissä rikoksissa on tapahtunut kasvua, eniten seksuaalirikoksissa ja muissa rikoslakia vastaan tehdyissä rikoksissa. Nuorten rikollisuus on kuitenkin pidemmällä aikavälillä yleisesti vähentynyt. Tilastollisesti nuorten tekemissä rikoksissa tapahtuu kuitenkin nousupiikki vuonna 2020 koronapandemian alettua. (Sutela, 2024, 29, 31 & 33–34.)

2020-luvulla nuorten katujengirikollisuus on noussut huolestuttavaksi ilmiöksi etenkin pääkaupunkiseudulla. Katujengien lisääntyttyä nuorten rikosten tekijöiden on havaittu alkaneen ihannoimaan rikollista elämäntapaa. Viime vuosina katujengejä ja rikollisuutta käsittelevät sosiaalisen median sisällöt ovat lisääntyneet sosiaalisen median kanavissa. (Poliisi 2025.) Sosiaalisateorian näkökulmasta rikollisen elämäntavan ihannointi on nuorten sosiaalisen toiminnan tulosta. Rikolliseen elämäntapaan viittaavat sosiaalisen median sisällöt ja konkreettiset toimet luovat nuorille uudenlaista arvopohjaa etenkin silloin, jos myös nuoren ystäväpiiri kokee näihin kiinnostusta. Helsingissä on reagoitu nuorten katujengikehitykseen erilaisin toimin, joiden myötä alle 18-vuotiaiden tekemät rikokset ovat vähentyneet noin viisi prosenttia vuoden 2025 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon (Poliisi 2025).

Nuorten huumeiden käyttö on ilmiö, jonka taustalla vaikuttavat erilaiset tekijät nuorten kasvuympäristössä ja elämänhistoriassa. Nuorisotutkimuksen näkökulmasta nuorten syrjäytyminen on vahvasti yhteydessä nuorten huumeiden käytön aloittamiselle (Kekkonen ym. 2014, 8; Pyykkönen 2023, 18–19). Haastavissa perheoloissa kasvaminen voi rikkoa vielä kehittyvien lasten ja nuorten itsetunnon (Orjasniemi & Kurvinen 2017, 136). Rikottu itsetunto sekä vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat aiheuttavat lapsen primäärinen sosiaalistumisprosessin muodostumisen epävakaaksi. Epävakaaksi muodostunut primäärinen sosiaalistumisprosessi mahdollistaa huumeiden ilmaantumisen nuoren elämään sekundaarisessa sosiaalistumisprosessissa. Huumeet ovat voivat olla keino riittämättömyyttä kokeville nuorille rakentaa omaa identiteettiään (Väyrynen 2007, 88). Huumeiden käytön myötä nuoren elämään voi tulla mukaan rikoksia ja nuori voi sairastua huumeriippuvuuteen. Riippuvuuden edetessä nuoren riski menehtyä huumemyrkytykseen kasvaa.

2.3 Huumeiden käytön normalisoituminen

Huumeiden käyttö on normalisoitunut yhteiskunnassamme. Huumeiden käytön normalisoituminen tarkoittaa sitä, että huumeet ovat kytkeytyneet osaksi elämämme kulttuurista ja sosiaalista todellisuutta. Huumeiden normalisoitumisen yhtenä syynä voidaan pitää yleistynyttä huumeiden viihdekäyttöä. Huumeiden viihdekäyttö tarkoittaa vapaa-ajalle sijoittuvaa huumeiden satunnaista käyttöä. Huumeiden viihdekäyttö alkoi yleistyä Suomessa etenkin 1990-luvulla. Huumeiden viihdekäyttö on juurruttanut itsensä vahvasti osaksi nuorisokulttuuria, jossa se on normalisoitunut lieveilmiö. (Salasuo 2015, 48.) Huumausaineiden laittomuus ei ole este huumeiden normalisoitumiselle. Huumeet ovat yleistyneet ja niitä on helposti saatavilla niiden laittomuudesta huolimatta. (Orhanli 2024, 28.)

Suomessa ennen 1990-luvulla tapahtuvaa huumeiden nuorisokulttuurillista murrosta huumeet ja huumeekokeilut olivat marginaalinen ilmiö. Suomessa kannabiskulttuuri alkoi kehittymään 1960-luvun hippiaatteen yhteydessä. (Salasuo 2004, 18). 1960-luvulla suurina poliittisina teemoina vaikuttivat rauhanaate, väkivallan vastustus ja ihmisten välisen tasa-arvon edistäminen (Heinonen 2005, 12). 1960-luvun poliittisesti liberaali ilmapiiri mahdollisti huumeisiin avarakatseisimmin suhtautuville huumeekokeiluja ja huumeiden käyttöä. 1970-luvulle siirryttäessä hippiaatteen liberaalit ajatukset väistyvät konservatiivisempien näkemysten tieltä (Salasuo 2004, 18). 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa huumeiden käyttö alettiin liittää punk-kulttuuriin, johon katsottiin kuuluvan yleisestikin päihteiden käyttöä. Huumeet eivät kuitenkaan saavuttaneet punk-piireissä suurta suosiota, sillä alkoholi oli Suomessa 1970- ja 1980-luvuilla ylivoimaisesti suosituin päihde. Huumeiden käyttöön kohdistuvat konservatiiviset näkemykset alkoivat merkittävästi pehmentyä 1990-luvulle siirryttäessä uuden globaalin huume-myönteisen nuorisokulttuurillisen virtauksen myötä. (mt., 19.)

1990-luku on merkittävä ajanjakso Suomessa tapahtuneessa huumeiden käytön normalisoitumisessa. 1990-luvulla Neuvostoliitto romahti, jonka myötä huumeiden saatavuus parani ja niiden hinta laski merkittävästi. Juhlahuumeina tunnetut ekstaasi, LSD ja amfetamiini alkoivat kasvattaa suosiotaan yöelämässä osana nuorten viihdekäyttöä. 1990-luvulla kannabiksen käyttö kaksinkertaistui ja opiaatit saavuttivat vahvan aseman osana suomalaisten huumeiden käyttöä. (Hakkarainen ym. 2007, 546.) 1990-luvulla myös rauhoittavien sekä uni- ja kipulääkkeiden väärinkäyttö alkoi yleistymään (Karjalainen 2023a, 18). Huumeiden lisääntynyt käyttö johti vuosikymmenen aikana myös niiden aiheuttamien ongelmien lisääntymiseen. Vuodesta 1992 vuoteen 2000 huumeekokeilut kaksinkertaistuivat, myrkytyskuolemat kolminkertaistuivat

ja huumeiden aiheuttamat terveyshaitat ja huumerikollisuus nelinkertaistuivat. (Hakkarainen & Tigerstedt 2002, 250 & 253–254.) 1990-luvulla alkanutta huumeiden yhteiskunnallisen aseman muutosta voidaan tarkastella normalisaation kuuden ulottuvuuden kautta:

1. huumeiden saatavuuden paraneminen,
2. huumekokeilujen yleistymisen,
3. huumeiden säännöllisen käytön lisääntyminen,
4. huumemyönteisten mielipiteiden yleistymisen etenkin nuorten keskuudessa,
5. huumemyönteisyyden ulottuminen myös aikuisväestöön ja
6. laillisten ja laittomien päihteiden rajan hämärtyminen
(Parker ym. 1998, 153–157).

Osana normalisaatiokehitystä huumemarkkinat ovat saavuttaneet vankan aseman etenkin Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa. Huumeiden ongelmakäytön on todettu keskittyvän etenkin pääkaupunkiseudulle (Rönkä ym. 2020, 4). Myös viimevuosien jätevesitutkimukset vahvistavat havaintoa, sillä mittausten mukaan huumejäämät ovat korkeimpia Helsingin ja Espoon alueella. Jätevesimittausten mukaan huumeita käytetään paljon myös esimerkiksi Turussa, Tampereella, Lahdessa, Kouvolassa ja Kotkassa. Mittausten mukaan amfetamiinia havaitaan jätevedestä eniten kaikkiin muihin huumeisiin verrattuna. Pääkaupunkiseudulla korostuu vahvasti myös esimerkiksi kokaiinin käyttömäärät. (THL 2025.) Suomen jätevesimittauksissa ei oteta kuitenkaan huomioon kannabiksen jäämiä. Jätevesitutkimusten näkökulmasta ei täten ole mahdollista analysoida kannabiksen käytön yleisyyttä ja laajuutta. Huumeasenteita käsittelevien ja huumeiden käyttöä kartoittavien kyselytutkimusten mukaan cannabis kuitenkin näytettyä Suomen yleisimpänä ja hyväksytyimpänä huumeena (Karjalainen ym. 2023b, 3).

Huumeiden saatavuutta on parantanut merkittävästi huumekaupan siirtyminen verkkoon. Verkkokaupan myötä huumeiden ostaminen on yhä helpompaa, kun ostaja ei tarvitse kontaktia paikallisiin myyjiin. (Hakkarainen ym. 2020, 466.) Huumekauppaa toteutetaan suojatussa Tor-verkossa, josta ostajaa tai myyjää ei ole mahdollista tietoteknisesti tunnistaa tai paikantaa. Suomessa huumekauppaa käydään etenkin Tor-verkkoa hyödyntävässä Silkkitie nimisessä verkkopalvelussa. Ostosten maksamisessa hyödynnetään usein kryptovaluuttoja, kuten esimerkiksi bitcoineja, jotka takaavat myös ostotapahtumassa ostajan ja myyjän anonymiteetin. (Nurmi ym. 2017, 1–2.) Huumekauppaa on alettu viimevuosina käymään myös erilaisissa viestikanavasovelluksissa, kuten esimerkiksi Telegramissa ja Signalissa (Yleisradio 2025).

Huumeiden parantunut saatavuus on mahdollistanut huumekekeilujen ja huumeiden säännöllisen käytön lisääntymisen. Vuonna 2022 lähes kolmasosa Suomen aikuisväestöstä oli kekeilut tai käyttänyt jotain huumetta elämänsä aikana (Karjalainen 2023b, 2). 25–34-vuotiaat nuoret miehet korostuvat tilastoissa, sillä heistä 47 prosenttia on käyttänyt joskus jotakin huumetta (mt.). Huumekekeiluissa korostuvat etenkin kannabiskokeilut, sillä 2020-luvulla tehtyjen tutkimuksien mukaan noin puolet 25–34-vuotiaista ja noin kymmenen prosenttia 15–16-vuotiaista oli käyttänyt kannabista ainakin kerran elämänsä aikana (Raitasalo 2024, 1; Karjalainen 2023a, 15). Huumekekeilujen myötä nuoret sosiaisoituvat uuteen kulttuurilliseen maailmaan. Haastattelututkimuksessa nuoret ovat kuvanneet uuden kulttuurillisen merkitysmaailman omaksumista *heräämisenä*. Uusi merkitysmaailma saa nuoret kyseenalaistamaan huumeiden laittomuuden. (Salasuo 2004, 41.)

Huumeiden normalisoituminen on selkeästi nähtävillä suomalaisten huumeasenteissa. Vuonna 2022 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan suomalaiset suhtautuvat myönteisesti etenkin kannabikseen, sillä sen säännöllisen käytön riskit nähdään pienempinä alkoholin säännölliseen käyttöön verrattuna (Karjalainen 2023a, 29). Tutkimuksen mukaan suomalaisten asenteet ovat lieventyneet myös muita huumeita kohtaan. Yhä useampi suomalainen on sitä mieltä, että huumeita on mahdollista käyttää kohtuudella niin, ettei käytöstä aiheudu ongelmia. Kyselytutkimukseen vastanneista kuitenkin yli puolet, 55 prosenttia, ei hyväksy huumeiden käyttöä. (mt., 29–30.) Huumemyönteisimpiä ovat etenkin nuoremmat sukupolvet. Y- ja Z-sukupolvet pitävät huumeiden kekeilun ja käytön riskejä matalampina kuin vanhemmat sukupolvet. (Hakkarainen ym. 2020, 476.)

Nuorempien sukupolvien positiivisen huumesuhteen taustalla vaikuttavat globalisaatio, digitalisaatio ja kulttuurin pirstaloituminen. Nuorten huumeille antamat merkitykset muodostuvat kasvokkaisen sosiaalisen vuorovaikutuksen ohella yhä enemmän myös globaaleissa verkostoissa ja digitaalisissa ympäristöissä. Tutkimuksen mukaan etenkin nuoret Z-sukupolven edustajat hyödyntävät huumeiden ostamisessa huumeiden digitaalisia kauppapaikkoja. (Hakkarainen ym. 2020, 476.) Nuorilla huumeiden ostamisen ja käyttämisen kynnystä voivat madaltaa huumemyönteisten sosiaalisen median sisältöjen lisääntyminen. Huumeet liitetään osaksi rikollista elämäntapaa, jota käsittelevät sosiaalisen median sisällöt ovat kasvattaneet suosiotaan etenkin nuoremmassa ikäryhmissä (Poliisi 2025). Sosiaalisessa mediassa tapahtuu yhä enem-

män myös huumekauppaa. Huumeita myydään etenkin sosiaalisen median kanava Snapchatissa, joka on huumeiden myymiselle kanavana ideaali, sillä palvelun moderointi on vähäistä ja muille lähetetyt viestit ovat nähtävillä vain hetkellisesti. (Demant 2022, 25.)

Laillisten ja laittomien päihteiden rajan hämärtyminen tiivistää huumeiden normalisoitumisen osaksi suomalaista yhteiskuntaa (Parker ym. 1998, 157). Huumeiden lisääntynyt viihdekäyttö on johtanut siihen, että huumeet ovat alkoholin ohella yhä enemmän osa yöelämää ja juhlimista. Huumeita käytetään yökerhoissa ja festivaaleilla jopa avoimesti muiden ihmisten nähtävillä. Yleisradion tuottaman podcast ohjelman *Hanna Tikander & Viihdekäyttäjät* (2024) mukaan yökerhoissa on mahdollista usein havaita seurueita, jotka menevät vessoihin avoimesti käyttämään huumeita osana illanviettoa. Huumeet ovat normalisoituneet vahvasti osaksi juhlimista, sillä niitä saatetaan käyttää myös vessojen ulkopuolella näkyvästi muiden ihmisten nähtävillä. (mt.)

Juhlimiseen kiinnittyvä huumeiden viihdekäyttö on rakentunut 1980-luvun lopulla syntyneeseen teknokulttuuriin. Uusi musiikkisuuntaus loi ympärilleen uudenlaisen tavan juhlia. Ilmiötä nimitetään *uudeksi juhliskulttuuriksi* tai *tekno- ja ravekulttuuriksi*. Teknokulttuurin ympärille muodostunut uusi juhlimistapa on laajentunut kokonaiseksi nuorisokulttuurilliseksi virtaukseksi. Huumeet tarjoavat mahdollisuuden irrottautua todellisuudesta, uuden kokemiselle ja tajunnan laajentamiselle. Juhlimisen lisäksi huumeiden käytön taustalla vaikuttavia motiiveja voivat olla myös esimerkiksi yhdessäolo ystävien kanssa, erottautuminen, statuksen hankkiminen, rentoutuminen, oman itsensä henkinen kehittäminen ja uteliaisuus. (Salasuo 2004, 27–28.)

Huumeet ovat saavuttaneet vahvan aseman osana suomalaista yhteiskuntaa. Huumeita on helpposti saatavilla, niitä kokeillaan enemmän, niitä käytetään säännöllisesti, niihin suhtaudutaan myönteisesti ja ne nähdään yhä enemmän tasa-arvoisena laillisten päihteiden, kuten esimerkiksi alkoholin rinnalla (Parker ym. 1998, 153–157). Huumeiden viihdekäytöstä on tullut joillekin normaali tapa viettää vapaa-aikaa. Huumeet nähdään kiehtovana kiellettynä hedelmänä, joilla on mahdollista päästä kokemaan jotakin ennenkokematonta. Uusien ja jännittävien kokemusten äärellä huumeiden aiheuttavat ongelmat, kuten huumeriippuvuuden riski tai vieroitusoireet, voivat unohtua. Viihdekäytön jatkuessa riski ongelmille kuitenkin kasvaa.

3 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkielmani tavoitteena on pyrkiä tuomaan näkyväksi nuorten huumeiden käyttöä koskevaa mediakeskustelua Yleisradion uutisartikkeleissa. Uutisartikkelit ja media osallistuvat osaltaan huumeiden normalisaatiokehitykseen, sillä huumeita koskevat diskurssit vahvistavat huumeiden asemaa osana yhteiskunnan sosiaalista todellisuutta. Huumeiden jatkuva esiintyminen uutisotsikoissa vahvistaa niiden asemaa osana suomalaista yhteiskuntaa. Uutisartikkelit vaikuttavat lukijoiden käsitykseen huumeita käyttävistä nuorista ja huumeita käyttävien nuorten käsitykseen itsestään. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda näkyväksi niitä käsityksiä, joita Yleisradion uutisartikkelit ovat nuorten huumeiden käytöstä rakentaneet. Tutkimuksessani etsin vastausta tutkimuskysymykseeni *mitä eri diskursseja huumeiden kanssa tekemisissä olevista nuorista esiintyy Yleisradion uutisartikkeleissa*.

Kiinnostuin nuorten huumeiden käytöstä ilmiönä kesällä vuonna 2024, kun työskentelin lastensuojelun sosiaalityöntekijän sijaisuudessa pääkaupunkiseudulla. Havaitsin, että huumeiden käyttö on usein syynä nuorten sijoituksille ja huostaanotoille, jotka ovat lastensuojelun viimeisimpiä tukitoimia. Sijoituksella tai huostaanotolla ei kuitenkaan aina pystytä katkaisemaan nuorten huumeiden käyttöä, sillä huumeita saatetaan käyttää esimerkiksi koulumatkojen yhteydessä tai jopa sijoitus- tai huostaanottolaitoksissa. Työsuhteeni aikana jouduin valmistelemaan huumeita käyttäville nuorille erilaisia rajoituspäätöksiä, joilla rajoitettiin heidän vapauttaan liikkumiseen tai laitoksen ulkopuolisten ihmisten kanssa tapahtuvaan yhteydenpitoon.

Huumeita käyttävät nuoret ovat haavoittuvassa asemassa ja haluan tällä tutkimuksella tuoda näkyväksi sen, että millaista kuvaa aineiston uutisartikkelit luovat ilmiöstä diskurssien kautta. Tutkimusta ohjaa sosiaalisesta konstruktionismista, sosialisatiosta ja normalisaatiosta muodostuva teoreettinen viitekehys. Tutkimuksen pyrkimyksenä on lähestyä tutkittavaa aineistoa kriittisestä näkökulmasta. Tutkimusta ohjaa vahvasti sosiaalisen konstruktionismin ajatus siitä, että uutisissa esitetty kielellinen teksti muovaa ymmärrystämme sosiaalisesta todellisuudesta.

3.2 Sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalinen konstruktionismi on metateoria, joka tarkastelee konstruktionistisesta näkökulmasta eri teorioita. Konstruktionismi voidaan liittää myös taustanäkemyksenä eri tutkimusmetodeihin. Sosiaalinen konstruktionismi on sosiaalisen tulkinnan kieli, jolla tarkastellaan todellisuuden rakentumista. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan kielenkäytöllä representoidaan ympäröivää maailmaa. Representaation kautta luodaan konstruktioita. Sosiaalisen konstruktionistisen näkökulman kautta voidaan tutkia erilaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä syntyviä diskursseja. Diskurssit voivat toimia ilmiön rakentajana ja selittäjänä. (Pälli 2003, 229.) Pro gradu –tutkielmani kiinnittyy metateoreettisesti sosiaaliseen konstruktionismiin. Sosiaalisen konstruktionismin avulla analysoin aineistoni uutisartikkeleissa rakentuvia diskursseja kriittisestä sosiaalisrakenteellisesta näkökulmasta. Sosiaalisen konstruktionismin avulla tarkastelen uutisten rakentamaa käsitystä nuorista huumeiden käyttäjistä subjekteina ja toimijoina. Lisäksi tarkastelen myös nuorten huumeiden käyttöä yleisesti ilmiönä. Hyödynnän tutkielmani analyysikeinona diskurssianalyysiä, joten sosiaalisen konstruktionismin liittäminen osaksi tutkimukseni teoreettista viitekehystä on perusteltua. Myös hyödyntämäni sosialisatioteoria linkittyy vahvasti sosiaaliseen konstruktionismiin.

Sosiaalinen konstruktionismi suhtautuu kriittisesti sisäistämämme sosiaalisen tiedon objektiivisuuteen ja itsestäänselvyteen. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan yksilöiden ymmärrys sosiaalisesta todellisuudesta muodostuu sosiaalisissa ja kielellisissä vuorovaikutustilanteissa. (Burr 2015, 11 & 13.) Aineistooni kuuluvat uutisartikkelit ovat kirjoitettua kieltä, jotka ovat vuorovaikutuksessa artikkelien lukijoiden kanssa. Lukijat muodostavat lukemiensa uutisartikkelien pohjalta ymmärrystään sosiaalisesta todellisuudesta. Uutisissa nuorten huumeiden käyttöä käsittelevät uutisotsaukset siis luovat lukijoille kuvaa ilmiöstä ja nuorista huumeiden käyttäjistä.

Kieltä voidaan tarkastella sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta kahdella eri tavalla. Ensimmäisessä tavassa kielen nähdään olevan konstruktionistisena instituutiona kaiken muun yhteiskunnallisen tiedon pohjalla. Tämän näkökulman mukaan esimerkiksi huumeiden käyttöön perustuvaa sosiaalista konstruktioita ei voi olla olemassa ilman kieltä. Huumeiden käytön merkitys on syntynyt ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa – kielen avulla. Toisessa kielen tarkastelun tavassa kielen nähdään olevan välttämätön osa instituutioiden konstruktionististen faktojen olemassaolon ja säilymisen kannalta. Kielen avulla on mahdollista sanoittaa kielestä

riippumattomia tosiasioita ja kielestä riippuvia tosiasioita. Kielestä riippumattomat tosiasiat ovat olemassa ilman, että niitä ilmaistaan kielellisesti. Erilaiset ei-institutionaaliset ja biologiset ilmiöt ja tapahtumat, kuten esimerkiksi nälän tai janon tuntemukset, eivät vaadi kielellisiä keinoja ollakseen olemassa. Erilaiset institutionaaliset ihmisen rakentamat faktat ovat kielestä riippuvaisia. (Searle 1995, 51–52.) Tässä tutkielmassa kielen tarkastelu perustuu kielestä riippuvien institutionaalisten asioiden tarkasteluun. Huumeet ja huumeiden käyttö ovat ihmisten luomia konstruktionistisia keksintöjä.

Tutkielmassani hyödynnettävän sosiaalisen konstruktionismin näkökulman voidaan katsoa edustavan dekonstruktionistista perspektiiviä. Dekonstruktionismin mukaan kielen merkitys nähdään jopa niin voimakkaana, että ihmisen olemassaolon nähdään olevan täysin riippuvainen kielellisestä toiminnasta (Burr 2015, 56–57). Näkökulman mukaan ihminen ei voi olla olemassa ennen kieltä, sillä kieli on se, joka luo pohjan ihmisen olemassaololle (mt.). Ilman kielellistä vuorovaikutusta ihmiset eivät pystyisi muodostamaan yhteisiä arvoja tai käsityksiä asioista. Kieli on sosiaalista liimaa, joka luo ja ylläpitää sosiaalisia yhteisöjä ja kulttuureja. Ihmisten kaikki käsitykset asioista perustuvat muiden kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Ihmisen kyky kielelliseen vuorovaikutukseen on ainutlaatuinen taito eläinkunnan kontekstissa tarkasteltuna (Burr 2015, 56–57).

Tämä pro gradu tutkielma asettuu sosiaalisen konstruktionismin kautta postmodernistiseen ja jälkistrukturalistiseen tutkimusperinteeseen (Elder-Vass 2012, 4). Tämä tutkimusperinne kyseenalaistaa absoluuttisen totuuden tavoittelun, yksilön vapauteen ja järkeen pohjautuvan ihmiskuvan sekä painottaa asioiden sosiaalisten merkitysten moninaisuutta (Niska ym. 2024, 19). Sosiaalinen konstruktionismi on moninainen teoria, sillä siihen lukeutuu erilaisia suuntauksia (Niska ym. 2024, 13). Tämän pro gradu tutkielman käsitys sosiaalisesta konstruktionismista pohjautuu dekonstruktionismiin, jonka mukaan ihminen ei voi olla olemassa ilman kielellistä toimintaa. Huumeita, huumeiden käyttöä, huumeiden käyttäjiä tai niihin liittyviä käsityksiä ei olisi olemassa ilman kieltä. Sana *huume* on ihmisen luoma konstruktio.

3.3 Aineisto ja sen kerääminen

Tutkielmani aineistona käytän Yleisradion vuonna 2024 julkaisemia uutisartikkeleita, jotka käsittelevät huumeiden kanssa tekemisissä olevia nuoria. Yleisradio on verovaroin rahoitettu yhtiö, jonka uutissisällöt ovat kuluttajien saatavilla maksutta (Media-alan tutkimussäätiö 2024, 13). Olen valinnut aineistokseni Yleisradion uutisartikkelit, sillä Yleisradio on rahoituksensa ja historiansa puolesta Suomen virallinen uutismedia. Yleisradion (2024) oman tutkimuksen mukaan Yleisradio on kuluttajien mielestä Suomen luotettavin uutismedia. Uutismedioiden on tärkeää pyrkiä tuottamaan neutraaleja ja riippumattomia sisältöjä. Tutkimuksen mukaan kuitenkin vain 61 prosenttia pitää Yleisradion uutissisältöjä riippumattomina. (mt.) Uutismedioiden pyrkimys neutraaliuteen ja riippumattomuuteen on mahdotonta, sillä asioiden nostaminen julkiseen keskusteluun uutisotsikoiden kautta on aina jonkun subjektiivinen valinta. Asioiden nostaminen julkiseen keskusteluun on valtaa, sillä julkiset diskurssit ohjaavat mielipiteitämme ja ajatuksiamme.

Verkkouutiset ja -mediat joutuvat jatkuvasti kilpailemaan kuluttajien huomiosta kehittyneiden algoritmien ja tekoälyn aikakautena. Uudet teknologiat ja palvelut ovat muuttaneet ihmisten tapaa kuluttaa uutissisältöjä. Uutisia luetaan perinteisten uutismedia-sivustojen ja -sovellusten lisäksi yhä enemmän hakukoneiden ja sosiaalisen median kautta. (Media-alan tutkimussäätiö 2024, 17–18.) Nykypäivän uutisartikkeleille on ominaista tapahtumien selkeä ja pelkistetty kuvailu. Vielä esimerkiksi 1800-luvun lopulla asiat ilmaistiin uutisartikkeleissa tarinamaisesti. Koska 1800-luvulla tieto liikkui hitaammin kuin nykyään, niin uutisartikkeleissa tapahtumat kerrottiin usein menneessä aikamuodossa. Tapahtumien kuvailussa käytettiin apuna usein tapahtumia kuvaavia adjektiiveja, kuten esimerkiksi *kauhistuttava* tai *hirveä*. (Pietikäinen & Mäntynen 2019.) Nykypäivänä uutismediat tavoittavat parhaiten lukijoiden kiinnostuksen uutisoimalla tunteita herättäviä aiheista, kuten erityisen raaoista rikoksista tai surullisista tapahtumista.

Olen etsinyt uutisartikkeleita huumeiden kanssa tekemisissä olevista nuorista Yleisradion digipalvelusta ajanjaksolta 1.1.2024–31.12.2024. Etsin artikkeleita hakusanojin *nuoret* ja *huumeet*. Löysin digipalvelusta rajaamaltani ajanjaksolta yhteensä 50 uutisartikkeliä. Olen rajannut aineistostani pois mielipidekirjoitukset ja muut sellaiset artikkelit, jotka eivät vastaa tutkimuskysymykseeni. Olen rajannut aineistoni koskemaan nuorten huumeiden käyttöä koskevaa uutisointia kansallisella tasolla. Olen siis rajannut pois myös sellaiset artikkelit, joiden tapahtumat sijoittuvat ulkomaille. Aineistoa kerätessäni aineistoni oli tarkoitus koostua Yleisradion

uutisartikkeleiden lisäksi myös Helsingin Sanomien nuoria ja huumeita koskevista artikkeleista. Rajasin aineistostani kuitenkin pois Helsingin Sanomien artikkelit, sillä muuten aineistoni olisi ollut liian laaja. Aineistoa kerätessäni pohdin myös sitä, että valitsisinko aineistooni vain Helsingin Sanomien uutisartikkeleita. Päätin kuitenkin valita aineistooni Yleisradion uutisartikkeleita, sillä Yleisradiolla on vahvempi asema uutismedianana kuin Helsingin Sanomilla. Yleisradion uutissisällöt saavuttavat suuremman määrän lukijoita, sillä ne ovat kaikille ilmaisia. Helsingin Sanomien uutissisällöistä suurin osa on maksullisia, jolloin ne ovat vain marginaalisen joukon saatavilla.

Taulukko 1. Yleisradion uutisartikkelien määrä kuukausittain

Kuukausi	Artikkelien lukumäärä
Tammikuu	2
Helmikuu	5
Maaliskuu	3
Huhtikuu	4
Toukokuu	2
Kesäkuu	1
Heinäkuu	0
Elokuu	4
Syyskuu	4
Lokakuu	6
Marraskuu	10
Joulukuu	9
Yhteensä	50

Taulukossa (1) on lueteltu Yleisradion digipalvelusta löytyneiden uutisartikkeleiden lukumäärä kuukausittain. Huumeiden kanssa tekemisissä olevista nuorista uutisointi on ollut Yleisradiolla kuukausitasolla melko maltillista. Uutisartikkeleiden määrä kuitenkin nousi huomattavasti kuukausitasolla marraskuussa, jolloin aiheesta julkaistiin digipalvelussa kymmenen artikkelia. Aiheesta uutisoitiin paljon myös joulukuussa, jolloin julkaistiin yhdeksän artikkelia. Vähiten uutisartikkeleita julkaistiin heinäkuussa, jolloin aiheesta ei julkaistu yhtäkään artikkelia. Uutisartikkeleita julkaistiin kuukausitasolla keskimäärin neljä. Esittelen kaikki aineistooni kuuluvat uutisartikkelit taulukossa otsikkotasolla tutkielmani loppuliitteessä 1. Lisäksi olen koonnut tutkielman lukuun neljä uutisartikkelit omiin diskursseihinsa pienempiin taulukoihin.

3.4 Aineiston analyysi diskurssianalyysin avulla

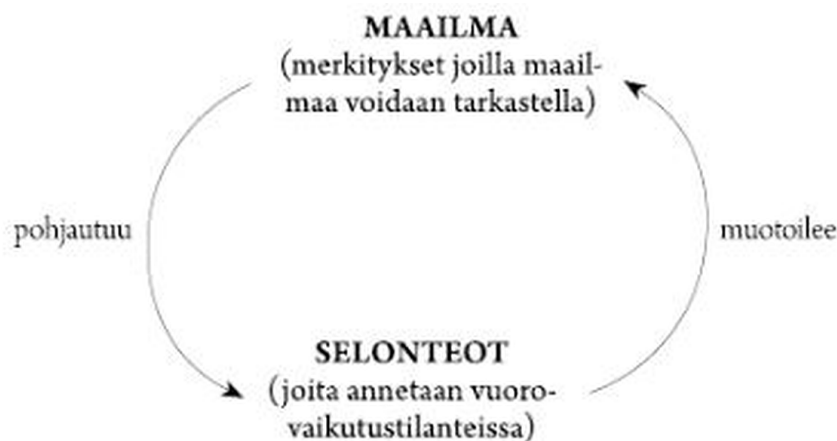
Kielen avulla merkityksellistetään, kuvataan, järjestetään, rakennetaan, uusinnetaan ja muutetaan elettyä sosiaalista todellisuutta (Jokinen ym. 2016). Kieltä ja sen toimintoja voidaan tutkia monipuolisesti diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysiä hyödynnetään monipuolisesti eri tieteenaloilla ja siitä on olemassa erilaisia versioita (Jokinen ym. 2016; Niska 2024, 102). Diskurssianalyysi eroaa muista yleisesti käytetyistä tieteellisistä analyysikeinosta, sillä siinä tutkittavaa aineistoa ei lähestytä absoluuttisena totuutena ja kuvauksena todellisuudesta (Suoninen 2016). Diskurssitutkimuksen juuret paikantuvat ranskalaisen filosofin Michel Foucaultin ajatuksiin. Foucaultin mukaan kielenkäyttö on yhteydessä yhteiskunnassa hallitseviin valtarakenteisiin. Foucaultin tutkimukselliset painopisteet näkyvät vielä nykypäivänkin diskurssitutkimuksessa, jossa painotetaan edelleen esimerkiksi kielenkäytön, vallan, diskurssien, vastarinnan ja vaihtoehtojen risteymien tutkimista. (Pietikäinen & Mäntynen 2019.) Tämä pro gradu – tutkielma sijoittuu tutkimuksellisesti klassisen diskurssitutkimuksen perinteisiin, sillä tutkimuksessa kiinnitetään huomiota Foucaultin tutkimuksellisten painopisteiden tavoin kielenkäyttöön ja valtaan. Tässä pro gradu – tutkielmassa analysoin aineistoani sosiaalisen konstruktionistisen diskurssianalyysin avulla. Sosiaaliskonstruktionistisessa diskurssianalyysissä kielenkäytön nähdään olevan vahvasti osa elettyä todellisuutta (Jokinen ym. 2016).

Tässä tutkielmassa tutkin diskurssianalyysin avulla sitä, että miten ja mitä asioita kielellä tehdään aineistossani. Sana *diskurssi* viittaa keskusteluun. Sana on peräisin ranskan kielestä, jossa sanalla *discours* tarkoitetaan juttelua, jaarittelua, esitelmää tai puhetta. Kielenkäyttö on kytköksissä tiettyyn aikaan ja paikkaan, ympäristön vakiintuneisiin normeihin, arvoihin sekä ruutiineihin. Diskurssitutkimuksen avulla on mahdollista pyrkiä ymmärtämään elettyä yhteiskunnallista ja historiallista aikaa. Diskurssien tutkimista ohjaa ajatus, että kielenkäyttö on aina kontekstisidonnaista ja että se kytkeytyy kielenkäyttäjän ja eletyn tilanteen rakenteisiin ja sosiaalisiin käytänteisiin. Diskurssitutkimuksen mukaan yksittäisille sanoille on olemassa erilaisia merkityksiä. Kielen avulla ei siis ole mahdollista sanallistaa täysin neutraalisti omia tai toisen ajatuksia. (Pietikäinen & Mäntynen 2019.) Aineistoni uutisartikkelit koostuvat eri Yleisradion toimittajien kirjoitetuista teksteistä. Tämä lisää artikkeleissa hyödynnetyn kielen subjektiivista näkökulmaa.

Tämän tutkimuksen keskeisenä tavoitteena on analysoida, että miten analysoitavassa aineistossa eri toimijat tekevät asioita ymmärrettäväksi kielenkäytöllään. Tutkimuksessa on keskeistä

tarkastella sanoja, joilla nuorten huumeiden käyttöä kuvataan. Sanaston tarkastelun avulla analysoin sitä, millaisena kielellisenä tekona kieli toimii aineiston uutisartikkeleissa. Analyysissä tarkastelen asiantiloja ja seurauksia, joita kielenkäyttö rakentaa. Kielenkäytön tarkastelun avulla voidaan analysoida sosiaalisen todellisuuden tuottoa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysissä analysoitavia kielellisiä kuvauksia nimitetään *selonteoiksi*. Diskurssianalyysissä selontekojen nähdään muotoilevan maailmaa, joka pohjautuu vuorovaikutuksessa annettuihin selontekoihin. (Suoninen 2016.) Hyödynnän tutkimuksessani vahvasti Eero Suonisen (2016) ajatusta selontekojen ja maailman suhteesta. Alapuolella nähtävissä olevassa kuviossa (1) on näiden kahden tekijän suhdetta mallintava kuvio.

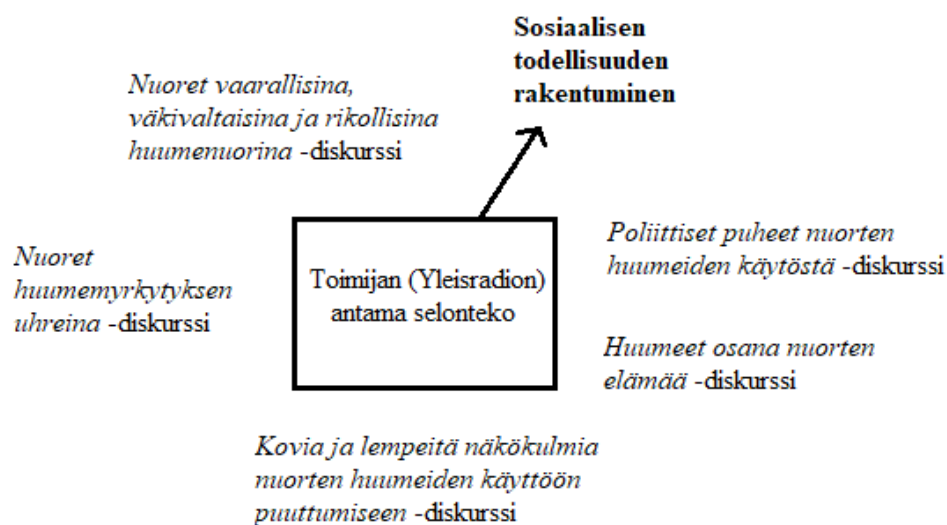
Kuvio 1. Selontekojen ja maailman välinen suhde (Suoninen 2016)

Aineiston uutisartikkelit voidaan jakaa viiteen diskurssiin: 1) nuoret vaarallisina, väkivaltaisina ja rikollisina huumenuorina, 2) nuoret huumemyrkytyksen uhreina, 3) kovia ja lempeitä näkökulmia nuorten huumeiden käyttöön puuttumiseen, 4) huumeet osana nuorten elämää ja 5) poliittiset puheet nuorten huumeiden käytöstä. Ensimmäisessä diskurssissa on yhteensä 25 artikkelia. Artikkelit käsittelevät nuorten huumeiden käyttöä väkivallan, huumekaupan ja katujen kautta. Toisessa ja kolmannessa diskurssissa on molemmissa kahdeksan artikkelia. Toisen diskurssin artikkeleissa käsitellään nuorten huumekuolemia vakavana ja kasvavana ilmiönä. Kolmannen diskurssin artikkeleissa esitetään erilaisia keinoja, joilla nuorten huumeiden käyttöön on mahdollista puuttua. Neljäs diskurssi käsittelee huumeita ilmiönä osana nuorten elä-

mää. Neljäs diskurssi koostuu kuudesta artikkelista. Viides diskurssi koostuu nuorten huumeiden käyttöä koskevista poliittisista keskustelunavauksista, joita aineistossa on yhteensä kolme artikkelia. Alapuolella nähtävissä olevassa kuviossa (2) on nähtävillä Eero Suonisen (2016) esittämään diskursiiviseen toimintaan pohjautuva mukailtu kaavio tutkimukseni aineiston diskursseista. Hyödynnän kaavion esittämää ajatusta sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta tutkimuksessani.

Kuvio 2. Aineistossa esiintyvät diskurssit Suonisen (2016) diskursiivinen toiminnan mallia mukaillen

Tutkimuksessa toteutetun diskurssianalyysin ensimmäisessä vaiheessa olen luokitellut aineistoni uutisartikkelit omiin diskurssiluokkiinsa artikkelien otsikoiden perusteella. Uutisartikkelien keskeinen sisältö tulee ilmi yleensä jo artikkelien otsikoissa, sillä nykypäivän uutisartikkelit ovat ulkoasultaan selkeitä ja pelkistettyjä (Pietikäinen & Mäntynen 2019). Tutkimukseni analyysin toisessa vaiheessa luin kaikki artikkelit ja varmistin, että uutisten sisällöt vastasivat otsikoiden perusteella tehtyä luokittelua. Analyysin kolmannessa vaiheessa analysoin artikkeleita tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta ja tein muistiinpanoja. Neljännessä vaiheessa kirjoitin tutkimustulokset auki tekstiksi.

3.5 Eettiset kysymykset

Tämä pro gradu –tutkielma tutkii nuorten huumeiden käyttöä, jolloin aihe koskettaa syrjäytyneitä ja huumeita käyttäviä nuoria, jotka ovat yhteiskunnallisesti haavoittuvassa asemassa. Tämän kaltaisia sensitiivisiä aiheita tutkittaessa on välttämätöntä pohtia tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tutkimuksen tekeminen ei saa haavoittaa jo valmiiksi heikommassa asemassa olevia. Tutkimuseettisten kysymysten näkökulmasta olisi tärkeää pohtia tutkimuksen vaikuttavuutta ympäröivään yhteiskuntaan (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 54). Tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen mukaan uutismedioiden tuottamat uutisartikkelit, täten siis myös tämä pro gradu –tutkielma, luovat ja muokkaavat sisällöillään elämämme sosiaalista todellisuutta.

Tutkielmani tieteellisellä sisällöllä on mahdollista vaikuttaa käsitykseen nuorten huumeiden käytöstä ja siihen liittyvästä mediakeskustelusta. Tutkimusaineiston analyysi tulee täten tehdä huolellisesti niin, etten vääristele Yleisradion sanomaa nuorten huumeiden käytöstä. Minun on myös tärkeää pohtia omaa positiotani tutkijana osana tämän tutkielman tekemistä. Olen työskennellyt lastensuojelussa sosiaalityöntekijänä ja olen työssäni kohdannut huumeita käyttäviä nuoria. Minulla itselläni on siis oma ennakkokäsitykseni tutkittavasta ilmiöstä. Analyysiä tehdessäni minun on tärkeää suhtautua kriittisesti täten myös omiin ajatuksiini.

Tutkimuksen eettiselle tekemiselle on laadittu virallisia ohjeita, joita jokaisen tutkijan tulisi noudattaa. Virallisten ohjeiden laatimisesta vastaa Tutkimuseettinen neuvottelukunta yhteistyössä tutkimusyhteisön kanssa (TENK 2023, 3). Tutkimuseettinen neuvottelukunta on julkaissut vuonna 2023 päivitetyn version *hyvästä tieteellisestä käytännöstä*, jossa korostetaan vastuullisen tutkimuskulttuurin ja hyvien tutkimuskäytäntöjen edistämistä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvien perusperiaatteiden mukaan tutkimuksen tulisi olla luotettavaa, vastuullista, arvostavaa ja rehellistä. (mt.)

Jotta tämä tutkielma olisi hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvien periaatteiden mukainen, niin minun tulisi pyrkiä varmistamaan, että tutkielman tekemisen kaikissa vaiheissa säilyisi riittävä laatu. Lisäksi minun on kannettava vastuu tutkimukseni vaikutuksista, toteutuksesta ja julkaisemisesta. Tutkimukseni tekemisessä minun tulee toimia arvostavasti tiedeyhteisöni ja muuta yhteiskuntaa kohtaan. Lisäksi tutkimukseni tulee pyrkiä rehellisyyteen avoimuuden, oikeudenmukaisuuden ja puolueettomuuden kautta. (TENK 2023, 3 & 12.)

Tutkimuseettiset kysymykset tulee ottaa huomioon jo tutkimusaiheen valinnassa. Tutkimusaihetta valitessa tulisi pohtia, että sopiiko valittu aihe yliopiston tiedekunnan tutkimusprofiiliin. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 53.) Tämä pro gradu –tutkielma on tehty Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan sosiaalityön oppiaineeseen. Tutkielman aihe paikantuu sosiaalityön lastensuojelun kontekstiin, sillä tutkielman keskiössä ovat nuoret. Osittain aihe paikantuu myös nuoriin aikuisiin, siis jälkihuollon ja nuorten aikuisten sosiaalityön kontekstiin. Tutkielmassa korostuu kuitenkin käytännön asiakastyön sijaan vahva konstruktionistinen näkökulma. Tutkielma asettuu aiheensa kautta yhteiskuntatieteelliseen tutkimusperinteeseen.

Tutkimusaiheen eettisessä pohtimisessa ja tutkimuksen myöhemmässä eettisessä työstämisessä minua ovat tukeneet pro gradu –tutkielmaan kuuluvat seminaarit ja tutkielmani ohjanneen professorin tarjoama yksilöohjaus. Lisäksi ennen tutkielman varsinaista aloittamista olen perehtynyt Lapin yliopiston sosiaalityön pro gradu -tutkielman laatimista koskeviin yleisiin ohjeisiin yliopiston Moodle-alustalla. Tutkielman valmistuttua tulen julkaisemaan sen Lapin yliopiston julkaisuarkisto Laudassa hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteiden mukaisesti.

4 Yleisradion uutisartikkeleissa esiintyvät diskurssit

4.1 Nuoret vaarallisina, väkivaltaisina ja rikollisina huumenuorina

Aineistossa suurin esiin nouseva diskurssi lähestyy nuorten huumeiden käyttöä väkivallan ja rikollisuuden kautta. Tähän diskurssiin kuuluu yhteensä 25 uutisartikkelia, eli puolet kaikista aineiston artikkeleista. Diskurssin artikkelit antavat ymmärtää, että huumeiden kanssa tekemisissä olevat nuoret ovat entistä vaarallisempia ja väkivaltaisempia. Diskurssin artikkeleissa esiintyy kolme eri teemaa: 1) väkivalta, 2) jengiytyminen ja 3) rikollinen toiminta. Teemat kietoutuvat vahvasti yhteen, mutta ne esiintyvät myös itsenäisinä representaatioina joissakin artikkeleissa. Artikkeleissa voi myös esiintyä samanaikaisesti näitä kaikkia teemoja. Alapuo- lella nähtävissä olevassa taulukossa (2) esittelen kaikki tähän diskurssiin kuuluvat uutisartikkelit otsikkotasolla.

Taulukko 2. Ensimmäiseen diskurssiin kuuluvat artikkelit

Nuoret vaarallisina, väkivaltaisina ja rikollisina huumenuorina –diskurssiin kuuluvat artikkelit
(25.1.2024) ”Jasper” ryhtyi rikolliseksi 15-vuotiaana – nuorten rikoskierteen katkaisuun on tehokas keino, mutta sitä ei käytetä (31.1.2024) Pirkanmaalla iso huumevyöhyke oikeudessa: syytettyinä jopa 16 nuorta miestä (4.2.2024) Maryamin poikaa epäillään yhteyksistä katujengeihin - äiti miettii, oliko virhe muuttaa Suomeen (7.2.2024) Syytetty antoi pistoolin kangaskassissa äidille: nuorten iso huumevyöhyke paljastaa, miten kova tuomio kuskiakin voi odottaa (8.2.2024) Alle 15-vuotiaiden tekemiksi epäiltyjen ryöstöjen määrä rajussa kasvussa – poliisi ehdottaa nuorille suljettua laitosta (9.2.2024) Itä-Suomen poliisi: alaikäisten tekemät väkivalta- ja ryöstörikokset lisääntyivät viime vuonna (22.2.2024) Kampin ampumisesta nostettiin syytteet - alaikäiselle epäillylle ampujalle syyte tapon yrityksestä (6.3.2024) Oikeudenkäynti Helsingin Kampin ampumisesta alkaa – 17-vuotiaasta syytetään tapon yrityksestä (20.3.2024) Kampin ampujalle yli 2,5 vuoden vankeustuomio (30.5.2024) Viisi miestä myi kovia huumeita Vaasassa katukaupassa ja Telegramissa (13.8.2024) Alaikäisen puukotus ei yllättänyt nuorisopoliisia - teräaseet nuorilla ovat yleistyneet, ja se huolestaa poliisia (29.9.2024) Nuorten huumeikaupan tutkinta sai yllättävän käänteen - kännykät paljastivat katujengeille tyypillisiä toimintatapoja (30.9.2024) Kuopion katuryöstökäräjillä syyttäjä vaatii vankeutta kuudelle nuorelle – uhria uhattiin käsiaseen muotoisella kaasusaseella (4.10.2024) Kaikilla Haukilahden nasujaisillaan ryöstöjen pääepäillyillä tilillään aiempia rikoksia (23.10.2024) Kuopion katuryöstökäräjien nuorille ehdolliset tuomiot – poliisin nopea toiminta keskeytti raa’an väkivallan (23.10.2024) Ennen vankiloissa oli yksittäisiä alaikäisiä poikia, mutta nyt heille on tehtävä omia osastoja (25.10.2024) Uudet huumeilmiöt ja jengikulttuuri uhkaavat Pohjanmaata (31.10.2024) Syyttäjä pyysi nimettömyyttä katurikosuutisoinnissa Kuopiossa - työelämäprofessori pitää pyyntöä poikkeuksellisenä

(28.11.2024) Myyrmäki on niin levoton, että poliisi aloitti tehovalvonnan, tällainen on yksi viikko sen kaduilla
 (28.11.2024) Itä-Suomen poliisi on takavarikoinut runsaasti huumeita syksyllä - nuoret aikuiset ovat lähteneet huumebisnekseen
 (9.12.2024) Espoon murhasta epäillyt tuttuja jo lapsuudesta – selvitimme katujengiin liitetyn kaksikon taustat
 (12.12.2024) Kävimme 20 000 asukkaan kaupungissa, jossa roadman-kulttuuri nostaa päätään
 (17.12.2024) Pääkaupunkiseudulla on käynnissä jengiytymisilmiö, joka näkyy poliisin mukaan nyt Pohjois-Helsingissä ja Vantaalla
 (17.12.2024) Huumeita saa nyt joka kylästä, sanoo poliisi - näin huumekauppa toimii nykyään
 (19.12.2024) Huumekaupat muuttuivat väkivaltaiseksi ryöstöksi Joensuussa – suurin osa tuomituista oli teko-hetkellä alaikäisiä

Väkivaltaa käsittelevissä artikkeleissa kerrotaan muun muassa *nuorten aseistautumisesta, raa'asta väkivallasta, potkimisesta, lyömisestä, puukotuksesta ja veitsellä lyömisestä*. Aineiston mukaan nuorten väkivallan lisääntyttä erilaiset aseet ovat yleistyneet nuorten keskuudessa. Aineiston mukaan huumeiden kanssa tekemisissä olevat nuoret omistavat yhä useammin ampuma-aseita sekä erilaisia terä- ja lyömäaseita. 30.9.2024 julkaistun artikkelin mukaan eräässä nuorten huumekauppojen yhteydessä tapahtuneessa ryöstö- ja pahoinpitelytapauksessa nuoret ovat käyttäneet myös käsiaseen muotoista kaasusetta uhrinsa uhkailussa. Nuorten aseiden hallussapidon nähdään linkittyvän vahvasti huumemaailmassa toimimiseen:

Aseistautuminen voi viitata myös siihen, että nuori on vaarassa ajautua lain väärtälle puolelle: sekaantua päihde- tai huumekauppaan ja jopa osaksi järjestäytyntä rikollisuutta. (Artikkeli 13.8.2024)

Useassa artikkelissa nostetaan esiin *katujengit*. Aineiston mukaan katujengit ovat pääkaupunkiseudulle painottuva, kasvava ja vakava ilmiö, joka saa nuoret käyttäytymään vaarallisesti. Aineiston mukaan katujengit ovat vaaraksi myös toisilleen, puhutaan jopa *jengisodasta*, jossa nuoret katujengiläiset voivat menettää henkensä toisen katujengin toimesta. Aineistossa teemaa käsitellään seuraavin termein: *katujengi yhteydet, katujengeille tyypilliset toimintatavat, katujengimäiset piirteet, jengikulttuuri, katujengi taustat, roadman-kulttuuri ja jengiytymisilmiö*. 29.9.2024 julkaistun artikkelin mukaan katujengit ovat rikollisryhmiä, jotka pyrkivät kasvattamaan mainettaan sosiaalisen median kanavissa. Katujengit tekevät huumausaine- ja väkivaltarikoksia, joita niiden kuvaamat sosiaalisen median sisällöt käsittelevät. Rikosten kuvaaminen ja julkaiseminen sosiaaliseen mediaan on yleistynyt viime vuosien aikana, jonka myötä nuoret ovat alkaneet ihailemaan rikollista elämäntapaa (Poliisi 2025).

Aineistossa käsitellään paljon nuorten tekemiä rikoksia. Rikollista toimintaa lähestytään etenkin huumekaupan, ryöstöjen ja vankilatuomioiden näkökulmasta. Aineiston mukaan nuoret toimijat ovat yleistyneet huumausainerikollisuudessa. Artikkeleissa nousee esiin, että nuorilla huumeiden myynti ovat yhä suosituimpi tapa ansaita rahaa, sillä toiminnalla on mahdollista tienata nopeassa ajassa suuriakin summia. Toiminta voi näyttäytyä nuorille houkuttavana, etenkin jos heillä ei ole koulutusta tai työpaikkaa. Esimerkiksi 30.5.2024 julkaistun artikkelin mukaan neljä nuorta olivat saavuttaneet huumekaupalla kymmenien tuhansien eurojen ansiot. Huumeiden myyminen voi näyttäytyä nuorille ”helppona rahana”, sillä töiden saaminen on nuorille haastavaa vaikean työmarkkinatilanteen vuoksi. Huumeakauppa keskittyy aineiston mukaan suuriin kaupunkeihin, mutta huumeita on mahdollista saada myös pienemmistä kaupungeista paikallisten *roadmanien* avulla. 25.10.2024 julkaistun artikkelin mukaan roadmanit toimittavat huumeita suurista kaupungeista pienempien kaupunkien paikallisille alihankkijoille ja käyttäjille.

8.2.2024 julkaistun artikkelin mukaan alle 15-vuotiaiden tekemät ryöstöt ovat rajussa kasvussa. Artikkelin mukaan rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on 15 vuotta, eli alle 15-vuotiaat eivät saa rikollisista teoistaan rangaistuksia. Katujengeissä on artikkelin mukaan tyypillistä hyödyntää alle 15-vuotiaita rikosten tekemisessä, jolloin nuoret ajautuvat syvälle jengirikollisuuteen ja rikoskierteeseen. Nuoret ryöstävät tyypillisesti kalliita merkkivaatteita, sähkötupakkaa tai nuuskaa. Ryöstöjä tehdään usein ryhmässä muiden nuorten kanssa ja teot pyritään kuvaamaan. Ryöstöihin liittyy yleensä myös väkivaltaa ja uhkailua. Nuoret kasvattavat omaa rikollista imagoaan varkauksilla. Rikollisen imagon kasvattamiseen liittyvät oleellisesti myös kalliit merkkivaatteet, joita saatetaan varastaa jopa toisten nuorten päältä. Helsingin rikospoliisin rikostarkastaja Kimmo Sainio toteaa artikkelissa tästä ilmiöstä näin:

Nuori haluaa esittää olevansa kova jätkä ja ”gangsta”. Tätä todistellaan esimerkiksi hankkimalla kalliita merkkivaatteita. Jos rahaa vaatteisiin ei ole, niitä esimerkiksi varastetaan kaupasta tai ryöstetään toisten nuorten päältä.
(Artikkeli 17.12.2024)

Diskurssissa nousee esiin representaatiotapa, jossa nuorten tekemät rikokset pyritään nimeämään. Nimeämisellä samasta tapahtumasta on mahdollista kirjoittaa useita uutisartikkeleita. Aineistossa puhutaan *Kampin ampumisesta*, *Kuopion katuryöstökäräjistä*, *Pirkanmaan isosta*

huumevyyhdistä, Haukilahden nasujaisillan ryöstöistä, Espoon murhasta ja Joensuun väkivaltaisesta ryöstöstä. Tapahtumien nimeämisessä nimen alkuosassa ilmaistaan kaupunki, jonne tapahtumat sijoittuvat. Nimen loppuosassa esitetään rikos, joka kaupungissa on tapahtunut. Aineistossa on tehty useita uutisia etenkin Kampin ampumisesta ja Kuopion katuryöstöstä. Kampin ampumisesta on kirjoitettu yhteensä kolme artikkelia ja Kuopion katuryöstöstä neljä artikkelia.

22.2.2024 julkaistun artikkelin mukaan Kampin ampumisessa 17-vuotias oli yrittänyt ampua 20-vuotiasta huumekauppojen yhteydessä, sillä huumeet paljastuivat purukumiksi. 20-vuotias oli myös yrittänyt ryöstää 17-vuotiaan. 6.3.2024 julkaistun artikkelin mukaan 20-vuotias ei haavoittunut ampumisessa, sillä hänellä oli päällään suojaliivit. 20.3.2024 julkaistun artikkelin mukaan 17-vuotias tuomittiin ampumisesta vankilaan kahdeksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi. 20-vuotiaalle langetettiin ehdollinen kymmenen kuukauden vankeusrangaistus. Tapaus luo nuorista huumeiden käyttäjistä raakaa ja aseistautunutta kuvaa väkivallan, ampuma-aseen ja suojaliivien käytön kautta. Huumeiden kanssa tekemisissä olevat nuoret näyttäytyvät tapauksen kautta vaarallisina myös ulkopuolisille:

Poliisin mukaan tapahtuma-aikaan Kampissa oli runsaasti ihmisiä, jotka olivat vaarassa. Molemmilla osapuolilla on rikostaustaa, ja epäilty ampuja on ollut epäiltynä vakavista väkivaltarikoksista. (Artikkeli 20.3.2024)

30.9.2024 julkaistussa artikkelissa kerrotaan, että Kuopion katuryöstössä on poliisin mukaan *katujengimäisiä piirteitä*. Katuryöstössä vuosina 2004–2007 syntyneet kuusi nuorta olivat pahoinpidelleet uhrinsa potkimalla ja he olivat uhanneet uhria käsiaseen muotoisella kaasusaseella. Uhri oli huumemyyjä, jonka oli tarkoitus myydä nuorille kannabista ja hasista. 23.10.2024 julkaistun artikkelin mukaan nuoret saivat tapahtuneesta ehdolliset vankeusrangaistukset. 31.10.2024 julkaistun artikkelin mukaan asian oikeuskäsittelyssä syyttäjä oli kieltäytynyt antamasta haastatteluja medialla ja pyysi, ettei hänen nimeään mainittaisi tapausta käsittelevissä uutisissa. Syyttäjä ei vahvistanut, että kyseessä olisi turvatoimi. Artikkelin mukaan Ruotsissa on käytössä toimintamalli, jossa syyttäjät eivät kommentoi medialle katujengeihin liittyviä oikeuskäsittelyjä. Tämä viestii siitä, että syyttäjät pelkäävät huumepiireihin kuuluvia nuoria niin paljon, etteivät halua tuoda omia kasvojaan julkisuuteen.

Aineiston artikkelien mukaan huumausainerikoksista tuomitut nuoret syyllistyvät usein myös muihin rikoksiin. Tutkimuskirjallisuus vahvistaa tätä havaintoa, sillä Mika Sutelan (2024) tutkimuksen mukaan huumausainerikoksista epäillyille nuorille kasautuu paljon myös muita rikoksia. Kampin ampumisessa osallisena olleet nuoret syyllistyivät nuorena henkilönä hätävarjeluun liioitteluna tapon yritykseen, ampuma-aserikokseen, huumausainerikokseen ja vaaran aiheuttamiseen sekä petoksen ja ryöstön yritykseen (Artikkeli 20.3.2024). Kuopion katuryöstössä osallisena olleet nuoret saivat tuomioita ryöstön yrityksestä, nuorena henkilönä tehdystä ryöstön yrityksestä, nuorena henkilönä tehdystä ryöstöstä, pahoinpitelystä, laittomasta uhkauksesta ja nuorena henkilönä avunannosta ryöstön yritykseen (Artikkeli 23.10.2024).

23.10.2024 julkaistun artikkelin mukaan nuorten saamat vankilatuomiot ovat lisääntyneet etenkin 2020-luvulla. Artikkelin mukaan vankilaan päätyvien 15–17-vuotiaiden määrä on yli kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Suurin osa vankilatuomion saaneista ovat suurissa kaupungeissa asuvia poikia. Tutkimuskirjallisuuden mukaan huumepiirit koostuvat pääasiassa miehistä ja pojista (Väyrynen 2007). Aineisto vahvistaa käsitystä, että huumepiireissä osallisina olevat pojat joutuvat usein vankilaan toimintansa seurauksena. Helsingin vankilan apulaisjohtaja toteaa nuorten lisääntyneistä vankilatuomioista näin:

Vielä 2000-luvun alussa alaikäiset vangit olivat yksittäistapauksia. Nyt olemme tilanteessa, jossa heillä on omat osastot, jotka nekin ovat melko täynnä.
(Artikkeli 23.10.2024)

Aineiston mukaan huumeiden kanssa tekemisissä olevat vankilatuomion saaneet nuoret ovat usein ulkomaalaistaustaisia. 30.9.2024 julkaistun artikkelin mukaan Kuopion katuryöstöstä tuomituista kuudesta nuoresta neljällä ei ole ollut Suomen kansalaisuutta. Artikkelin mukaan vain yhdellä tuomitulla oli suomenkielinen nimi. 4.2.2024 julkaistussa artikkelissa haastateltu huumerikokseen syyllistyneen ulkomaalaistaustaisen pojan äiti kertoo, että ulkomaalaistaustaisten poikien on vaikeampaa saada Suomessa työpaikka kuin ulkomaalaistaustaisten tyttöjen. Äiti toteaa, että pojat saattavat tämän vuoksi ajautua helposti rikollisiin piireihin:

Nuoret hakevat töitä, lähettävät paljon työhakemuksia, mutta eivät saa vastauksia. Samaan aikaan he näkevät ympärillään, että laittomasti voi saada rahaa.
(Artikkeli 4.2.2025)

Ulkomaalaistaustaiset joutuvat kokemaan Suomessa syrjintää oman taustansa vuoksi. Vuonna 2019 ulkomaalaistaustaisista miehistä 40 prosenttia ja naisista 37 prosenttia kertoi kokeneensa syrjintää viimeisen vuoden aikana (Kuusio ym. 2020, 4). Rasismia kokevat ulkomaalaistaustaiset nuoret ovat haavoittuvassa asemassa, sillä toisten ilkeä kohtelu voi murskata kasvavan nuoren itsetunnon. Sosialisaaion näkökulmasta nuorilla on erityisen vahva tarve kuulua joukkoon ja kokea olonsa hyväksytyksi. Jos nuoret eivät koe oloaan hyväksytyksi, niin hyväksyntää voidaan alkaa hakemaan rikollisjengeistä. 12.12.2024 julkaistun artikkelin mukaan nuorisojengit koostuvat vahvasti maahanmuuttajataustaisista nuorista, joilla voi olla myös kytköksiä Suomen naapurimaahan Ruotsiin. Ruotsissa jengirikollisuus on kasvanut vakavammaksi ilmiöksi kuin Suomessa. Suomen pakolaisavussa työskentelevä jengiytymisen ja radikalisaation asiantuntija Nouran Al-Emara toteaa maahanmuuttajataustaisten nuorten ajautumisesta rikollisiin piireihin näin:

Jos ihminen ei saa hyväksyntää ja positiivisia kokemuksia eikä koe kuuluvansa joukkoon, riski joutua väärälle tielle on suurempi. (Artikkeli 4.2.2025)

Diskurssissa nousee esiin se, että huumeisiin liittyvät rikokset painottuvat pääkaupunkiseudulle. Jätevesitutkimukset vahvistavat tätä havaintoja, sillä mittausten mukaan huumeita esiintyy Suomessa eniten Helsingissä ja Espoossa (THL 2025). Artikkeleissa nostetaan esiin huolta tämän vuoksi etenkin pääkaupunkiseudun nuorista. 17.12.2024 julkaistun artikkelin mukaan Helsingissä on havaittu noin 30:n nuoren pojan joukko, joka on aiheuttanut häiriöitä ja väkivaltaa eri puolilla Helsinkiä. Osa nuorista on syylistynyt huumekauppaan. Aineiston mukaan nuorten huumeiden käytöstä aiheutuvat haitat ovat yleistyneet myös suurten kaupunkien ulkopuolella. 25.10.2024 julkaistun artikkelin mukaan huumeita ja niiden aiheuttamia ongelmia on alkanut esiintymään esimerkiksi myös Pohjanmaalla.

Sosialisaaion näkökulmasta huumeoporukoihin ajautuneet nuoret ovat sisäistäneet huumemaailman rikollisia toimintatapoja, jotka ohjaavat nuoria myöhemmin rikollisiin tekoihin. Nuorten päätymistä huumeusainerikollisuuteen voidaan selittää sillä, että nuoret suhtautuvat huumeiden käyttöön myönteisemmin kuin vanhemmat sukupolvet (Hakkarainen ym. 2020, 476). Huume maailmaan ajautuneet nuoret oppivat vähitellen huume kulttuuriin liittyvää hiljaista tietoa, arvoja ja merkityksiä. Nuori sisäistää huumemaailmaan liittyviä institutionaalisia piirteitä, joihin

pohjautuen nuori rakentaa itselleen sopivaa roolia (Berger & Luckmann 1967; Aalberg & Siimes 2007.) Ryhmään kuuluakseen nuori alkaa sisäistämään erilaisia toimintamalleja ja suoja-keinoja yhteisössä pärjätäkseen. Nuori voi alkaa hyödyntämään toiminnassaan esimerkiksi fyysistä väkivaltaa. (Väyrynen 2007.)

Nuoret vaarallisina, väkivaltaisina ja rikollisina huumenuorina –diskurssin mukaan huumeiden kanssa tekemisissä olevat nuoret ovat usein ulkomaalaistaustaisia vaarallisia rikollisia, jotka päätyvät vankilaan, kun he syyllistyvät huumeiden käytön ohella useisiin muihin rikoksiin. Yleisradion uutisartikkeleissa tarkastellaan nuorten huumeiden käyttöä yhteisöllisestä näkökulmasta, jossa huumeet on kiedottu vahvasti osaksi jengirikollisuutta. Normalisaatioteorian näkökulmasta huumeita voidaan kuitenkin viihdekäyttää myös yksin (Salasuo 2004). Huumeet ovat normalisoituneet muidenkin kuin rikollisjengeihin kuuluvien nuorten keskuudessa, joten Yleisradion artikkelit johtavat selonteoillaan lukijoita harhaan painottamalla ilmiöön liittyviä yksittäisiä tekijöitä. Huumeita käyttävät myös ”tavalliset” nuoret, jotka eivät omista ampumaseita tai veitsiä. Huumeiden käyttö on yleistä, eivätkä nuoret viihdekäyttäjät halua jäädä toiminnastaan kiinni yhteiskuntarauhan rikkomisesta aiheutuvalla huomiolla.

4.2 Nuoret huumemyrkytyksen uhreina

Aineiston kahdeksassa artikkelissa nuorten huumeiden käyttöä lähestytään nuorten yleistyneiden huumekuolemien näkökulmasta. Diskurssin mukaan huumekuolemat ovat yleistyneet räjähdysmäisesti ja uhrin ovat yhä nuorempia. 29.11.2024 julkaistussa uutisartikkelissa A-klinikkasäätiön kohtaavan huumetyön asiantuntija Jenny Kaasinen-Wickman nimittää nykyistä huumeetilannetta *“kansalliseksi hätätilaksi”*. Diskurssissa on esillä voimakas huoli kuolemien lisääntymisestä. Diskurssin artikkeleissa ilmiötä lähestytään tilastojen, tutkimusten ja asiantuntijoiden tiedon näkökulmasta, jolloin kirjoitetussa tekstissä on esillä vahva faktaan perustuva pohja. Diskurssiin kuuluu myös muiden artikkelin rinnalla poikkeuksellinen uutisartikkeli, jossa huumemyrkytykseen kuolleen nuoren läheiset kertovat menehtyneen nuoren tarinan julkisesti. Alapuolella nähtävissä olevassa taulukossa (3) esittelen tähän diskurssiin kuuluvat kaikki uutisartikkelit otsikkotasolla.

Taulukko 3. Toiseen diskurssiin kuuluvat artikkelit

Nuoret huumemyrkytyksen uhreina –diskurssiin kuuluvat artikkelit
(31.5.2024) Nuorten huumeikuolemat ovat olleet 2010-luvun kasvussa, nuorimmat huumemyrkytykseen kuolleet 15-vuotiaita (12.6.2024) Nuorten tapaturmaiset huumeikuolemat riivaavat Suomea – ”Moralisointi ja tuomitseminen harvoin auttavat ketään” (31.8.2024) Nuorten huumeikuolemat ovat vakava ongelma Suomessa – ”Kuolemia voitaisiin estää”, sanoo asiantuntija (25.9.2024) Suomessa kuoli 96 nuorta huumeisiin viime vuonna – näissä kaupungeissa eniten uhreja (5.11.2024) Koskaan ennen näin moni ei ole kuollut huumeisiin – Oulussa aseteltiin 253 kiveä, yksi jokaiselle viime vuoden uhrille (28.11.2024) 20 ihmistä kuoli viime vuonna huumeisiin Varsinais-Suomessa (29.11.2024) ”Tämä on kansallinen hätätila”, sanoo huumetyön ammattilainen nopeasti lisääntyneistä huumeikuolemista (29.11.2024) Nathan oli kymppin poika, joka kuoli kotona yksin huumeisiin – montaa suomalaisnuorta odottaa sama kohtalo

Diskurssissa nuorten huumeikuolemia kuvataan ilmiönä tutkimusten ja tilastojen kautta. Artikkelit antavat ymmärtää, että kyse on vakavasta ja kasvavasta ilmiöstä. 12.6.2024 julkaistun artikkelin mukaan Suomessa tapahtuu tilastollisesti eniten alle 25-vuotiaiden huumemyrkytyskuolemia suhteessa muihin ikäryhmiin tilastoiduissa Euroopan maissa. Artikkelin mukaan

Suomessa tapahtuvat huumekuolemat ovat pääasiassa tapaturmia ja niiden syynä on usein opioidien ja bentsodiatsepiinien samanaikainen käyttö. 31.5.2025 julkaistun artikkelin mukaan noin viisi prosenttia huumeiden aiheuttamista myrkytyksistä on itsemurhia. Tutkimuskirjallisuuden mukaan huumeet voivat olla itsessään itsemurhaväline, mutta ne voivat liittyä myös välillisesti itsemurhan tekemiseen, jolloin kuolema saavutetaan jollakin muulla keinolla huumeiden vaikutuksen alaisena (Salasuo ym. 2009, 13 & 44).

Huumeriippuvuuteen liittyy usein mielenterveydellistä oirehdintaa ja inhimillistä kärsimystä. 12.6.2024 julkaistun artikkelin mukaan yli 70 prosentilla huumeita käyttäneistä on diagnosoitu mielenterveysongelma. Aineiston mukaan mielenterveydellistä kärsimystä pyritään lääkitsemään päihteillä, jotka tuovat käyttäjille lyhytaikaista helpotusta pahaan oloon. Sosialisaaion näkökulmasta tarkasteltuna nuoret ovat saattaneet oppia päihteiden “lääkitsemiskäyttöä” esimerkiksi vanhemmiltaan, mikäli vanhemmilla on esiintynyt päihde- ja mielenterveysongelmia. Psykkisesti oireilevilla nuorilla huumeet toimivat itselääkintäkeinona etenkin silloin, jos he eivät ole saaneet riittävää tukea mielenterveyden palveluista. Eräässä artikkelissa nuorten huumekuolemia tutkinut Otkesin tutkinnanjohtaja Hanna Tiirinki toteaa:

Jos mielenterveyden palveluihin ei ole päässyt, niin huumeet ovat voineet olla ns. itselääkintäkeino. Tämä kävi selvästi esille meidän aineistossa.
(Artikkeli 12.6.2024)

Diskurssissa nousee esiin, että nuorten huumekuolemien taustalla vaikuttavat puutteelliset mielenterveys- ja päihdepalvelut. 29.11.2024 julkaistun artikkelin mukaan koronan myötä useita nuorten matalan kynnyksen palveluja siirrettiin verkkoon, jonka myötä auttajien kanssa tapahtuvat kohtaamiset vähenivät pysyvästi. 31.8.2024 julkaistussa artikkelissa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen erityisasiantuntija Sanna Rönkä korostaa, että nuorten huumekuolemia olisi mahdollista ehkäistä riittävillä palveluilla, kuten muun muassa päihdehoidolla ja –kuntoutuksella, opioidikorvaushoidolla ja huumeita käyttäville tarjotulla terveysneuvonnalla. Nuoret eivät artikkelin mukaan pääse riittävän nopeasti avun piiriin ja he eivät jaksaa jonottaa avun saamista. Jotta päihdeongelman hoito onnistuisi, niin apua hakevien nuorten tulisi päästä palveluiden piiriin riittävän nopeasti ja joustavasti (Kuljukka ym. 2013, 10). 31.8.2024 julkaistun artikkelin mukaan päihdeongelmaiset sijoitetut nuoret jäävät usein ilman tarvitsemaansa päih-

dehoitoa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän sijaisena toimiessani törmäsin usein tähän ongelmaan. Nuoren päihteiden käyttö on peruste sijoituksen tekemiselle, mutta sijaishuoltopaikoissa ei ole aina saatavilla erityistä päihdeosaamista. Sijoitus voi jopa pahentaa nuoren huumeiden käyttöä.

Aineistoon kuuluu asiantuntijatietoa korostavien artikkelien lisäksi 29.11.2024 julkaistu artikkeli, jossa kerrotaan 22-vuotiaan huumeisiin kuolleen Nathanin tarina. Artikkelissa on haastateltu Nathanin vanhempia, jotka kertovat poikansa menettämisestä. Artikkelin on diskurssiluokassa poikkeuksellinen, sillä siinä kerrotaan nuorten huumekuolemista subjektitasolla; Nathanin tarina antaa kasvot huumemyrkytyksiin menehtyneille nuorille. Artikkelin mukaan Nathan oli herkkä tavallisen perheen poika, joka ajautui käyttämään huumeita lukion loputtua. Käytön myötä hän sairastui riippuvuuteen. Nathan teki kovasti töitä riippuvuudesta parantuakseen: hän kävi katkaisuhoidossa, päihdekuntoutuksessa, A-klinikalla, korvaushoidossa ja hänellä oli tukihenkilöitä. Tukitoimet eivät olleet Nathanin tapauksessa riittäviä, sillä hän kuoli helmikuussa 2023 huumeiden yliannostukseen. Nathan kärsi huumeriippuvuuden ohella mielenterveysongelmista, mutta ei saanut niihin hoitoa huumeiden käytön vuoksi. Artikkelissa asiaa kommentoi Onnettomuustutkintakeskuksen johtava tutkija Hanna Tiirinki:

Kun pääsy mielenterveyspalveluihin estyy tai palvelusuhde katkeaa huumeiden käytön vuoksi, voivat seuraukset olla todella ikävät. Tämä on eettinen kysymys, josta tulisi puhua ääneen. (Artikkeli 29.11.2024)

Huumeiden käyttö ja mielenterveysongelmat kietoutuvat vahvasti yhteen. Mielenterveysongelmat kasvattavat nuoren riskiä ajautua käyttämään huumeita (Holmila ym. 2009). Nuorilla huumeiden käyttö voi muodostua nopeasti riippuvuudeksi, sillä heidän vielä kehittyvät aivonsa reagoivat voimakkaasti huumeisiin (Häkkinen ym. 2022, 181). Suomen palvelujärjestelmässä riippuvuuksien ja mielenterveysongelmien hoito on eritelty toisistaan, jota aineistossa kritisoidaan. Aineiston mukaan nuorten huumeiden käyttäjien osalta on ongelmallista myös se, että heille ei ole olemassa yhtä selkeää hoitopolkua, jolla kehittynyttä riippuvuutta voitaisiin hoitaa. Esimerkiksi Nathanin tapauksessa nuoren hoitopolku näyttäytyy epäselvänä, sillä hän kävi vuosien aikana useissa eri hoidoissa. Hoitopolku ei näyttäydä systemaattisena, jolloin riippuvuuden hoitaminen jää tehottomaksi.

Diskurssissa huumeiden kriminaalista asemaa lähestytään kriittisesti. Yhteensä kolmessa artikkelissa nostetaan esiin asiantuntijoiden puheenvuoroja ja näkökulmia, joissa puhutaan huumeiden dekriminallisoinnista. Näkökulma edustaa lempeää lähestymistapaa nuorten huumeiden käyttöön. Artikkeleiden mukaan nuorten huumekuolemien vähentämisessä *inhimillisyyden on myös tärkeä osa ongelman ratkaisua* ja että *moralisointi ja tuomitseminen harvoin auttavat ketään*. Puhutaan *kielteisten asenteiden ja ennakkoluulojen vähentämisestä sekä kohtaamisista*. 29.11.2024 julkaistussa artikkelissa nostetaan esiin näkökulma, jonka mukaan meidän tulisi paremminkin taistella nuorten kohtaamattomuutta, eikä huumeita vastaan. Artikkelin mukaan huumeiden käytön ei tulisi olla rangaistavaa, vaan niiden myynnin, maahantuonnin, välityksen, jalostuksen ja kasvatuksen. Aineiston mukaan huumeiden kriminalisoitu asema voi vaikeuttaa avun hakemista silloin, jos on kyse hengenvaarallisesta tilanteesta. A-Klinikkasäätiön kohtaan huumetyön asiantuntija Jenny Kaasinen-Wickman toteaa asiasta näin:

Yksi asiakkaanani ollut nuori kuoli, kun hänen ystävänsä eivät uskaltaneet riittävän nopeasti soittaa hätänumeroon. He pelkäsivät paljastuvansa ja leimautuvansa huumeiden käyttäjiksi. Tuon nuoren isä sanoi minulle, että hän ei syytä lapsensa kavereita. Hän syyttää yhteiskuntaa, joka on opettanut nuorille, että huumeiden käyttö on niin vaarallista, että joudut vaikeuksiin saman tien, jos siitä puhut. (Artikkeli 29.11.2024)

Diskurssin artikkelit eroavat ensimmäisen huumerikollisuuden näkökulmaa painottavan diskurssin artikkeleista, sillä nuorten huumeiden käyttöä lähestytään yleisenä, normalisoituneena ilmiönä. Nuorten huumeriippuvuutta lähestytään *sairautena*, johon myös *normaalien nuorten* katsotaan voivan sairastuvan. Normalisaatioteorian näkökulmasta tarkasteltuna huumekuolemien lisääntyminen on normaalia huumeiden tarjonnan ja käytön lisääntymisen myötä. Huumeiden käytön normalisoituessa myös huumeiden aiheuttamat ongelmat, kuten myrkytyskuolemat ja riippuvuudet, lisääntyvät (Hakkarainen & Tigerstedt 2002, 253). Huumeiden normalisaation myötä nuoret oppivat huumemyönteisiä arvoja ja tapoja, jotka voivat lopulta johtaa huumeiden käytön aloittamiseen (Siljander 2014; Salasuo 2004). Huumeiden jatkuva käyttö johtaa riippuvuuteen ja riippuvuus pahimmassa tapauksessa myrkytyskuolemaan.

Nuoret huumemyrkytyksen uhreina –diskurssissa esitetyt selonteot pohjautuvat tilastoihin, tutkimuksiin ja asiantuntijoiden tietoon, jolloin ne sisältävät faktapohjausta tietoa nuorten huumemyrkytyksistä. Niissä myös korostuu lempeä lähestymistapa nuorten huumeiden käyttöön,

sillä puhutaan huumeiden dekriminalisoinnista. Diskurssissa nuoriin huumeiden käyttäjiin kohdistuu vahva säälillä väritetty representaatio. Nuoret nähdään uhreina, jotka yhteiskunta on hylännyt. Diskurssin artikkelit vetoavat lukijoiden tunteisiin, sillä niissä käsitellään nuorten huumeiden käyttöön liittyvää pahinta kohtaloa – kuolemaa. Lapsen menettäminen huumeisiin on läheisille traumaattinen ja surullinen tapahtuma. Diskurssiin kuuluvassa Nathanin huume-myrkytykseen menehtymistä koskevassa uutisartikkelissa hänen äitinsä Mira toteaa: *“Kun pahin elämässä on tapahtunut, ei mitään pahempaa voi olla enää tulossa.”* (Artikkeli 29.11.2024).

4.3 Kovia ja lempeitä näkökulmia nuorten huumeiden käyttöön puuttumiseen

Aineiston kahdeksassa artikkelissa nuorten huumeiden käyttöä tarkastellaan puuttumisen näkökulmasta. Diskurssin artikkeleissa esitetään konkreettisia tukitoimia ja palveluita, joilla nuorten huumeiden käyttöön voidaan puuttua. Nuorten huumeiden käyttöön puuttumista lähestytään aineistossa tasapuolisesti kovien ja lempeiden näkökulmien kautta. Kovia keinoja korostavassa näkökulmassa ongelmaan puuttumista lähestytään suljettujen laitosten näkökulmasta: puhutaan *nuorten kiireellisistä sijoituksista, huostaanotoista, avokuntoutuksesta ja päihdekuntoutuksesta*. Jokaisessa kovia keinoja korostavassa neljässä artikkelissa puhutaan jostakin esitetyistä yksittäisistä palvelusta tai keinosta. Lempeitä keinoja korostavassa näkökulmassa puhutaan *jalkautuvista huumetyöntekijöistä ja ehkäisevästä päihdetyöstä*. Jalkautuvista huumetyöntekijöistä on julkaistu yhteensä kolme artikkelia ja ehkäisevästä päihdetyöstä yksi. Alapuolella nähtävissä olevassa taulukossa (4) esittelen tähän diskurssiin kuuluvat kaikki uutisartikkelit otsikkotasolla.

Taulukko 4. Kolmanteen diskurssiin kuuluvat artikkelit

Kovia ja lempeitä näkökulmia nuorten huumeiden käyttöön puuttumiseen –diskurssiin kuuluvat artikkelit
(22.3.2024) Lasten ja nuorten kiireelliset sijoitukset lisääntyneet Etelä-Karjalan lastensuojelussa – syynä aiempaa nuorempien huumeidenkäyttö (4.4.2024) Irti Huumeista -järjestö palkkaa Lappeenrantaan ”huudikoutseja” – tavoitteena auttaa huumeidenkäyttäjiä (13.4.2024) Tällaista on arki koulukodissa, jossa sana “ei” voi johtaa hätäpuheluun (15.4.2024) Ei pelottelemalla vaan puhumalla – ehkäisevän päihdetyön YAD uusi ilmeensä ja tarjoaa esimerkiksi kannabispäiväkirjoja (14.8.2024) Kajaanin suunnitellaan uutta avokuntoutuskeskusta, joka tarjoaisi uuden alun rikos- ja päihdekuntoutuville nuorille (14.11.2024) Tällaista on päihdekuntoutuksessa, johon on yhä vaikeampi päästä (16.11.2024) Kiersimme huumetyöntekijöiden kanssa Vantaan lähiötä, jossa käyttäjiä näkee ympäriinsä (27.11.2024) Alkoholismia sairastava Riku auttaa huumeriippuvaisia Lappeenrannan kaduilla: “Se aina jännittää”

Kovia keinoja korostavassa näkökulmassa nuorten sijoitusten kerrotaan lisääntyneen nuorten huumeiden käytön ja siihen liittyvien ongelmien vuoksi. 22.3.2024 julkaistun artikkelin mukaan huumeet ovat saavuttaneet nuorten keskuudessa arkisemman aseman alkoholiin verrattaessa. Alkoholin käyttö on painottunut nuorilla perinteisesti viikonloppuihin, mutta huumeita käytetään yhä enemmän myös arkisin koulupäivien aikana muun muassa mielialan säätelytar-

koitukseen. Huumeiden käytöstä on tullut yhä enemmän lääkitsemiskäyttöä, joka viestii nuorten mielenterveys- ja päihderiippuvuuksien yleistymisestä. 13.4.2024 julkaistun artikkelin mukaan vaikeasti oireilevien nuorten Lagmansgårdenin koulukodissa nuorten huumeiden käyttö kietoutuu väkivaltaiseen käytökseen, joka viestii vaikeista elämäkokemuksista ja tunteiden hallinnan ongelmista. Artikkelin mukaan nuoret opettelevat paikassa uusia taitoja:

Nuorille opetetaan uusia taitoja. Sellainen voi olla vaikka makaronin keittäminen.

Sitäkin tärkeämpänä koulukodissa pidetään tunteiden käsittelemistä ja hallitsemista. Iso osa väkivallasta liittyy siihen, ettei tätä taitoa ole.
(Artikkeli 13.4.2024)

Huumeita käyttävän ja väkivaltaisesti käyttäytyvän nuoren taustalla vaikuttaa epävakaaksi muodostunut primäärinen sosiaalistumisprosessi. Epävakaassa sosiaalistumisprosessissa nuori ei ole saanut vanhemmiltaan riittävää tukea ja turvaa, jolloin hän ei ole oppinut hallitsemaan tunteitaan. Nuoren minä- ja maailmankuva on rakentunut lapsuudessa koettujen vaikeiden tapahtumien myötä turvattomuuden, häpeän ja pelon kokemuksiin, jotka heijastuvat epävakaan primäärisen sosiaalistumisprosessin myötä myös sekundaariseen sosiaalistumisprosessiin (Orjasniemi & Kurvinen 2017, 132–139; Berger & Luckmann 1967, 161–182). 13.4.2024 julkaisussa artikkelissa Lagmansgårdenin koulukodin kuraattori Tanja Sabel kertoo haastattelussaan, että paikkaan sijoitetut nuoret ovat monesti *aika pelokkaita*. Huumeet ja fyysinen väkivalta toimivat nuorilla suojakeinona pelon kokemuksille, joita he eivät ole oppineet elämänsä aikana muuten käsittelemään.

14.8.2024 julkaistun artikkelin mukaan Kajaaniin suunnitellaan rikos- ja päihdekuntoutuville nuorille suunnattua avokuntoutuskeskusta. Avokuntoutuskeskuksen tiloissa on aiemmin toiminut rikos- ja päihdetaustaisten työllisyystoimintapiste, jossa on havaittu, että huumeiden käyttäjät ovat yhä nuorempia, jopa alle 15-vuotiaita. Avokuntoutuskeskuksen tarjoama tuki keskittyisi päihdekuntoutuksesta ja vankilasta kotiutumisen jälkeiseen aikaan. Kuntoutus voisi tukea nuoria pääsemään opiskelemaan tai työllistymään.

14.11.2024 julkaistun artikkelin mukaan nuorten tarve päihdekuntoutukselle on kasvanut, mutta kuntoukseen pääsevät yhä harvemmat. Hoitoon pääsyssä kerrotaan olevan jopa alueellisia eroja, jolloin nuoret huumeiden käyttäjät ovat keskenään epätasa-arvoisessa asemassa alu-

eellisesti tarkasteltuna. Artikkelin mukaan palveluiden puute korostuu etenkin Pohjois-Suomessa: Lapin hyvinvointialueella ei ole yhtäkään huumeiden käyttäjille tarkoitettua laitospaikkaa, jolloin hoitoon pääsyä joutuu odottamaan kauemmin ja palveluihin joudutaan matkustamaan kauas toiselle paikkakunnalle. Palveluiden huono saatavuus vaikuttaa myös hoitoon pääsyn nopeuteen. Sosiaali- ja terveysalan yritys Suveran päihdepsykiatri ja toimitusjohtaja Liisa Iknin toteaa asiasta näin:

Paikoitellen aika helpostikin pääsee avohoitoon, se on hyvin vaihtelevaa Suomessa. Pisimillään hoidon aloitusta on voitu odottaa kuusi kuukautta.
(Artikkeli 14.11.2024)

Artikkelissa tuodaan esiin, että hyvinvointialueiden toteuttamien säästötoimien takia päihdekuntoutusta tarvitseville tarjotaan yhä harvemmin maksusitoumuksia päihdekuntoutukseen. Esimerkiksi Suveran hoitoyksikön asiakkaista suurin osa ohjautuu palveluun hyvinvointialueen maksusitoumuksella. Päihdekuntoutuksen maksaminen itse on lähes mahdotonta, sillä huumeongelmista kärsivillä nuorilla on usein myös taloudellisia haasteita. Esimerkiksi Kantamon päihderiippuvaisille tarkoitettu kuukauden Minnesota-hoitojakso maksaa 6900 euroa ja viiden päivän huumeiden katkaisuhuito yhteensä 2105 euroa (Kantamo 2025). Päihdekuntoutuksen yhtenä tavoitteena on pyrkiä tuomaan kuntoutujan elämään terveellisiä ja turvallisia virikkeitä huumeiden käytön tilalle (Artikkeli 14.11.2024). Tarkoituksena on sosiaalistua erilaiseen suhteeseen huumeiden kanssa: oppia toimintatapoja ja arvoja, jotka edistävät huumeetonta elämää. Ilman päihdekuntoutusta tämä on vaikeaa.

Lempeitä keinoja korostavassa näkökulmassa puhutaan Irti Huumeista ry:n jalkautuvista huumeityöntekijöistä, joista käytetään nimitystä *huudikoutsit*. Nimitys tekee työntekijöistä helpommin kohdattavia, sillä ammattinimike purkaa työhön liittyviä valtasuhteita. 4.4.2024 julkaistun artikkelin mukaan huudikoutsit ovat vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka tekevät jalkautuvaa haittoja vähentävää päihdetyötä. Diskurssin artikkeleiden mukaan heillä on usein myös itsellään päihdetaustaa huume- tai alkoholiriippuvuuden kautta. He keskustelevat nuorten huumeiden käyttäjien kanssa ja ohjaavat nuoria sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden piiriin. Huudikoutsit myös jakavat kohtaamilleen huumeiden käyttäjille erilaisia tarvikkeita, kuten esimerkiksi ruokaa ja kondomeja. 16.11.2024 julkaistun artikkelin mukaan huudikoutsit kohtaavat kaduilla huumeiden käyttäjien karun arjen. Eräs nuori huumeita käyttävä vantaalainen toteaa huudikoutsille näin:

Koko ajan joku kuolee. Viime viikolla kaksi kaveriani teki itsemurhan.
(Artikkeli 16.11.2024)

Lempeä näkökulma nuorten huumeiden käyttöön puuttumiseen korostuu ehkäisevää päihde-työtä käsittelevässä 15.4.2024 julkaistussa artikkelissa. Artikkelissa kerrotaan YAD järjestön tekemästä festivaaleille ja tapahtumiin sijoittuvasta päihde- ja nuorisotyöstä. Järjestön työskentelyn tavoitteena on edistää avointa huumekeskustelua pelottelun sijaan. He käyttävät eräänä työmenetelmänään esimerkiksi *kannabispäiväkirjoja*, joiden avulla he kannustavat nuoria kannabiksen käyttäjiä pohtimaan huumeeseen kuluvaa aikaa ja rahaa sekä niiden vaikutuksia. Lisäksi järjestön vapaaehtoiset kohtaavat juhlivia seurueita ja jakavat heille *Jeesaa frendiä* -esitteitä, jotka sisältävät ohjeita hätätilanteissa toimimiseen. Toiminta on suunnattu etenkin huumeiden viihdekäyttäjille, jotka käyttävät huumeita juhliessa ystäviensä seurassa. Toiminta viestii huumeiden vahvasta normalisoitumisesta suomalaisessa juhlimiskulttuurissa.

Kovia ja lempeitä näkökulmia nuorten huumeiden käyttöön puuttumiseen –diskurssin mukaan nuorten lisääntynyt huumeiden käyttö on lisännyt tarvetta erilaisille palveluille ja tukitoimille. Palvelut ja tukitoimet voidaan jakaa koviin ja lempeisiin: kovissa tuki tarjotaan suljetuissa laitoksissa ja lempeissä vapaaehtoisten kanssa tapahtuvissa kohtaamisissa. Diskurssin selonteot viestivät, että nuorten huumeiden käyttö ja siitä aiheutuvat ongelmat ovat vahvasti osa nykyistä suomalaista yhteiskuntaa. Normalisaatioteorian mukaan huumeiden lisääntynyt käyttö johtaa myös huumeiden aiheuttamien ongelmien lisääntymiseen (Hakkarainen & Tigerstedt 2002, 250 & 253–254). Huumeiden aiheuttamien ongelmien lisääntyessä tarve erilaisille haittoja vähentäville palveluille luontaisesti kasvaa.

4.4 Huumeet osana nuorten elämää

Aineiston kuudessa artikkelissa nuorten huumeiden käyttöä tarkastellaan nuorten oman elämän kontekstissa. Diskurssissa nuorten huumeiden käyttöä tarkastellaan ilmiönä tutkimustiedon pohjalta, viranomaisten, kansalaisten, nuorisotyöntekijöiden ja nuorten itsensä näkökulmasta. Diskurssissa nuorten huumeiden käyttö esitetään huolestuttavana ja yleistyneenä ilmiönä, mutta toisaalta myös normaalina asiana osana arkea. Tutkimusten, viranomaisten, kansalaisten ja nuorisotyöntekijöiden näkökulmasta nuorten huumeiden käyttöä lähestytään muun muassa *huolena*, *ongelmana*, *ennenkuulumattomana* ja *huonona*. Nuorten oma ääni ilmiöstä nousee esiin kahdessa artikkelissa, joissa huumeita lähestytään normalisoituneena ilmiönä osana nuorten elämää. Nuorten mukaan *kaikki käyttävät* ja että *päihdemaailmassa överit käy nopeasti*. Alapuolella nähtävissä olevassa taulukossa (5) esittelen tähän diskurssiin kuuluvat uutisartikkelit otsikkotasolla.

Taulukko 5. Neljänteen diskurssiin kuuluvat artikkelit

Huumeet osana nuorten elämää –diskurssiin kuuluvat artikkelit
(25.4.2024) Nuorten päihteiden käytössä huolena ongelmien kasautuminen ja lapsuuden lyheneminen – päihteitä saa yllättävän helposti (7.8.2024) Kyselytutkimus: Nuorten raitistuminen jatkuu, vape ja nikotiinipussit lisääntyneet (17.9.2024) Tutkimus: Monet nuoret tahtoisivat lopettaa kannabiksen käytön, mutta eivät usko onnistuvansa (23.10.2024) Tällaista on rajakaupungeissa, jonne virtaa huumeita – Filip Grundströmin kavereista moni on koukussa (21.11.2024) Voiko kannabiskokeilu estää intin? Kysyimme kutsuntalääkäriltä (4.12.2024) Tony ja Jenna ovat huumeriippuvaisia- nyt he kertovat, millaista on parisuhteen arki

Diskurssissa nuorten huumeiden käyttöä käsitellään kouluterveyskyselyn, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin ja Turun yliopiston tutkijan Jasmin Lustedtin kannabista käsittelevän väitöskirjatutkimuksen tuottavan tiedon kautta. 25.4.2024 julkaistun artikkelin mukaan nuorten alkoholin käyttö on viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan vähentynyt, mutta nuorten huumeiden käyttö on lisääntynyt. Artikkelin mukaan etenkin nuorten kannabiskokeilut ovat kasvussa. Kannabis on tutkitusti Suomen nuorten suosituin huume, sillä vuonna 2024 noin joka kymmenes 15–16-vuotias nuori ja vuonna 2022 25–34-vuotiaista noin puolet oli käyttänyt kannabista ainakin kerran elämänsä aikana (Raitasalo 2024, 1; Karjalainen 2023a, 15). Tutkimuskirjallisuuden mukaan nuorten alkoholinkäyttö on laskenut voimakkaasti jo vii-

meisen kahdenkymmenen vuoden aikana (Raitasalo ym. 2018, 158). 8.8.2024 julkaistussa artikkelissa nostetaan esiin, että nuorten huumeiden käytössä on syntynyt uudenlaisia ilmiöitä. Artikkelissa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen erikoistutkija Kirsimarja Raitasalo kertoo, että hänen tutkimuksessaan on noussut esiin, että päihdyttävien haisteltavien aineiden käyttö on lisääntynyt nuorilla uutena ilmiönä perinteisten huumeiden rinnalla:

On vaikea sanoa tarkemmin, että mistä voisi olla kyse. Jokin ilmiö ehkä on nostamassa päätään nuorten keskuudessa, mitä olisi ehkä syytä seurailta.
(Artikkeli 8.8.2024)

17.9.2024 julkaistun artikkelin mukaan tutkija Jasmin Lostedt on havainnut väitöskirjatutkimuksessaan, että joka viides kannabista käyttävä nuori kokee oman huumeiden käyttönsä sosiaalisesti tai terveydellisesti ongelmalliseksi. Tutkimuksen mukaan nuoret haluaisivat lopettaa huumeiden käytön, mutta kokevat, etteivät pysty siihen. Tämä viestii siitä, että yhä useampi nuori kärsii yleistyneen kannabiksen käytön myötä kannabisriippuvuudesta. 21.11.2024 julkaistussa artikkelissa nostetaan esiin viranomaisnäkökulmaa, jossa käsitellään varusmiesten kannabiksen käyttöä. Artikkelin mukaan puolustusvoimilla on *yleisesti hyvin tiukka linja huumausaineiden suhteen*. Armeijan käymisen voidaan katsoa olevan perinteinen suomalaiseen kulttuuriin kuuluva aikuistumisen virstanpylväs, jonka nuoret miehet saavuttavat jälkinuoruden ajanjakson aikana. Kannabiksen ja muiden huumeiden käytön vuoksi tämä virstanpylväs jää saavuttamatta nykyään yhä useammalta nuorelta:

Viime vuonna yli puolella kutsunnoissa vapautetuista oli ongelmia mielenterveyden, päihteiden tai käytöksen kanssa. Se tarkoittaa vähän yli 3 100:aa nuorta.
(Artikkeli 21.11.2024)

Diskurssin kahdessa artikkelissa nostetaan esiin viranomaisnäkökulmaa myös poliisien näkökulmasta. 25.4.2024 julkaistussa artikkelissa Keravalla työskentelevä konstaapeli kertoo, että *”nuorten päihteiden käyttöön liittyviä tehtäviä on hyvin vähän, eikä tehtävien määrä ole lisääntynyt”*. 23.10.2024 julkaistussa artikkelissa haastatellulla poliisilla on täysin vastakkainen näkemys Ruotsin Haaparannan ja Suomen Tornion alueelta. Raja-alueen poliisin mukaan he kohtaavat *”jopa 12–13-vuotiaita, jotka käyttävät ja myyvät huumeita”* ja että *”tilanne on muuttunut radikaalisti”*. Näkökulmista voi päätellä, että nuorten huumeiden käytössä on alueellisia

eroja ja että huumeilla on Pohjois-Suomen rajakaupungeissa vahva asema. Näkemys on risti-
riidassa tutkimusten kanssa, joiden mukaan huumeongelmat painottuvat Etelä-Suomeen pää-
kaupunkiseudulle (vrt. Rönkä ym. 2020; THL 2025, 4). 23.10.2024 julkaistussa artikkelissa
kansalaiset, nuorisotyöntekijät ja nuoret itse kokevat, että Pohjois-Suomessa Torniossa, Ruot-
sin Haaparannan vieressä, huumetilanne on *muuttunut ennenkuulumattoman huonoksi*. Artik-
kelissa haastateltu erityisnuorisotyöntekijä Armi Nitovuori toteaa nuorten huumeiden käytöstä
näin:

*– – Rajaseudun nuoret oppivat jo alakoulussa ostamisen ja myymisen kult-
tuurin. – –*

*Kun nuuska kiellettiin Suomessa, suomalaiset alkoivat hakea sitä Haaparan-
nalta. Nyt rajan nuuskakaupoista ostetaan myös nikotiinipusseja. Ruotsin
puolella kaupan on paljon vahvempia tuotteita kuin Suomessa.*

*Vanhempien malli tarttuu nuoriin, ja nuuska vaihtaa omistajaa myös ostarilla
ja koulujen pihoissa. Siitä on helppo siirtyä muihin aineisiin. – –*
(Artikkeli 23.10.2024)

Nitovuoren näkemyksen mukaan nuoret ovat sosiaalistuneet primäärisessä sosiaalistumis-
prosessissaan vanhempiensa toimintaan, jotka ovat hankkineet itselleen Ruotsista nuuskaa.
Nuuskan myyminen on Suomessa laitonta, joten ostamisen ja myymisen kulttuurin oppi-
neiden nuorten vanhemmat ovat hankkineet päihdettä Suomen ulkopuolelta, kuten esimer-
kiksi Haaparannasta. Nuoret ovat nähneet, että vanhemmat arvostavat päihteitä niin paljon,
että ovat valmiita matkustamaan niiden vuoksi ulkomaille. Ulkomaille matkustaneet van-
hemmat ovat saapuneet kotiin nuuskasaaliin kanssa, jolloin nuoret ovat nähneet vanhem-
pien säilövän ja käyttävän päihdettä sekä myyvän ainetta eteenpäin ystävilleen. Lapsuu-
dessa opitut asiat vaikuttavat vahvasti siihen, millainen nuori ja lopulta aikuinen yksilöstä
kasvaa (Siljander 2014). Sosiaalisessa oppimisessa nuori oppii vanhempiensa toteuttaman
toimintamallin ja lopulta alkaa harjoittamaan sitä itse (Bandura 1977, 22–23). Täten nämä
nuuskavanhempien lapset alkavat kasvaessaan hankkimaan ja käyttämään huumeita oppi-
mansa toimintamallin mukaisesti.

Diskurssin nuorisotyöntekijöiden puheenvuoroissa korostuu huumeiden normalisoitumi-
nen. Nuorisotyöntekijöiden mukaan huumeita on helposti saatavilla ja niistä on tullut nuor-
ten keskuudessa *normaaliala ja coolia*. Nuoret haluavat entistä enemmän kuulua johonkin

sosiaaliseen ryhmään, joka nuorisotyöntekijöiden mukaan näkyy myös katukuvassa. 23.10.2024 julkaistun artikkelin mukaan nuorisotyöntekijä on huolissaan siitä, että huumeet ja jengiväkivalta ovat yhä enemmän esillä nuorten suosimissa medioissa, kuten Netflixissä ja Tiktokissa, joka on osaltaan muuttanut nuorten tapaa puhua huumeista. Normalisaatioteorian näkökulmasta nuorten kuluttamat digitaaliset sisällöt ovat todellakin muuttaneet nuorten käsityksiä huumeista, sillä nuorten huumeille antamat merkitykset muodostuvat kasvokkaisen sosiaalisen vuorovaikutuksen ohella nykyään yhä enemmän myös globaaleissa verkostoissa ja digitaalisissa ympäristöissä (Hakkarainen ym. 2020, 476).

Huumeet osana nuorten elämää –diskurssi tiivistyy kahteen nuorten omaa näkökulmaa painottavaan artikkeliin, joiden mukaan nuorten huumeiden käyttö voidaan jakaa viihdekäytön ja riippuvuuden ulottuvuuksiin. Diskurssin mukaan huumeet ovat saavuttaneet pysyvästi vahvan aseman osana nuorten elämää, myös Suomen pienillä paikkakunnilla pääkaupunkiseudun ulkopuolella. 23.10.2024 julkaistun artikkelin mukaan Haaparannan ja Tornion alueella asuvien nuorten mukaan huumeiden käyttö on hyvin yleistä kaiken ikäisillä nuorilla. 19-vuotias nuori kertoo, että huumeet ovat keino saada *jotain tekemistä*. Selonteon mukaan nuorten huumeiden käyttö on viihdekäyttöä: aineita käytetään vapaa-ajalla todellisuudesta irrottautumiseksi. 4.12.2024 julkaistu artikkeli lähestyy nuorten huumeiden käyttöä riippuvuuden näkökulmasta. Artikkelissa nuori pariskunta kertoo elämästään huumeriippuvuuden kanssa. Huumeriippuvuus on aiheuttanut heille erilaisia ongelmia, kuten asunnottomuutta, köyhyyttä, rikollisuutta, terveyshuolia ja haasteita sosiaalisiin suhteisiin. Ongelmat ovat saaneet parin haaveilemaan päihtetömmästä elämästä. Diskurssin mukaan nuoret muodostavat huumeille erilaisia merkityksiä: ne ovat keino taistella tylsyyttä vastaan tai ne ovat ongelma.

4.5 Poliittiset puheet nuorten huumeiden käytöstä

Tässä diskurssiryhmässä on vähiten artikkeleita. Diskurssiryhmä koostuu yhteensä kolmesta uutisartikkelista. Uutisartikkeleissa nuorten huumeiden käytöstä puhutaan poliittisella tasolla. Artikkeleissa nostetaan esiin huolta Suomen huumetilanteesta: jokaisessa artikkelissa mainitaan, että vuonna 2023 ennätysmäärä ihmisiä menehtyi huumeisiin. Artikkeleista kaksi käsittelee kokoomuksen kansanedustajan Maaret Castrénin keskustelunavausta Yle aamu -ohjelmassa lääkäreiden *leväperäisestä kipulääkkeiden määräämisestä*, joka voi Castrénin mukaan johtaa *opiodikriisiin*. Artikkeleista yksi käsittelee poliittisesti asiantuntijoiden näkökulmasta huumekuolemien ehkäisemistä. Diskurssissa Suomen päihdehoitoa tarkastellaan kriittisestä näkökulmasta. Alapuolella nähtävissä olevassa taulukossa (6) esittelen tähän diskurssiin kuuluvat uutisartikkelit otsikkotasolla.

Taulukko 6. Viidenteen diskurssiin kuuluvat artikkelit

Poliittiset puheet nuorten huumeiden käytöstä –diskurssiin kuuluvat artikkelit
(2.12.2024) Kokoomuksen kansanedustaja varoittaa opiodikriisistä Suomessa ja vierittää vastuuta Lääkäreille (2.12.2024) Kansanedustaja väitti opiodien olevan ongelma, jonka tietää ”jokainen HUSin toimialajohtaja” – johtajaylilääkäri vastaa (8.12.2024) YK:n huume- ja rikostoimiston asiantuntija kertoo neljä neuvoa, joilla Suomi saa huumekuolemien määrän laskuun

2.12.2024 julkaistun artikkelin mukaan kokoomuksen kansanedustaja Maaret Castrén varoittaa Yle aamussa opiodikriisin mahdollisuudesta, sillä hänen mukaansa lääkärit määräävät vahvoja riippuvuutta aiheuttavia kipulääkkeitä, kuten opioideihin kuuluvia buprenorfiinia ja fentanyyliä, liian herkästi *tavallisiin kiputilanteisiin*. Buprenorfiinin on todettu olevan usein nuorten huume-myrytyskuolemien taustalla yhdessä muiden sekakäytettyjen aineiden kanssa (Onnettomuustutkintakeskus 2024, 16). Fentanyyli on puolestaan hyvin voimakas kipulääke, sillä se on vaikutukseltaan 30–50 kertaa vahvempaa kuin heroini (Huttunen 2017, 2191). Samana päivänä julkaistun 2.12.2024 toisen artikkelin mukaan HUS-yhtymän johtajaylilääkäri Markku Mäkipjärvi vastaa kritiikkiin ja toteaa, että terveydenhoidon henkilökunnalla ei ole aina riittävästi resursseja kipulääkkeen valintaan:

Esimerkiksi leikkauksen jälkeen saattaa olla, että määrätty kipulääkitys on ollut turhan kova ja vahva. Usein miedommillakin lääkkeillä olisi pärjätty.
(Artikkeli 2.12.2024)

Diskurssissa nostetaan huolta siitä, että Suomen huumekuolemat laajenevat *Yhdysvaltojen opioidikuolemien epidemian* tasolle. 2.12.2024 julkaistussa artikkelissa Maaret Castrén nostaa esiin, että Pohjois-Amerikan huumekuolemat ovat lähes kolminkertaistuneet kahdeksassa vuodessa: vuonna 2016 huumemyrkytykseen menehtyi päivässä seitsemän ihmistä ja vuonna 2024 päivässä menehtyy jopa 22 ihmistä. Toisessa 2.12.2024 julkaistussa artikkelissa johtajaylilääkäri Markku Mäkijärvi toteaa, että myös Suomessa on olemassa riski Yhdysvaltojen kaltaisen opioidikriisin kehittymiselle, mutta riski on pieni. Yhdysvaltojen opioidikriisi alkoi 2000-luvulla, kun lääkärit määräsivät potilaille opioideja krooniseen ja akuuttiin kipuun, jolloin useat tulivat opioideista riippuvaisiksi (Huttunen 2017, 2190). Potilaat alkoivat lääkereseptien loppumisen myötä käyttämään katukaupasta saatavia halvempia aineita, kuten heroiniä (mt.). Maaret Castrén toteaa mahdollisen opioidikriisin kehittymisestä:

Nyt meillä olisi ainakin tähän asiaan mahdollisuus voimallisesti Suomessa puuttua. (Artikkeli 2.12.2024)

Aineiston 8.12.2024 julkaistussa artikkelissa YK:n huume- ja rikostoimiston UNODC:n osastonjohtaja Giovanna Campello ottaa kantaa Suomen huumetilanteeseen. Artikkelin mukaan hän on työskennellyt UNODC:lla yli 20 vuotta ja hän on vaikuttanut globaalisti päihteiden käytön ehkäisystrategioihin. Campello esittää neljä keinoa, joilla Suomi voisi konkreettisesti ehkäistä nuorten huumekuolemia. Ensinnäkin Suomen tulisi tarjota apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tukea tarvitseville perheille ja lapsille. Campellon mukaan riittävästi tukea saaneilla lapsilla on aikuisena vähemmän riippuvuuksia ja muita elämänhallinnan ongelmia. Toiseksi Suomen tulisi pyrkiä vahvistamaan tukea tarvitsevien vanhempien vanhemmuustaitoja, kuten stressinhallintaa ja kiintymyksen osoittamista. Hyvät vanhemmuustaidot vähentävät hänen mukaansa tutkitusti lasten mielenterveys- ja päihdeongelmia. Kolmanneksi nuorille tulisi tarjota elämänhallinnan taitoja tukevaa päihdekasvatusta, jossa he saisivat avoimesti keskustella huumeista. Neljänneksi Suomen tulisi välttää rahan tuhlaamista *tehottomaan ehkäisevään päihdetyöhön* ja hyödyntää YK:n ja Maailman terveysjärjestön valtioiden ja järjestöjen käyttöön laadittuja ohjelmia. Artikkelissa ei kerrota, millaisia nämä laaditut ohjelmat ovat.

Diskurssissa nostetaan esiin kolmannella sektorilla työskentelevien toimijoiden selontekoja, jotka kritisoivat Petteri Orpon hallituksen toteuttamaa oikeistolaista leikkauspolitiikkaa. Kolmannen sektorin toimijat ovat huolissaan järjestöihin kohdistuvista leikkauksista, jotka vaikuttavat negatiivisesti huumeita käyttävien nuorten saamaan tukeen. 8.12.2024 julkaistussa artikkelissa ehkäisevän päihdetyön Ehyt –järjestön projektikoordinaattori Hanna Heikkilä nostaa esiin, että nuorten huumepalveluihin kohdistuvia leikkauksia tekevät myös hyvinvointialueet, jotka toteuttavat nyt leikkauksia lakisääteiseen ehkäisevään päihdetyöhön. Tukikohta –yhdistyksen hanketyöntekijä Anssi Holappa toteaa vallalla olevasta säästöpolitiikasta näin:

Ymmärrän, että rahat loppuvat ja velkalaiva pitää kääntää niin kuin sanotaan. Mutta kyllä tämä laiva uppoaa sitä mukaan, jos meidän nuoret kuolevat huumeisiin ja kaduille. (Artikkeli 2.12.2024)

Poliittiset puheet nuorten huumeiden käytöstä –diskurssissa painottuu huolen ja kriittisen tarkastelun representaatiot. Diskurssissa nostetaan huolta Suomen huumetilanteen pahenemisesta ja samalla siinä kritisoidaan Suomessa vallalla olevaa säästöpolitiikkaa. Diskurssissa nostetaan myös esiin konkreettisia keinoja, joilla Suomi voisi pyrkiä ennaltaehkäisemään nuorten huumekuolemia. YK:n huume- ja rikostoimiston UNODC:n osastonjohtaja Giovanna Campellon näkemyksen mukaan Suomen olisi mahdollista ennaltaehkäistä nuorten huumekuolemia panostamalla etenkin lapsille ja nuorille suunnattuihin tukipalveluihin sekä noudattamalla YK:n ja Maailman terveysjärjestön laatimia päihdeohjelmia. Koko tutkimuksen aineiston laajuutta tarkastellessa on erikoista, että nuorten huumeiden käyttö on poliittisesti esillä vain kolmessa Yleisradion uutisartikkelissa. Nuorten huumeiden käyttö ja siihen liittyvät ongelmat ovat saavuttaneet Suomessa sellaiset mittasuhteet, että asiasta olisi tärkeää puhua laajemmin myös poliittisella tasolla.

5 Pohdinta

Huumeet ovat saavuttaneet vahvan aseman suomalaisessa yhteiskunnassa. Huumeet ovat muiden yhteiskuntaan sijoittuvien ilmiöiden ohella säännöllisesti esillä mediassa. Kansallismediamme Yleisradio uutisoi muiden uutismedioiden tapaan huumeista lähes päivittäin, jolloin niistä on muodostunut eräänlainen *trendi-ilmiö*. Huumeet ja niiden aiheuttamat haitat puhututavat ja herättävät lukijoissa kiinnostusta. Huumeisiin liittyvässä uutisoinnissa erityisen raadollisena ja mediaseksikkäänä alailmiönä elää nuorten huumeiden käyttöä käsittelevä mediakeskustelu. Olen tässä pro gradu –tutkielmassa tutkinut tätä nuorista käytävää mediakeskustelua Yleisradion uutisartikkeleissa sosialisiaation, normalisaation ja sosiaalisen konstruktionismin muodostaman teoreettisen viitekehyksen kautta.

Olen etsinyt vastausta tutkimuskysymykseeni *mitä eri diskursseja huumeiden kanssa tekemisissä olevista nuorista esiintyy Yleisradion uutisartikkeleissa*. Havaitsin tutkielmassani, että Yleisradion vuonna 2024 julkaisemat nuorten huumeiden käyttöä käsittelevät uutisartikkelit muodostavat viisi eri diskurssia: 1) nuoret vaarallisina, väkivaltaisina ja rikollisina huumenuorina, 2) nuoret huumemyrkytyksen uhreina, 3) kovia ja lempeitä näkökulmia nuorten huumeiden käyttöön puuttumiseen, 4) huumeet osana nuorten elämää ja 5) poliittiset puheet nuorten huumeiden käytöstä. Diskurssit antavat ymmärtää, että huumeet koskettavat nyt erityisesti juuri nuoria. Nuorista puhutaan häiriintyneinä väkivaltaisina huumausainerikollisina, mutta toisaalta myös mielenterveydellisen kärsimyksen ruumiillistamina kuoleman uhreina. Ilmiötä puidaan asiantuntijoiden, viranomaisten, poliitikkojen, kansalaisten, läheisten ja myös nuorten itsensä näkökulmasta.

Kaikki tutkimuksessa esiintyvät diskurssit vahvistavat havaintoa huumeiden normalisoitumisesta. Huumeet ovat yhä enemmän esillä nuorten elämässä: niitä käytetään itse, myydään, ostetaan tai nähdään, kun toiset nuoret ovat niiden kanssa tekemisissä. Huumeet ovat yhä enemmän esillä myös sosiaalisessa mediassa, jolloin niiden olemassaololta on vaikeaa ummistaa silmiään. Sosiaalisessa mediassa käydään nykyään myös huumekauppaa, joka on tehnyt huumeiden ostamisesta entistä helpompaa (Demant 2022). Aineiston mukaan myös nuorten kuluttamisessa televisiosarjoissa huumeet ovat saavuttaneet keskeisen roolin. Nuorten kuluttamat digitaaliset sisällöt ovat johtaneet siihen, että nuoremmille sukupolville on syntynyt aiempaa positiivisempi suhde huumeisiin (Hakkarainen ym. 2020, 476).

Nuorten kuluttamat mediat muodostavat kielellistä sisältöä, jotka sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta muodostaa heidän käsitystään todellisuudesta (Burr 2015). Tutkimuksessa hyödynnetyt Yleisradion uutisartikkelit osallistuvat myös osaltaan tähän todellisuuden muodostusprosessiin; uutiset vahvistavat nuorille, että huumeiden käyttö on kaikkialla Suomessa nykyään yleistä ja normaalia. Tämä voi kannustaa nuoria huumekekeiluihin. Joissakin Yleisradion uutisartikkeleissa jopa kerrotaan suoraan alueista tai digitaalisista alustoista, joiden kautta nuori voisi hankkia itselleen huumeita. Artikkelit ovat huumemyyjille ilmaisia mainoksia, jotka houkuttelevat heille parhaimmillaan uusia asiakkaita.

Uutisartikkeleissa käsitellään paljon myös huumekauppaa; kerrotaan, että sillä on mahdollista ansaita suuria summia rahaa lyhyessä ajassa. Yleisradion uutisartikkelit saavat huumekaupan näyttämään kiinnostavalta elinkeinolta, etenkin nyt, nuorisotyöttömyyden kukoistaessa. Yhä useampi nuori kamppailee taloudellisten haasteiden kanssa ja työpaikan saaminen on vaikeaa, sillä nuorten asema työmarkkinoilla heikompi verrattuna muihin työnhakijaryhmiin (Ylistö 2023, 46). Tilastoja tarkasteltaessa nuorten määrä on viime vuosina kasvanut huumebisneksessä, sillä nuorten tekemät huumausainerikokset ovat nousseet vuosista 2014–2016 vuosiin 2021–2023 yhteensä 14 prosenttia (Sutela, 2024, 31).

Yleisradion huumeita käsittelevät uutisartikkelit voivat toimia kannustimena etenkin syrjäytyneille nuorille. Syrjäytyminen, siis huono-osaisuuden kasautuminen, nostaa tutkitusti nuoren riskiä alkaa käyttää huumeita (Pyykkönen 2023; Kajantie ym. 2013). Esimerkiksi haastavat perheolosuhteet, haavoittavat elämäntapahtumat, köyhyys ja mielenterveysongelmat voivat edesauttaa nuoren ajautumista huumeiden pariin (Lämsä 2009; Kajantie ym. 2013; Väyrynen 2007; Holmila ym. 2009). Huumeilla taistellaan kurjaa maailmaa vastaan: niillä on mahdollista hetkeksi irrottautua kylmästä todellisuudesta (Salasuo 2004). Huumeiden tarjoama hauskanpito ei kuitenkaan kestä ikuisesti, sillä nuorilla huumeiden käyttö lipuu nopeasti riippuvuudeksi. Nuoret reagoivat fysiologisesti vahvemmin huumeisiin, joka nostaa riskiä riippuvuuden syntymiselle. Riippuvuus voi lopulta johtaa pahimmassa tapauksessa huumemyrkytykseen menehtymiseen. (Häkkinen ym. 2022.)

Aineistossa nuorten huumekuolemia käsitellään yhteensä kahdeksassa uutisartikkelissa. Nuoret kuvataan artikkeleissa uhreina, jotka Suomen palvelujärjestelmä on pettänyt. Diskurssissa flirttaillaan huumeiden dekriminälisöinnin kanssa, joka viestii siitä, että asiantuntijatkin näkevät Suomen päihdepalveluiden epäonnistuneen nuorten auttamisessa. Diskurssi lähestyy nuoria

huumeiden käyttäjiä surun ja lempeyden kautta. Lisäksi se tuo näkyväksi oman lapsen menettämisen tuskan. Artikkelit vetoavat tunteisiin ja ne saavat pohtimaan nuorten huumeiden käytön laajuutta ja ongelmallisuutta. Kuolemasta puhuminen todennäköisesti vaikuttaa myös nuoriin, se voi säikäyttää, tai toisaalta herättää kiinnostusta huumeisiin. Uutisia lukeville itsetuhoisesti käyttäytyville nuorille huumeet voivat näyttäytyä uutena itsensä satuttamisen keinona tai itsemurhavälineenä.

Huumausainerikollisuuden värittämä kylmä, paikoin jopa viihteellinen, diskurssi kuitenkin nousee nuorten kuolemien yläpuolelle. Aineistosta puolet, 25 artikkelia, käsittelevät nuorten huumeiden käyttöä nuorisorikollisuuden näkökulmasta. Diskurssissa mässäillään huumausainerikollisuuden ajautuneiden nuorten kohtaloilla. Rikoskäsittelyistä julkaistaan useita artikkeleita, puhutaan *Kampin ampujasta* ja *Kuopion katuryöstäjistä*, jolloin rikosten tekijät henkilöidään raakojen tarinoiden päähenkilöiksi. Nykypäivän uutismedioiden toimintaa ohjaa jatkuva kilpailu (Media-alan tutkimussäätiö 2024). Tämän vuoksi uutismediat pyrkivät julkaisemaan sellaisia sisältöjä, jotka herättävät lukijoissa kiinnostusta. Nuorten rikoksista on tehty uutisartikkeleissa raadollista viihdettä, jolla Yleisradio tavoittelee lukijoiden mielenkiintoa ja klikkauksia.

Yleisradion tuottama rikoskuvasto vaikuttaa koko yhteiskunnan käsitykseen nuorista huumeiden käyttäjistä. Artikkelit konstruoivat nuorista vaarallista, rikollista, paha ja toiseutettua kuvaa. Diskurssin mukaan huumeita käyttävät nuoret kuuluvat vankilaan telkien taakse, eivätkä osaksi muuta yhteiskuntaa, sillä he ovat vaaraksi muille kansalaisille. Tämä vahvistaa syrjäytyneiden huumeita käyttävien nuorten kokemusta ulkopuolisuudesta. Rikoksia käsittelevät uutiset voivat toisaalta herättää nuorissa myös ihailua, sillä viime vuosina joidenkin nuorten keskuudessa on havaittu rikollisen elämäntavan ihannoitua (Poliisi 2025). Uutisartikkelit voivat siis osaltaan lisätä nuorisorikollisuutta. *Kampin ampuja* ja *Kuopion katuryöstäjät* voivat pahimmillaan muodostua rikollista elämäntapaa ihannoiville nuorille esikuviksi.

Aineistossa tuodaan vahvasti esiin, että nuoret rikolliset huumeiden käyttäjät ovat usein maahanmuuttajataustaisia. Maahanmuutto on Suomessa kansallisesti keskustelua herättävä aihe, joka on poliittisella tasolla repinyt suomalaiset kahtia. Kiistellyn ilmiön käsittely nuorten huumeiden käytön rinnalla tekee uutisartikkeleista lukijoille entistä mielenkiintoisempia. Aineistossa on ongelmallista se, että nuorten huumeiden käyttöä tarkastellaan maahanmuuton näkökulmasta vain nuorisorikollisuutta käsittelevässä diskurssissa. Kaikissa muissa diskursseissa huumeita tarkastellaan valkoisten kantasuomalaisten näkökulmasta. Yleisradion uutisartikkelit

vahvistavat ulkomaalaistaustaisten nuorten ulkopuolisuutta, jotka joutuvat kokemaan muutoinkin syrjintää taustansa vuoksi (Kuusio ym. 2020).

Aineistossa on ongelmallista myös se, että siinä puhutaan enemmän ilmiöstä kuin käyttäjistä itsestään, jolloin nuorten omat subjektiiviset tilanteet eivät tule riittävän näkyviksi. Puuttumisen keinoja käsittelevässä diskurssissa ilmiötä tarkastellaan nuoria auttavien ammattilaisten näkökulmasta, jotka kertovat nuorille tarjottavista tukitoimista ja palveluista. Diskurssissa korostuu ammattilaisten muodostama tieto, eikä siinä kerrota nuorten subjektiivisista tilanteista. *Huumeet osana nuorten elämää* –diskurssissa huumeita käsitellään nuorten oman elämän kontekstissa, mutta siinäkin korostuu ammattilaisten muodostuneet käsitykset ilmiöstä. Diskurssissa on kuitenkin kaksi artikkelia, joissa on haastateltu myös nuoria. Ensimmäisessä artikkelissa nuoret tuovat esiin, että yhä useammat nuoret käyttävät nykyään huumeita. Toisessa artikkelissa nuoret kertovat elämästään huumeriippuvuuden kanssa.

Tutkimuksen viimeisessä diskurssissa nuorten huumeiden käyttöä tarkastellaan poliittisten representaatioiden näkökulmasta. Diskurssi on pienin, sillä se koostuu vain kolmesta uutisartikkelista. Artikkelit lähestyvät kriittisestä näkökulmasta Suomen hallituksen toteuttamaa säästöpolitiikkaa ja siinä esitetään vaihtoehtoisia keinoja, joihin panostamalla Suomi voisi vähentää huumeiden aiheuttamia ongelmia. Aineiston laajuuden näkökulmasta on outoa, että Yleisradio on julkaissut vuonna 2024 nuorten huumeiden käyttöä käsitteleviä poliittisia uutisartikkeleita vain kolme. Tämä viestii siitä, että ilmiöstä ei ole syntynyt riittävästi poliittista keskustelua vuonna 2024, ainakaan julkisesti. Vähäisestä julkisesta poliittisesta keskustelusta riippumatta hallitus on kuitenkin saamastaan kritiikistä huolimatta ryhtynyt toimenpiteisiin, sillä se on käynnistänyt vuosille 2025–2027 ohjelman nuorten päihde- ja riippuvuuspalvelujen parantamiseksi huumekuolemien ehkäisemiseksi (STM 2025).

Yhä useammat suomalaiset käyttävät nykyään huumeita. Huumeita ei ole mahdollista poistaa, vaan niiden läsnäoloon tulisi pyrkiä paremminkin sopeutumaan. Huumeet ovat viihdekäytön näkökulmasta yhä useamman nuoren keino viettää vapaa-aikaa. Tässä pro gradu –tutkielmassa selvisi, että aineistona käytetyt Yleisradion uutisartikkelit leimaavat nuoret huumeiden käyttäjät vaarallisiksi rikollisiksi. Aineisto antaa ymmärtää, että huumeet ja väkivalta linkittyvät lähes aina toisiinsa. Huumeiden käyttö nähdään antisosiaalisena toimintana, johon *normaalit* nuoret eivät osallistu. Normalisaatioteorian näkökulmasta huumeita kuitenkin käyttävät myös

normaalit nuoret. Huumeet ovat nousseet alkoholin rinnalle välineeksi viettää hauskaa yökerhoissa tai festivaaleilla. Huumeet tarjoavat nuorille todellisuudesta irrottautumisen kokemuksia, joita harrastetaan yksin tai ystävien kanssa.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista tietää, mitä nuoret huumeiden viihdekäyttäjät ajattelevat heistä käydystä rikollisuutta painottavasta mediakeskustelusta. Huumeiden käyttö on rikollista toimintaa, jonka vuoksi nuoret eivät uskalla ilmaista julkisesti eriäviä mielipiteitään uutismedioille. Huumeiden käyttö on heille salaisuus, jota he toteuttavat kotona piilossa muilta ihmisiltä tai juhlissa yhdessä muiden viihdekäyttäjien kanssa. Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista selvittää myös sitä, että millaisia diskursseja uutismedioiden vuonna 2025 julkaistut artikkelit muodostavat nuorten huumeiden käytöstä. Viime aikoina uutisissa on puitu uutta ja vaarallista alfa-PVP muuntohuumetta ja sen aiheuttamia ongelmia. On mahdollista, että vuoden 2025 artikkeleissa nuoret huumeiden käyttäjät esitetään entistä raaempina ja kylmempinä rikollisina.

Lähteet

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. (2007) Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo, 68–72 & 75.
- Aapola, Sinikka (2005) Aikuistumisen oikopolkuja? Koulutusreitit ja aikuistumisen ulottuvuudet nuorten elämässä. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 258.
- Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (2005) Johdanto: Aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 8.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2007) Emerging Adulthood: What Is It, and What Is It Good For? *Child Development Perspectives*, 1(2), 68–69.
- Bandura, Albert (1977) *Social Learning Theory*. Stanford University. New Jersey: Prentice-Hall Inc, 22–23.
- Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1967) *The social construction of reality*. New York: Open Road, 161–182.
- Burr, Vivien (2015) *Social constructionism*. Third edition. London, New York: Routledge, 11, 13 & 56–57.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto (2007) Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino, 53–54.
- Demant, Jakob (2022) An analysis of drug dealing via social media. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. University of Copenhagen, 25. https://www.euda.europa.eu/drugs-library/analysis-drug-dealing-social-media_en
- Elder-Vass, Dave (2012) *The Reality of Social Construction*. Cambridge University Press, 4.
- Fröjd, Sari ym. (2009) Nuorten ahdistuneisuus ja päihdeidenkäyttö – Tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 17–19.
- Hakkarainen, Pekka & Tigerstedt, Christoffer (2002) Ristiriitojen huumepolitiikka – huumeongelman normalisaatio Suomessa. Teoksessa Matti Heikkilä ja Mikko Kautto (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2002*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 250 & 253–254.
- Hakkarainen, Pekka ym. (2007) Dual-track drug policy: Normalization of the drug problem in Finland. *Drugs: education, prevention and policy*. 14(6), 546.
- Hakkarainen, Pekka ym. (2020) Nuoret, entiset nuoret ja huumeet – Miten sukupolvi näkyy huumeiden käytössä ja huumemielipiteissä? *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (5–6), 466 & 476.
- Hanna Tikander & Viihdekäyttäjät (2024) Podcast. Jakso 1: “Bileet paranevat, jos tarjolla on kokaiinia”. Yleisradio. Yle Areena. <https://areena.yle.fi/1-68258773>
- Haravuori, Henna ym. (2016) Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveyden huollossa. Opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 13–14 & 99.
- Heinonen, Visa (2005) Kultainen nuoruus – suurten ikäluokkien 60-luku. Teoksessa Antti Karisto (toim.) *Suuret ikäluokat*. Tampere: Vastapaino, 12. https://www.researchgate.net/publication/348188070_Kultainen_nuoruus_-_suurten_ikaluokkien_60-luku_in_Suuret_ikaluokat_ed_Antti_Karisto_145-166_Tampere_Vastapaino

- Helkama, Klaus ym. (2020) Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita, Ellibs-kirja.
- Hermanson, Elina & Sajaniemi, Nina (2018) Nuoruuden kehitys – mitä tapahtuu pinnan alla? Duodecim, 843 & 845. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo14286.pdf>
- Holmila, Marja ym. (2009) Lasten huoltajien alkoholinkäytön ja haittojen kehitys. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen ja Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 104. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1>
- Huttunen, Jussi (2017) Opioidikuolemat – kansallinen hätätila Yhdysvalloissa. Duodecim, 2190–2191. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo13999.pdf>
- Häkkinen, Margareeta ym. (2022) Päihteitä käyttävä nuori. Duodecim. 181. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo16657.pdf>
- Jokinen, Arja ym. (2016) Diskurssianalyysi aakkoset. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, Ellibs-kirja.
- Jokinen, Arja ym. (2016) Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja käsitteet. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, Ellibs-kirja.
- Juvonen, Tarja (2015) Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki, 25–26.
- Kajantie, Eero ym. (2013) Alkaako syrjäytyminen jo kohdussa? Teoksessa Jukka Reivinen ja Leena Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, Ellibs-kirja.
- Kantamo (2025) Laadukasta päihdehoitoa. Viitattu 25.9.2025. <https://kantamo.fi/>
- Karjalainen, Karoliina (2023a) Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. PunaMusta Oy, 15–16, 18–19 & 29–30. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147997/URN_ISBN_978-952-408-217-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Karjalainen, Karoliina ym. (2023b) Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022. Suomalaisten huumeekokeilut yleistyvät, asenteissa ja mielipiteissä isoja muutoksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti, 2–3. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146435/Suomalaisten%20huumeiden%20k%C3%A4ytt%C3%B6%20ja%20huumeasenteet%202022.pdf?sequence=1>
- Kekkonen, Marjatta ym. (2014) Johdanto. Teoksessa Mika Gissler ym. Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot –vuosikirja. Tampere: Julevenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 8.
- Koski, Pasi (2015) Merkityksen ristiaallokossa – suhde terveyteen, alkoholiin ja liikuntaan rakentuu sosiaalisissa maailmoissa. Teoksessa Anne Puuronen (toim.) Terveystaju. Nuoret, politiikka ja käytäntö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki, 23–24.
- Kuljukka, Leena ym. (2013) Päihdepalveluihin pääsy suurissa kunnissa vuosina 2011 ja 2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 10. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116123/URN_ISBN_978-952-302-026-9.pdf?sequence=1
- Kuusio, Hannamaria ym. (2020) Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: PunaMusta Oy, 4. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Lee, Steve ym. (2011) Prospective Association of Childhood Attention-deficit/ hyperactivity Disorder (ADHD) and Substance Use and Abuse/ Dependence: A Meta-Analytic Review. *Clin Psychol Rev* 31(3), 6–7.
- Lämsä, Anna-Liisa (2009) Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Oulu: Oulu university press, 218–220.
- Media-alan tutkimussäätiö (2024) Uutismedia verkossa 2024. Reuters-instituutin Digital News Report Suomen maaraportti. Tampereen yliopisto, 13 & 17–18. https://www.mediaalantutkimussaatio.fi/wp-content/uploads/Reuters_Uutismedia-verkossa-raportti_2024.pdf
- Meririnne, Esa & Seppälä, Timo (2004) Opiaattiriippuvuuden neurobiologiaa. *Duodecim*, 951. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo94225.pdf>
- Mustonen, Ulla ym. (2013) Elämänkulku, mielenterveys ja hyvinvointi. Seurantatutkimus 16-vuotiaista tamperelaisnuorista 22-, 32 ja 42-vuotiaina (TAM-projekti). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 23.
- Niska, Miira ym. (2024) Sosiaalisen konstruktionismin juuret ja versiot. Teoksessa Miira Niska, Satu Venäläinen, Antero Olakivi ja Jose A. Cañada (toim.) Sosiaalinen konstruktionismi. Miten tarkastella tulkintojen ja todellisuuden sosiaalista rakentumista. Tampere: Vastapaino, 13 & 19.
- Niska, Miira (2024) Mikrokonstruktionismi ja diskursiivinen psykologia. Teoksessa Miira Niska, Satu Venäläinen, Antero Olakivi ja Jose A. Cañada (toim.) Sosiaalinen konstruktionismi. Miten tarkastella tulkintojen ja todellisuuden sosiaalista rakentumista. Tampere: Vastapaino, 102.
- Nurmi, Juha ym. (2017) Seller’s reputation and capacity on the illicit drug markets: 11-month study in the Finnish version of the Silk Road. *Drug and Alcohol Dependence*. Postprint version, 1–2. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101674/sellers_reputation_and_capacity.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Onnettomuustutkintakeskus (2024) Nuorten tapaturmaiset huumekuolemat vuonna 2023, 14–16, 19 & 107–108. https://turvallisuustutkinta.fi/material/sites/otkes/otkes/5ky90dpes/T2023-S1_Nuorten_huumekuolemat_tutkintaselostus.pdf
- Orhanli, Eve (2024) Valtayhteiskuntaan integroitunut kannabiksen käyttö – Kannabiksen kanssa tekemisissä olevien kertomat rationaliteetit, hallinnan kokemukset ja subjektifikaatio. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 28. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/66223/978-952-337-448-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Orjasniemi, Tarja & Kurvinen, Anne (2017) Häpeän päivät, pelon yöt - Lapsuuden kokemuksia ongelmajuovista vanhemmista. *Janus* 25 (2), 132–139. <https://journal.fi/janus/article/view/56828/25822>
- Parker, Howard ym. (1998) *Illegal Leisure: The Normalization of Adolescent Recreational Drug Use*. London: Routledge, 153–157.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2019) Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino, Ellibs-kirja.
- Poliisi (2025) Nuorten rikokset vähentyneet Helsingissä – huumehaitat samaan aikaan kasvaneet. Uutinen. Viitattu 1.9.2025. <https://poliisi.fi/-/nuorten-rikokset-vahentyneet-helsingissa-huumehaitat-samaan-aikaan-kasvaneet>

- Pyykkönen, Jussi (2023) Syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten turvallisuuspääoman vahvistaminen. Selvitystyön raportti, Sisäministeriö. Helsinki, 18–19.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164754/SM_2023_11.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pälli, Pekka (2003) Ihmisryhmä diskurssissa ja diskurssina. Väitöskirja, Tampereen Yliopisto, 229. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67265/951-44-5580-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Raitasalo, Kirsimarja ym. (2018) Miksi nuoret juovat vähemmän? Teoksessa Pia Mäkelä, Janne Härkönen, Tomi Lintonen, Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.) Näin Suomi juo. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy, 158. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136800/THL_TEE029_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Raitasalo, Kirsimarja (2024) Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen – ESPAD 2024 Suomalaisnuorten alkoholinkäyttö vähenee edelleen, vapen ja nikotiinipussien käyttö on yleistä. Tilastoraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 1 & 5–6. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149507/ESPAD_tilastoraportti_2024_p%c3%a4ivitetty.pdf?sequence=7&isAllowed=y
- Rönkä, Sanna ym. (2020) Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa vuonna 2017. Duodecim, 4 & 7. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo15450.pdf>
- Saari, Juho (2015) Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus, Ellibs-kirja.
- Salasuo, Mikko (2004) Huumeet ajankuvana. Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 18–19, 27–28 & 41.
- Salasuo, Mikko ym. (2009) Suomalainen huumekuolema 2007. Poikkitieteellinen tutkimus oikeuslääketieteellisistä kuolinsyysasiakirjoista. Raportti. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Yliopistopaino, 13, 20 & 44.
- Salasuo, Mikko (2015) Huumeiden viihdekäyttäjien terveyden lukutaito ja perinteinen huumevalistus törmäyskurssilla - esimerkkinä ekstaasin käyttäjät. Teoksessa Anne Puuronen (toim.) Terveystaju. Nuoret, politiikka ja käytäntö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki, 48.
- Salonen, Reetta (2005) Milloin omaan kotiin? Aikuistumisen vastuu Suomessa ja Espanjassa. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 74 & 89–90.
- Searle, John R. (1995) The Construction of Social Reality. New York: The Free Press, 51–52.
- Siljander, Pauli (2014) Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen: peruskäsitteet ja pääsuuntaukset. Tampere: Vastapaino, Ellibs-kirja.
- Siro, Jukka (2017) Huumausainerikokset. Helsinki: Edita Publishing Oy, 66–82 & 111.
- STM (2025) Hallitus käynnistää ohjelman nuorten huumekuolemien ehkäisemiseksi. Tiedote. Viitattu 23.4.2025. <https://stm.fi/-/hallitus-kaynnistaa-ohjelman-nuorten-huumekuolemien-ehkaisyksi>
- Suoninen, Eero (2016) Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, Ellibs-kirja.

- Sutela, Mika (2024) Nuorisoriikollisuus. Taktinen teema-analyysi - määritelmät, tilannekuva ja toimintamallit. Poliisihallitus, 29, 31 & 33–34.
<https://poliisi.fi/documents/25235045/31329635/32433045-Nuorisoriikollisuus-teema-analyysi-web.pdf/2c2c3b8a-9487-22a0-cb89-6a9c466869b0/32433045-Nuorisoriikollisuus-teema-analyysi-web.pdf?t=1712736269753>
- Tacke, Ulrich & Pasanen, Markku (2013) Ilokaasun päihdekäytön vaarat. Duodecim, 1517.
<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo11121.pdf>
- TENK (2023) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki, 3 & 12.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- THL (2025) Jätevesitutkimus: väestötason huumeiden käyttö. Viitattu 24.4.2025.
<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>
- Vauhkonen, Teemu ym. (2017) Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 82 (2017):5, 508. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135433/YP1705_Vauhkonenym.pdf
- Von der Pahlen, Bettina & Marttunen, Mauri (2013) Käytöshäiriöt. Teoksessa Mauri Marttunen, Taina Huurre, Thea Strandholm & Riitta Viialainen (toim.) Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Julevenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 97–98.
- Von der Pahlen, Bettina ym. (2013) Päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. Teoksessa Mauri Marttunen, Taina Huurre, Thea Strandholm & Riitta Viialainen (toim.) Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Julevenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 111 & 113.
- Vygotsky, Lev (1931) Ajattelu ja kieli. Suomentaneet Klaus Helkama ja Anja Koski-Jännes. Espoo: Amer-yhtymä Oy Weilin+Göös kirjapaino 1982, 104.
- Vygotsky, Lev (1978) Mind In Society. The Development of Higher Psychological Processes. Edited by Michael Cole, Vera John-Steiner, Sylvia Scribner and Ellen Souberman. England: Harvard University Press, 80–81 & 88.
- Väyrynen, Sanna (2007) Usvametsän neidot. Tutkimus nuorten naisten elämästä huumeekuvioissa. Väitöskirja. Lapin yliopisto. Rovaniemi, 83, 85 88, 93 & 134–138.
- Yleisradio (2024) Yle on edelleen Suomen luotetuin uutismedia. Viitattu 28.8.2025.
<https://yle.fi/aihe/a/20-10008090>
- Yleisradio (2025) Verkossa käydään huumekaupan lisäksi myös alaikäisten nuuska- ja alkoholirallia. Viitattu 25.4.2025. <https://yle.fi/a/74-20139958>
- Ylistö, Sami (2023) Työttömyys, nuoret ja aktivointi. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien nuorten elämänhallinnallisista valinnoista työmarkkinoilla. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä, 46. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/91921/978-951-39-9822-6_vaitos24112023.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nuorisolaki (1285/2016)
 Oppivelvollisuuslaki (2020/1214)

Liitteet

Liite 1. Yleisradion uutisartikkelien julkaisupäivämäärät ja otsikot

Artikkelien julkaisupäivämäärä ja otsikko
(25.1.2024) ”Jasper” ryhtyi rikolliseksi 15-vuotiaana – nuorten rikoskierteen katkaisuun on tehokas keino, mutta sitä ei käytetä
(31.1.2024) Pirkanmaalla iso huumevyyhti oikeudessa: syytettyinä jopa 16 nuorta miestä
(4.2.2024) Maryamin poikaa epäillään yhteyksistä katujengeihin - äiti miettii, oliko virhe muuttaa Suomeen
(7.2.2024) Syytetty antoi pistoolin kangaskassissa äidille: nuorten iso huumevyyhti paljastaa, miten kova tuomio kuskiakin voi odottaa
(8.2.2024) Alle 15-vuotiaiden tekemiksi epäiltyjen ryöstöjen määrä rajussa kasvussa – poliisi ehdottaa nuorille suljettua laitosta
(9.2.2024) Itä-Suomen poliisi: alaikäisten tekemät väkivalta- ja ryöstörikokset lisääntyivät viime vuonna
(22.2.2024) Kampin ampumisesta nostettiin syytteet - alaikäiselle epäillylle ampujalle syyte tapon yrityksestä
(6.3.2024) Oikeudenkäynti Helsingin Kampin ampumisesta alkaa – 17-vuotiaasta syytetään tapon yrityksestä
(20.3.2024) Kampin ampujalle yli 2,5 vuoden vankilatuomio
(22.3.2024) Lasten ja nuorten kiireelliset sijoitukset lisääntyneet Etelä-Karjalan lastensuojelussa – syynä aiempaa nuorempien huumeidenkäyttö
(4.4.2024) Irti Huumeista -järjestö palkkaa Lappeenrantaan ”huudikoutseja” – tavoitteena auttaa huumeidenkäyttäjiä
(13.4.2024) Tällaista on arki koulukodissa, jossa sana ”ei” voi johtaa hätäpuheluun
(15.4.2024) Ei pelottelemalla vaan puhumalla – ehkäisevän päihdetyön YAD uusi ilmeensä ja tarjoaa esimerkiksi kannabispäiväkirjoja
(25.4.2024) Nuorten päihteiden käytössä huolena ongelmien kasautuminen ja lapsuuden lyheneminen – päihteitä saa yllättävän helposti
(30.5.2024) Viisi miestä myi kovia huumeita Vaasassa katukaupassa ja Telegramissa
(31.5.2024) Nuorten huumekuolemat ovat olleet 2010-luvun kasvussa, nuorimmat huumemyrkytykseen kuolleet 15-vuotiaita
(12.6.2024) Nuorten tapaturmaiset huumekuolemat riivaavat Suomea – ”Moralisointi ja tuomitseminen harvoin auttavat ketään”
(7.8.2024) Kyselytutkimus: Nuorten raitistuminen jatkuu, vape ja nikotiinipussit lisääntyneet
(13.8.2024) Alaikäisen puukotus ei yllättänyt nuorisopoliisia - teräaseet nuorilla ovat yleistyneet, ja se huolettaa poliisia
(14.8.2024) Kajaanin suunnitellaan uutta avokuntoutuskeskusta, joka tarjoaisi uuden alun rikos- ja päihdekuntoutuville nuorille
(31.8.2024) Nuorten huumekuolemat ovat vakava ongelma Suomessa – ”Kuolemia voitaisiin estää”, sanoo asiantuntija
(17.9.2024) Tutkimus: Monet nuoret tahtoisivat lopettaa kannabiksen käytön, mutta eivät usko onnistuvansa
(25.9.2024) Suomessa kuoli 96 nuorta huumeisiin viime vuonna – näissä kaupungeissa eniten uhreja
(29.9.2024) Nuorten huumekaupan tutkinta sai yllättävän käänteen - kännykät paljastivat katujengeille tyypillisiä toimintatapoja
(30.9.2024) Kuopion katuryöstökäräjillä syyttäjä vaatii vankeutta kuudelle nuorelle – uhria uhattiin käsiaseen muotoisella kaasuaaseella
(4.10.2024) Kaikilla Haukilahden nasujaisillan ryöstöjen pääepäillyillä tilillään aiempia rikoksia
(23.10.2024) Kuopion katuryöstökäräjien nuorille ehdolliset tuomiot – poliisin nopea toiminta keskeytti raa’an väkivallan

(23.10.2024) Ennen vankiloissa oli yksittäisiä alaikäisiä poikia, mutta nyt heille on tehtävä omia osastoja

(23.10.2024) Tällaista on rajakaupungeissa, jonne virtaa huumeita – Filip Grundströmin kavereista moni on koukussa

(25.10.2024) Uudet huumeilmiöt ja jengikulttuuri uhkaavat Pohjanmaata

(31.10.2024) Syyttäjä pyysi nimettömyyttä katurikosuutisoinnissa Kuopiossa - työelämäprofessori pitää pyyntöä poikkeuksellisenä

(5.11.2024) Koskaan ennen näin moni ei ole kuollut huumeisiin – Oulussa aseteltiin 253 kiveä, yksi jokaiselle viime vuoden uhrille

(14.11.2024) Tällaista on päihdekuntoutuksessa, johon on yhä vaikeampi päästä

(16.11.2024) Kiersimme huumetyöntekijöiden kanssa Vantaan lähiötä, jossa käyttäjiä näkee ympäriinsä

(21.11.2024) Voiko kannabiskokeilu estää intin? Kysyimme kutsuntalääkäriltä

(27.11.2024) Alkoholismia sairastava Riku auttaa huumeriippuvaisia Lappeenrannan kaduilla: “Se aina jännittää”

(28.11.2024) Myyrmäki on niin levoton, että poliisi aloitti tehovalvonnan, tällainen on yksi viikko sen kaduilla

(28.11.2024) 20 ihmistä kuoli viime vuonna huumeisiin Varsinais-Suomessa

(28.11.2024) Itä-Suomen poliisi on takavarikoinut runsaasti huumeita syksyllä - nuoret aikuiset ovat lähteneet huumebisnekseen

(29.11.2024) “Tämä on kansallinen hätätila”, sanoo huumetyön ammattilainen nopeasti lisääntyneistä huumekuolemista

(29.11.2024) Nathan oli kympin poika, joka kuoli kotona yksin huumeisiin – montaa suomalaisnuorta odottaa sama kohtalo

(2.12.2024) Kokoomuksen kansanedustaja varoittaa opioidikriisistä Suomessa ja vierittää vastuuta lääkäreille

(2.12.2024) Kansanedustaja väitti opioidien olevan ongelma, jonka tietää “jokainen HUSin toimialajohtaja” - johtajaylilääkäri vastaa

(4.12.2024) Tony ja Jenna ovat huumeriippuvaisia- nyt he kertovat, millaista on parisuhteen arki

(8.12.2024) YK:n huume- ja rikostoimiston asiantuntija kertoo neljä neuvoa, joilla Suomi saa huumekuolemien määrän laskuun

(9.12.2024) Espoon murhasta epäillyt tuttuja jo lapsuudesta – selvitimme katujengiin liitetyn kaksikon taustat

(12.12.2024) Kävimme 20 000 asukkaan kaupungissa, jossa roadman-kulttuuri nostaa päätään

(17.12.2024) Huumeita saa nyt joka kylästä, sanoo poliisi - näin huumekauppa toimii nykyään

(17.12.2024) Pääkaupunkiseudulla on käynnissä jengiytymisilmiö, joka näkyy poliisin mukaan nyt Pohjois-Helsingissä ja Vantaalla

(19.12.2024) Huumekaupat muuttuivat väkivaltaiseksi ryöstöksi Joensuussa – suurin osa tuomituista oli tekohetkellä alaikäisiä